

มมปทฎฐกถา จตุตโถ ภาโค

(แบบแยก -อิตี คัพท์)

๖. ปณทิตวคคณณนา

๑. ราชตเถรวตถุ. ๖
๒. อสสชปิปนพพสุกวตถุ. ๙
๓. ฉนนตเถรวตถุ. ๑๑
๔. มหากปปีนตเถรวตถุ. ๑๓
๕. ปณทิตสามเณรวตถุ. ๒๓
๖. ลกุกณฎฐกภททียตเถรวตถุ. ๓๗
๗. กานมาตาวตถุ. ๓๘
๘. ปณจสตภิกขวตถุ. ๔๑
๙. ฐมมิกตเถรวตถุ. ๔๔
๑๐. ฐมมสสวนวตถุ. ๔๖
๑๑. อาคนตคภิกขวตถุ. ๔๘

๗. อรหนตวคคณณนา

๑. ชีวกวตถุ. ๕๑
๒. มหากสสปตเถรวตถุ. ๕๓
๓. เพพฐฐฐีสตเถรวตถุ. ๕๖
๔. อนนุรทตเถรวตถุ. ๕๘
๕. มหากจฉายนตเถรวตถุ. ๖๐
๖. สารีปุตตเถรวตถุ. ๖๒

๗. โกสมพีวาสิตีสตเถรวตถุ. ๖๕
๘. สารีปุตตเถรวตถุ. ๖๘
๙. ขทิวรณียเรวตตเถรวตถุ. ๗๐
๑๐. อณญตริตถิวตถุ. ๗๘

๘. สหสสวคคณณนา

๑. ตมพทฐิกโจรสตถุ. ๘๑
๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ. ๘๕
๓. กุณทลเกสีเถรวตถุ. ๙๐
๔. อนตถปุจจกพราหมณวตถุ. ๙๗
๕. สารีปุตตเถรสส มาตุลพราหมณวตถุ. ๙๙
๖. สารีปุตตเถรสส ภาคินยพราหมณวตถุ. ๑๐๑
๗. สารีปุตตเถรสสหายพราหมณวตถุ. ๑๐๓
๘. आयวทตมณุมารวตถุ. ๑๐๕
๙. สจกัจจสามเณรวตถุ. ๑๐๙
๑๐. ขานุกอนทลญตเถรวตถุ. ๑๑๘
๑๑. สปปทาสตเถรวตถุ. ๑๒๐
๑๒. ปฎาจาราวตถุ. ๑๒๓
๑๓. กิสาคคตมีวตถุ. ๑๒๙
๑๔. เรื่องพระพหุปุตติกาเถรี ๑๓๓

คลิกที่หัวข้อเพื่อไปยังหน้าที่ต้องการ – กด Home เพื่อกลับมายังหน้าแรก

PaliDict ๐๐

จัดหน้าด้วยโปรแกรม LibreOffice 5

แผนผังประกอบ: แผนทีชมพูนุทวีป • สถานที่จำพรรษา • ลำดับเหตุการณ์พระพุทธศาสนา • ราชวงศ์และตระกูลต่างๆ •

๖. ปณทิตวคคณณนา

๑. ราชตเถรวตถุ..... ๖
[ราชพราหมณ์ชูปนมเพราะไม่ได้บวช].....๖
[ราชพราหมณ์มีอุปนิสัยพระอรหันต์].....๖
[พระสารีบุตรเป็นผู้กตัญญูกตเวที].....๖
[พราหมณ์บวชแล้วเป็นคนว่าง่าย].....๖
[พวกภิกษุสรรเสริญพระสารีบุตรและพระราเช].....๗
[พระศาสดาทรงแสดงอลีนจิตตชาดก].....๗
[ภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่าย อย่างพระราเช].....๗

- [แก้อรธ].....๘
๒. อสสชปิปนพพสุกวตถุ.....๙
[ภิกษุลามกต้องถูกปัพพาชนียกรรม].....๙
[แก้อรธ].....๙
  ๓. ฉนนตเถรวตถุ..... ๑๑
[พระฉนเถระตำพระอัครสาวก].....๑๑
[แก้อรธ].....๑๑
[พระศาสดาตรัสสั่งให้ลงพรหมทัณฑ์พระฉนนะ].....๑๑
  ๔. มหากปปีนตเถรวตถุ..... ๑๓
[พระปัจเจกพุทธะทูลขอทัตถกรรม ทำเสนาสนะ].....๑๓

[พวกบ้านช่างหูกทำบุญ].....	๑๓
[อาณิสสรส์ทานทำให้เกิดในดาวดิงส์].....	๑๔
[กฎุมพีถวายมหาทาน].....	๑๔
[ภรรยาของกฎุมพีถวายดอกอังกาบ].....	๑๕
[กฎุมพีภรรยาและบริวารเกิดในราชตระกูล].....	๑๕
[พระราชานให้สืบข่าวพระรัตนตรัย].....	๑๖
[พระราชานได้ข่าวพระรัตนตรัยจากพ่อค้าม้า].....	๑๖
[พระราชานออกผนวชพร้อมกับ้อมาตย์].....	๑๗
[พระราชานและอมาตย์ได้บรรลุคุณวิเศษ].....	๑๘
[พระนางอนนชาเทวีเสด็จออกผนวช].....	๑๙
[แก้อรธ].....	๒๒
๕. ปณจิตสามเณรวตถุ.....	๒๓
[พระศาสดาตรัสสอนโมณฑกถา].....	๒๓
[ผู้เลื่อมใสในอนูโมณฑกถา].....	๒๓
[ชายเข็ญใจยินดีรับเลี้ยงภิกษุ].....	๒๔
[มหาทุกคตะได้ถวายทานแด่พระพุทเจ้า].....	๒๖
[มหาทุกคตะไปนิมนต์พระศาสดา].....	๒๗
[พระศาสดาประทานบาตรแก่มหาทุกคตะ].....	๒๘
[พระศาสดาเสด็จไปเรือนของมหาทุกคตะ].....	๒๘
[บ้านของมหาทุกคตะ เต็มด้วยแก้ว ๗ อย่าง].....	๒๙
[มหาทุกคตะตายแล้ว เกิดในกรุงสาวัตถี].....	๓๐
[ทารกออกบวชเป็นสามเณร].....	๓๑
[สามเณรเข้าไปบิณฑบาตกับพระเถระ].....	๓๒
[สามเณรลากลับไปทำสมณธรรม].....	๓๓
[อาสนะท้าวสักกะร้อน เพราะคุณของสามเณร].....	๓๓
[พระศาสดาทรงทำอารักขาสามเณร].....	๓๔
[คำอธิบายในปัญหา].....	๓๕
[สามเณรบรรลุพระอรหัตผล].....	๓๕
[ธรรมดาบัณชิตย้อมฝักตน].....	๓๖
[แก้อรธ].....	๓๖
๖. ลกณฎกภททียตเถรวตถุ.....	๓๗
[พระเถระถูกล้อเลียนเพราะร่างเล็ก].....	๓๗
[พระชีมาสพเป็นดังศิลา].....	๓๗
[แก้อรธ].....	๓๗
๗. กานมาตาวตถุ.....	๓๘
[นางกานมาต่าภิกษุ].....	๓๘
[นางกานมาต่าบรรลุโสดาปัตตผล].....	๓๘

[พระราชานทรงตั้งนางกานมาต่าในตำแหน่งเชษฐภริตา].....	๓๙
[มหาอมาตย์รับเลี้ยงนางกานมาต่า].....	๓๙
[แก้อรธ].....	๔๐
๘. ปณจตภิกษุวตถุ.....	๔๑
[พระศาสดาเสด็จเมืองเวรัญชา].....	๔๑
[พระศาสดาเสด็จไปกรุงสาวัตถี].....	๔๑
[พระศาสดาทรงตรัสวาโลกษาคก].....	๔๒
[แก้อรธ].....	๔๒
๙. รมมิกตเถรวตถุ.....	๔๔
[อุบาสกหนีไปบวช ได้บรรลุพระอรหัต].....	๔๔
[บุตรและภรรยาออกบวชได้บรรลุพระอรหัต].....	๔๔
[พวกภิกษุสรรเสริญพระธรรมิกะ].....	๔๔
[แก้อรธ].....	๔๕
๑๐. รมมสสวนวตถุ.....	๔๖
[คนอาศัยภพแล้วติดภพมีมาก].....	๔๖
[แก้อรธ].....	๔๖
๑๑. อาคนตภิกษุวตถุ.....	๔๘
[พระศาสดาตรัสเหมาะแก่ความประพฤติ].....	๔๘
[แก้อรธ].....	๔๘
๗. อรหนตวคควณณา	
๑. ชิวกาวตถุ.....	๕๑
[พระเทวทัตทำโลหิตุปปาทกรรม].....	๕๑
[หมอชิวก้าทำการพยาบาลแผล].....	๕๑
[แผลของพระศาสดาหายสนิท].....	๕๑
[พระอรหันต์ไม่มีความเร้าร้อนใจ].....	๕๒
[แก้อรธ].....	๕๒
๒. มหาสสปีตเถรวตถุ.....	๕๓
[ธรรมเนียมของพระพุทเจ้า ผู้จะเสด็จจาริก].....	๕๓
[พวกภิกษุว่า พระเถระละญาติและอุปัฏฐากไปไม่ได้].....	๕๓
[รับสั่งให้พระมหากัสสปะกลับ].....	๕๓
[ทรงชี้แจงเหตุที่พระมหากัสสปะกลับ].....	๕๓
[พระศาสดาตรัสบุรพจิตของพระเถระ].....	๕๔
[ตรัสเปรียบพระเถระด้วยพญาหงษ์].....	๕๔
[แก้อรธ].....	๕๔
๓. เพพฐฐีสตเถรวตถุ.....	๕๖
[ทรงบัญญัติสันนิธิการสิกขาบท].....	๕๖

[แก้อรธ]	๕๖
๔. อนุรุธตเถรวตถุ.....	๕๘
[เทพธิดาถวายผ้าแก่พระอนุรุธเถระ]	๕๘
[พระศาสดาทรงช่วยทำจีวร]	๕๘
[พระชีมาสปไม่พูดเกี่ยวกับปัจจัย]	๕๙
[แก้อรธ]	๕๙
๕. มหากัจจายนเถรวตถุ.....	๖๐
[พระเถระยกย่องการฟังธรรม]	๖๐
[เทพธิดารักใคร่ภิกษุผู้สำรวมอินทรีย์]	๖๐
[แก้อรธ]	๖๐
๖. สารีปุตตเถรวตถุ.....	๖๒
[พระสารีบุตรถูกภิกษุรูปหนึ่งฟ้อง]	๖๒
[พระเถระเปรียบตนด้วยอุปมา ๙ อย่าง]	๖๒
[จิตของพระสารีบุตร เหมือนแผ่นดิน]	๖๓
[แก้อรธ]	๖๓
๗. โกสมพีวาลิติสตเถรวตถุ.....	๖๕
[ศิษย์บรรลุพระอรหัตก่อนพระอาจารย์]	๖๕
[ตาสามเณรแตกเพราะอาจารย์]	๖๖
[อาจารย์ขอโทษศิษย์]	๖๖
[พระชีมาสป ไม่โกรธไม่ประทุษร้ายใคร]	๖๗
[แก้อรธ]	๖๗
๘. สารีปุตตเถรวตถุ.....	๖๘
[สัทอินทรีย์เป็นต้น มีอมตะเป็นที่สุด]	๖๘
[พระสารีบุตรอันใครๆ ไม่ควรติเตียน]	๖๘
[แก้อรธ]	๖๘
๙. ขทิวณียเรวตตเถรวตถุ.....	๗๐
[พระสารีบุตรชวนพี่น้องบวช]	๗๐
[มารดาบิดาให้เรวตะแต่งงาน]	๗๐
[เรวตะคิดหาอุบายออกบวช]	๗๐
[เรวตะได้บรรพชา]	๗๑
[เรวตสามเณรบรรลุพระอรหัต]	๗๒
[พวกภิกษุอาศัยบุญของพระสีวลีเถระ]	๗๒
[พระศาสดาทรงอธิษฐานให้ภิกษุสี่หมื่นบริวาร]	๗๓
[นางวิสาขาถามถึงที่อยู่ของเรวตะ]	๗๓
[แก้อรธ]	๗๔
[พวกภิกษุปรารถนาถึงความเป็นไปของพระสีวลี]	๗๔
[บุรพกรรมของพระสีวลี]	๗๔

[พวกภิกษุชมเชยบุญของเรวตะ]	๗๗
๑๐. อถนุตริตถิวตถุ.....	๗๘
[หญิงนครโสภินีย้วจิตพระเถระให้หลง]	๗๘
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่พระเถระ]	๗๘
[แก้อรธ]	๗๘
๘. สหสสุวคควณณา	
๑. ตมพทาฐิกโจรฆาตกาวตถุ.....	๘๑
[เพชฌฆาตเคราะห์แดง]	๘๑
[เพชฌฆาตออกจากตำแหน่งเวลาแก่]	๘๑
[นายตัมพทาฐิกะทำบุญแก่พระสารีบุตร]	๘๒
[นายตัมพทาฐิกะตายไปเกิดในดุสิตบุรี]	๘๓
[กัลยาณมิตรเป็นเหตุให้เกิดในดุสิต]	๘๓
[แก้อรธ]	๘๔
๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ.....	๘๕
[ทารุจิริยะสำคัญว่าตนเป็นอรหันต์]	๘๕
[ประวัติเดิมของทารุจิริยะ]	๘๕
[พรหมบอกความจริงแก่ทารุจิริยะ]	๘๖
[ทารุจิริยะไปเฝ้าพระศาสดา]	๘๗
[ทารุจิริยะบรรลุพระอรหัต แต่ยังเป็นคฤหัสถ์]	๘๗
[ทารุจิริยะเลิศในทางขิปปาภิญญา]	๘๘
[แก้อรธ]	๘๙
๓. กุณฺทลเกสิเถรีวตถุ.....	๙๐
[ธิดาเศรษฐีได้ใจเป็นสามี]	๙๐
[ใจคิดอุบายพาภรรยาไปฆ่า]	๙๐
[ธิดาเศรษฐีผลัดใจรักเขาตาย]	๙๒
[หญิงผู้มีปัญญาก็เป็นบัณฑิตได้]	๙๓
[ธิดาเศรษฐีบวชเป็นปริพาชก]	๙๓
[ธิดาเศรษฐีมีชื่อว่ากุณฺทลเกสิเถรี]	๙๔
[ชนะกิลสประเสริฐ]	๙๕
[แก้อรธ]	๙๕
๔. อนตลปุจจกพราหมณวตถุ.....	๙๗
[ความฉิบหายย่อมมีแก่ผู้เสพกรรม ๖ อย่าง]	๙๗
[ชนะตนเป็นการประเสริฐ]	๙๗
[แก้อรธ]	๙๘
๕. สารีปุตตเถรสส มาตุลพราหมณวตถุ.....	๙๙
[พระเถระพาลุงไปเฝ้าพระศาสดา]	๙๙

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๙๙	[นายโจรล้อมใส่ในปาฏิหาริย์ของสามเณร].....๑๑๔
[แก้อรธ].....๑๐๐	[นายโจรขอบรรพชากะสามเณร].....๑๑๕
๖. สารีปุตตเถรสถ ภาคินเญยพราหมณวตฺถุ.....๑๐๑	[สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ].....๑๑๕
[พระเถระพาหลานไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๑	[ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล].....๑๑๖
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๑๐๑	[แก้อรธ].....๑๑๖
[แก้อรธ].....๑๐๑	[ประวัตินิรมุตตกสามเณร].....๑๑๖
๗. สารีปุตตเถรสถสหายพราหมณวตฺถุ.....๑๐๓	๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.....๑๑๘
[พระเถระพาสหายไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๓	[พระเถระนั่งเข้ามาน โจรเอาท่อของทับไม่รู้สีก].....๑๑๘
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๑๐๓	[คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา].....๑๑๘
[แก้อรธ].....๑๐๓	[แก้อรธ].....๑๑๙
๘. आयुชฺฌณนกุมารวตฺถุ.....๑๐๕	๑๑. สปปทาสตเถรวตฺถุ.....๑๒๐
[พราหมณ์ ๒ สหายออกบวช].....๑๐๕	[พระเถระให้งูกัดตัว].....๑๒๐
[พราหมณ์ถามเหตุที่สหายไม่ให้พรแก่บุตร].....๑๐๕	[พระเถระบรรลุปะระอรหัตแล้วมีชื่อว่าสปปทาสะ].....๑๒๐
[พราหมณ์ไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๖	[บุรพกรรมของพระสปปทาสเถระ].....๑๒๑
[พระศาสดาตรัสบอกอุบายเครื่องป้องกัน].....๑๐๖	[ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ].....๑๒๒
[พวกภิกษุไปสวดพระปริตร].....๑๐๖	[แก้อรธ].....๑๒๒
[เด็กพันอันตรายกลับมีอายุยืน].....๑๐๗	๑๒. ปญฺจการวตฺถุ.....๑๒๓
[การกราบไหว้ท่านผู้มีคุณทำให้อายุยืน].....๑๐๗	[ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ].....๑๒๓
[แก้อรธ].....๑๐๘	[นางปญฺจการาหนีไปกับคนรับใช้].....๑๒๓
๙. สงกิจจสามเณรวตฺถุ.....๑๐๙	[นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก].....๑๒๕
[กุลบุตร ๓๐ คนออกบวช].....๑๐๙	[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน].....๑๒๖
[ประวัตินิของสงกิจจสามเณร].....๑๐๙	[นางปญฺจการาทูลขอบวช].....๑๒๗
[ทรงรับสั่งให้ภิกษุไปลาพระสารีบุตร].....๑๑๐	[แก้อรธ].....๑๒๗
[ภิกษุ ๓๐ รูปไปทำสมณธรรม].....๑๑๑	๑๓. กิสสาโคตมิมิวตฺถุ.....๑๒๙
[พวกภิกษุตั้งกติกากันอยู่จำพรรษา].....๑๑๑	[ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน].....๑๒๙
[ทุกคนบวชมาอาศัยอยู่กับพวกภิกษุ].....๑๑๑	[ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม].....๑๒๙
[ทุกคนบวชหนีพวกภิกษุไปเยี่ยมธิดา].....๑๑๒	[นางบวชในพุทธศาสนา].....๑๓๑
[เขาถูกโจรจับในกลางดง].....๑๑๒	[แก้อรธ].....๑๓๒
[พวกโจรไปจับภิกษุเพื่อทำพิธีกรรม].....๑๑๓	๑๔. เรื่องพระพทุพุตติกาเถรี.....๑๓๓
[พวกภิกษุยอมตัวให้โจรจับ].....๑๑๓	[นางมีลูกมาก].....๑๓๓
[สงกิจจสามเณร ยอมมอบตัวให้แก่โจร].....๑๑๓	[แก้อรธ].....๑๓๔
[นายโจรลงมือฆ่าสามเณร].....๑๑๔	

[นายโจรล้อมใส่ในปาฏิหาริย์ของสามเณร].....๑๑๔
[นายโจรขอบรรพชากะสามเณร].....๑๑๕
[สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ].....๑๑๕
[ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล].....๑๑๖
[แก้อรธ].....๑๑๖
[ประวัตินิรมุตตกสามเณร].....๑๑๖
๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.....๑๑๘
[พระเถระนั่งเข้ามาน โจรเอาท่อของทับไม่รู้สีก].....๑๑๘
[คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา].....๑๑๘
[แก้อรธ].....๑๑๙
๑๑. สปปทาสตเถรวตฺถุ.....๑๒๐
[พระเถระให้งูกัดตัว].....๑๒๐
[พระเถระบรรลุปะระอรหัตแล้วมีชื่อว่าสปปทาสะ].....๑๒๐
[บุรพกรรมของพระสปปทาสเถระ].....๑๒๑
[ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ].....๑๒๒
[แก้อรธ].....๑๒๒
๑๒. ปญฺจการวตฺถุ.....๑๒๓
[ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ].....๑๒๓
[นางปญฺจการาหนีไปกับคนรับใช้].....๑๒๓
[นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก].....๑๒๕
[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน].....๑๒๖
[นางปญฺจการาทูลขอบวช].....๑๒๗
[แก้อรธ].....๑๒๗
๑๓. กิสสาโคตมิมิวตฺถุ.....๑๒๙
[ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน].....๑๒๙
[ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม].....๑๒๙
[นางบวชในพุทธศาสนา].....๑๓๑
[แก้อรธ].....๑๓๒
๑๔. เรื่องพระพทุพุตติกาเถรี.....๑๓๓
[นางมีลูกมาก].....๑๓๓
[แก้อรธ].....๑๓๔

๖. ปณฺทิตวคฺควณฺณา

๑. ราชตฤณวงศ์.

“นิธินว ปวดตาร -อติ อิมมเทสน สตุลา เขตวเน วิหรนโต อายสมนต ราธ อารพภ กเถสิ.

[ราชพราหมณ์ชูปนมเพราะไม่ได้บวช]

โส กิร คิหิกาลे สวตถิยํ ทุกคตพราหมणे ओहोसि.

โส “ภิกขุณํ สนตike ซิวีสสามิ -อติ จินเตตวา วิหารं คนตวา อปหริตํ กโรนโต ปริเวณํ สมมชชนโต मुखโธวณาทินิ ททนโต วิหาเร วสิ.

ภิกขุปี นํ สงคณหिसु, ปพพาเชตุํ ปน น อิจฉนติ.

โส ปพพชชํ อลภมาโน กิโส ओहोसि.

[ราชพราหมณ์มีอุปนิสัยพระอรหันต์]

อถกทิวสํ สตุลา ปจจุสกาลे โลกํ โวลเณนโต ตํ พราหมณํ ทิสวา “กินนุ โข -อติ อุปชาเรนโต “อรหา ภวิสสติ -อติ ญตุวา สายณหสมเย วิหารจาริกํ จรณโต วิย พราหมณสส สนตike คนตวา “พราหมณ กิ กโรนโต วิจรสิ -อติ อาห.

“ภิกขุณํ วตตปปฏิวตตํ กโรมิ” ภนเต -อติ อาห.

“ลภสิ เตสํ สนตिका สงคหํ -อติ.

“อาม ภนเต, อาหารมตตํ ลภามิ, น ปน มํ ปพพาเชนติ -อติ.

[พระสารีบุตรเป็นผู้กตัญญูกตเวที]

สตุลา เอตสมิ นินาเน ภิกขุสงขมํ สนนิปาตาเปตวา ตมตถํ ปุจฉิตวา

“ภิกขเว อตถิ โกจิ อิมสส พราหมณสส อธิการํ สรณโต -อติ ปุจฉิ.

สารีบุตรตเถโร “อหํ ภนเต สรามิ, อยํ เม ราชคเห ปินทาย จรณตสส อตตโน อภิหุํ กฏจจุภิกขํ ทาเปสิ, อิมสสหา อธิการํ สรามิ -อติ อาห.

โส, สตุถารา “กิ ปน เต สารีบุตร เอวํ กโตปการํ ทุกขโต โมเจตุํ น วฏฐติ -อติ วุตเต,

“สาธุ ภนเต ปพพาเชสสามิ -อติ ตํ พราหมณํ ปพพาเชสิ.

[พราหมณ์บวชแล้วเป็นคนว่าง่าย]

ตสส ภตตคเค อาสนปริยนเต อาสนํ ปาปุณาติ.

ยาคุภตตาทิหิ กิลมติ.

เถโร ตํ อาทาย จาริกํ ปกุกามิ อภิกขณํ นํ “อิทนต์เต กตตพพํ, อิทนต์เต น กตตพพํ -อติ โววทิ อนุสาสิ.

โส สุวโจ อโหสิ ปทกขินคคาหิ, ตสฺมา ยถานุสสิญฺจํ ปฏฺฐิปปชมาโน กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

เถโร ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตวา วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ.

อถ นํ สตฺถา ปฏฺฐิสฺนถารํ กตฺวา อาห “สุวโจ นุ โข เต สารีปุตฺต อนฺตเววาสิโก -อติ

“อาม ฆนฺเต อตีวีย สุวโจ, กิสฺมิณฺจิทฺโเส วุจฺจมาเนปิ, น กุทฺธปฺพุทฺโ -อติ.

“สารีปุตฺต เอวรฺูเป สทฺธิวิหริเก ลมมาโน กิตฺตเก คนฺตเหยยาสิ -อติ.

“ฆนฺเต พหุเกปิ คนฺตเหยยामเว -อติ.

[พวกภิกษุสรรเสริญพระสารีบุตรและพระราชา]

อถกทิวสํ ฆมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูทฺธาเปสฺสุ “สารีปุตฺตเตเถโร กิร กตฺถณฺณ กตฺเวทึ,
กภูจฺจุกฺกขามตฺตํ อุกการํ สริตฺวา ทฺกคตฺพราหฺมณํ ปพฺพาเชสิ, ราชตเถโรปิ โววาทกฺขโม โววาทกฺขมเมว” ลภิ -อติ.

[พระศาสดาทรงแสดงอสังจิตตชาดก]

สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา “น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ สารีปุตฺโต กตฺถณฺณ กตฺเวทึเยว -อติ วตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสตฺถุ

อสังจิตฺตํ นิสฺสาย	ปภฺภูทฺธา มหตี จมฺภู
โกสฺถํ เสนาสนตฺถุญฺจํ	ชีวกคฺคาหํ อคฺคาหิ
เอวํ นิสฺสยสมฺปนฺโน	ภิกฺขุ อารทฺธวีริโย
ภาวยํ กุสฺลํ ฆมฺมํ	โยคกฺกเขมฺมสฺส ปตฺติยา
ปาปุณฺณ อนฺุพฺเพน	สพฺพสฺสโยชนกฺขยํ -อติ

อิมํ ทฺกนฺิปาเต อสังจิตตชาดกํ” วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ.

ตทา กิร วทฺทกฺกิทิ ปาทสฺส อโรครณฺภาเวณ กตํ อตฺตโน อุกการํ ญตฺวา สพฺพเสตฺสส หตฺถิปตฺกสฺส ทายโก เอกจาริกโก หตฺถิ
สารีปุตฺตเตเถโร อโหสิ.

[ภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่าย อย่างพระราชา]

เอวํ เถรํ อารพฺภ ชาติกํ กเถตฺวา ราชตเถรํ อารพฺภ “ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม ราเชน วีย สุวเจณ ภวิตพฺพํ,
โทสํ ทสฺเสตฺวา โววทียมาเนเนปิ น กุชฺฉิตพฺพํ, โววาททายโก ปน นิจิอาจิกฺขนโก วีย ทฺกฐฺพุทฺโ -อติ วตฺวา
อนฺุสนฺธิ ฆเณตฺวา ฆมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“นินฺนํ ปวตฺตารํ ยํ ปสฺเส วชฺทสฺสินํ

๑ โววาทกเมว. [?]

๒ ขุ. ชา. ๒๗/๕๒. ตพฺพญฺญกถา. ๓/๒๓.

นิกคยหาวาที เมธาวิ

ดาทิส ปณชิต ภาเซ

ดาทิส ภาฆมานสส

เสยโย โหติ น ปาปิโย -อิตติ.

[แก้เอระ]

ตตถ นิธิน -อิตติ ตตถ ตตถ นิตทิตวา ฐูปิตาน ฐิรณญสูวณณาทูปูราน นิธิกุมภิน.

ปวตตาร -อิตติ กิจจชวีเก ทุคคตมณุสเส อนุกมบิ กตวา “เอหิ, สุเชน เต ชีวิตูปายิ ทสเสสสามิ -อิตติ

นิธิกฐาน เนตวา หตถิ ปสาเรตวา “อิมิ คเหตุวา สุขิ ชีว -อิตติ อาจิกขนตาริ” วिय.

วชชทสสิน -อิตติ เทว วชชทสสิน

“อิมินา น อสารูปเพน วา ขลิตเนน วา สงฆมชเเม นิคคณทิสสามิ -อิตติ ฐนชคเวสโก จ

อนญาตญญาปนตถาย ญาตี อนุกคณนตถาย สีลาทีนมสส วุชตมิกามตถาย ตี ตี วชช โอลโกเนน อุลลุมปนวเสน สภาวสนฐิต จ,
ออยมิธาธิปปโต.

ยถา ทุคคตมณุสโส “อิมิ คณหาท -อิตติ ตชเชตวาปิ โปเถตวาปิ นิธิ ทสสิโต โกปิ น กโรติ ปมุทิตวา โหติ,

เอวเมว เอวรूपे ปุคคเล อสารูปิ วา ขลิตี วา ทิสวา อาจิกขนเต, โกโป น กาทพิโพ, ตฎฐเนว ภาวิตพิ,

“ภนเต มหนตี โว กम्म กตี มยหิ อาจริยูปชฌายฐฐาน ฐตวา โววหนเตหิ, ปุนปิ ม โววเทยยาถ -อิตติ ปวาเรตพพเมว.

นิกคยหาวาที -อิตติ เอกจโจ ทิ สทริวิหาริกาทิน อสารูปิ วา ขลิตี วา ทิสวา

“อัย เม มุโขทกทานาทิ ทิ สกคจจ อูปฐฐติ, สเจ ตี วกขามิ, น ม อูปฐฐทิสสตี, เอว เม ปริทานิ ภาวิสสตี -อิตติ วตตุ อวิสนโต

น นิกคยหาวาที นาม โหติ, โส อิมสมิ สาสเน กจจวริ อากิริติ.

โย ปน ตถารูปิ วชช ทิสวา วชชานูรูปิ ตชเชนโต ปณามาเนโต ทณทกम्म กโรนโต วิหารา นีทรนโต สิกขาเปตี.

อัย นิกคยหาวาที นาม, เสยยถาปิ สสมาสมพุทโธ.

วุตตญเหตุ^๑ “นิกคยห นิกคยหาหิ อานนท วกขามิ, ปคคยห ปคคยหาหิ อานนท วกขามิ, โย สาโร, โส ฐฐสตี -อิตติ.

เมธาวิ -อิตติ ฐมโฆชปลญาย สมนนาคตี.

ดาทิส -อิตติ เอวรूपิ ปณชิต ภาเซยย ปิริรูปาเสยย, ดาทิส ทิ อาจริย ภาฆมานสส อนเตวาสิกสส, เสยโย โหติ น ปาปิโย,

วุชตมיעว โหติ, น ปริทานิ -อิตติ.

เทสนาวसान พหุ โสตาปตตีผลาทินิ ปาปุนีส -อิตติ.

ราชตฤณวรรต.

๑ ส. อาจิกขตาร. ม. ย. อาจิกขิตาร.

๒ ม. ย. ๑๔/๒๔๕. ตตถ ปน ... ปวชย ปวชยหาหนตี ทิสสตี.

๒. อสสชิปนพพสุกวตถุ.

“โอวเทยยานุสาเสย - อิติ อิมิ ฌมมเทสนัน สตถา เซตวเน วิหรนโต อสสชิปนพพสุเก อารพภ กเถสิ.

เทสนา ปน กิฎาคริสมิ สมุญฐิตา.

[ภิกษุลามกต้องถูกปัพพาชนียกรรม]

เต กิริ^๑ กิฎจาปี อคคสาวากานัน สหวิหาริกา. อลชชิโน ปน อหะสุ ปาปภิกขุ.

เต ปาปเกหิ อตตโน ปริวาเรหิ ปญจหิ ภิกขุสเทหิ สหุธิ กิฎาคริสมิ วิหรนตา “มาลาวจจ โรเปเนติปี โรปาเนติปีติอาทิก”
นानปปลการัง อนาจารย์ กโรนตา กุลทุสกกมม กตวา ตโต อุปปนเนหิ ปจเจยหิ ชีวิตัง กปเปเนตา
ตัง อวาสา เปสลาณัน ภิกขุณัน อนาวาสา อังสุ.

สตถา ตัง ปวตตี สุตวา เตสึ ปัพพาชนียกมมกมมกตถาย สปริวาเร เทว อคคสาวเก อามนเตตวา
“คจจณ สาริปุตตา, เตสุ เย ตุมหากัง วณัน กโรนติ, เตสึ ปัพพาชนียกมม กโรธ; เย ปน กโรนติ, เต โอวทล ออนุสาสธ,
โอวทนต์โต หิ ออนุสาสนโต อปณชิตานเวยว อปิโย โหติ”, ปณชิตานัน ปน ปิโย โหติ มนาโป - อิติ
อนุสนธิ ฆมุตวา ฌมม เทเสนโต อิมิ คาถมาห

“โอวเทยยานุสาเสย อสพภา จ นิวารเย
สตัดัง หิ โส ปิโย โหติ อสตัดัง โหติ อปิโย - อิติ.

[แก้อรธ]

ตตล โอวเทย - อิติ อุปปนเน วตถุสมิ, วทนต์โต โอวทติ นาม,
อนุอุปปนเน วตถุสมิ, “อโยโสปี เต สียาติอาทิวเสน อนาคตัง วชชัง ทสเสนโต ออนุสาสติ นาม,
สมมุขา วทนต์โต โอวทติ นาม, ปรมมุขา ทุตัง วา สาสนัง วา เปเสนโต ออนุสาสติ นาม,
สกี วทนต์โตปี โอวทติ นาม, ปุนปุนัน วทนต์โต ออนุสาสติ นาม,
โอวทนต์โตเอว วา ออนุสาสติ นาม - อิติ เอว โอวเทย ออนุสาเสย.

อสพภา - อิติ อกุลลธมมา นิวารเยย กุลลธมเม ปติฎฐาเปยเย - อิติ อตถโธ.

สตัดัง - อิติ โส เอวรूपัง ปุคคโล พุทธาที่นัง สปริสานัน ปิโย โหติ,
เย ปน อธิฎฐธมมา วิติณณปรโลกา อามิสจกขุกา ชีวิตตถาย ปพพิชิตา เตสึ อสตัดัง โส โอวาทโก ออนุสาสโก
“น ตวั อมหากัง อุปชฌายो น อจารियो, กสมมา อมเห โอวทสิ - อิติ เอว มุขสตตีหิ วิชมนตानัน อปิโย โหติ - อิติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาที่นิ ปาปณิสสุ.

๑ ม. เขตถนตเร เทว ภิกขุ - อิติ อตถิ.

๒ วินยปิฎก มหาวิงค. ๑/๔๑๕.

๓ ม. เขตถนตเร อมนาโป - อิติ อตถิ.

สาริปุตฺตโมคคฺคฺลทณานาปี ตตฺถ คนฺตฺวา เต ภิกฺขุ โอรุทิสฺส อฺนุสาสีสฺส.

เตสฺส เอกฺกเจ โอรุทาํ สมปฺภฺจิจฺฉิตฺวา สมมา วตฺตีสฺส, เอกฺกเจ วิพภมฺมึสฺส, เอกฺกเจ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปาปฺปณฺสีสฺส -อิติ.

อสสชิปนพพสุกวตฺถ.

---

๓. ฉนวนตเถรวตถุ.

“น ภเช ปาปเก มิตเต -อิตี อิมิ ฌมมเทสนิ สตถา เซตวเน วิหรรนโต ฉนวนตเถริ อารพภ กเถสิ.

[พระฉนวนเถระดำพระอัครสาวก]

โส กิรายสุมมา “อมหากิ ออยยปุตเตน สหริ มหาภิกขุมนิ นิกขมนโต ตทา อญญิ เอกมปิ น ปสสามิ,
อิทานิ ปน ‘อหิ สารีปุตโต นาม, อหิ โมคคัลลานิ นาม, มย อคคสาวกมหาตี วตวา อิมิ วิจรรนตี -อิตี เทว อคคสาวเก ออกโกสติ.

สตถา ภิกขุณิ สนติกา ติ ปวตตี สุตวา ฉนวนตเถริ ปกโกสาเปตวา โอวทิตี.

โส ตังขณญเญว ตุนหิ หุตวา ปุน คนตวา เถเร ออกโกสติเยว.

เอว ยาวตติยิ ออกโกสนติ ปกโกสาเปตวา สตถา โอวทิตวา “ฉนวน เทว อคคสาวกา นาม ตุนหิ กลยาณมิตตา อุตตมปุริสา.
เอวรूपิ กลยาณมิตเต เสวสสุ ภชชสุ -อิตี วตวา อุนสนธิ ฆมุตวา ฌมม เทเสนโต อิมิ คากมาห

“น ภเช ปาปเก มิตเต น ภเช ปุริสาธเม
ภเชถ มิตเต กลยาณเ น ภเชถ ปุริสูตตเม -อิตี.

[แก้อรธ]

ตสสตุโถ

กายหุจจริตาทีอกุสลกมมาริตา ปาปมิตตา นาม,
สนธิจเฉพนาทีเก วา เอกวิสตือเนสนาปเกเท^๑ วา อญญาเน นิโยชกา ปุริสาธมา นาม,

อุโภปิ เอเต ปาปมิตตา เจว ปุริสาธมา จ, เต น ภเชย น ปยิริปาเสย,
วิปริตา ปน กลยาณมิตตา เจว สปุริสา จ, เต ภเชถ ปยิริปาเสถ -อิตี.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณิสสุ.

[พระศาสดาตรัสสั่งให้ลงพรหมทัณฑ์พระฉนวนะ]

ฉนวนตเถโร ปน โอวาทิ สุตวาปิ ปุริมเนเนว ปุน ภิกขุ ออกโกสติ ปริภาสติ.

ปุนปิ สตถุ ภิกขุ อารอจยิสสุ.

๑ เวหุทานิ ปตตทานิ ปุพพทานิ ผลทานิ ทนตกญฐทานิ มุโขทกทานิ สีนานทานิ จุณณทานิ มตติกาทานิ ปาตุกมยตา มุคคสุปปตา
ปาริภุญตา ชงฆเปสนิกิ เวชชกมม หุตกมม ปหิณคมนิ ปินพปฏิปินชทานานุปปทานิ วตถุวิชา เขตตวิชชา นกชตตวิชชา อังควิชชา -อิตี
เมตตสุตตวณณานโย.

สตถา “ภิกฺขเว มยิ ฌรณเต, ฉนวนํ สีกฺขาเปตฺตํ น สกฺขิสฺสถ, มยิ ปน ปรินิพฺพเต, สกฺขิสฺสถ -อิติ วตฺวา,
ปรินิพฺพานกาเล อายสฺมตา อานนฺเทน “ภนฺเต กถํ ฉนวนตเถเร อมเหหิ ปฏฺฐิพฺชิตพฺพํ -อิติ วุตฺเต,
“อานนฺท ฉนวนสฺส ภิกฺขุโน พฺรหฺมทณฺโฑ ทาทพฺโพ -อิติ อาณาเปสิ.

โส, สตฺถริ ปรินิพฺพเต, อานนฺทตเถเรณ อาโรปีตํ พฺรหฺมทณฺฑํ สุตฺวา ทุกฺขี ทุมฺมโน ติกฺขตฺตํ มุจฺฉิตฺวา ปปฺติตฺวา
“มา มํ ภนฺเต นาสิยิตฺถ -อิติ ยาจิตฺวา สมฺมา วตฺตํ ปุเรนฺโต น จิริสเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ -อิติ.

ฉนวนตเถรวตฺถ.

---

๔. มหาภปิณฑเถรวตถุ.

“ธมมปีติ สุขี เสติ -อิตติ อิมิ ธมมเทสนัน สุตถา เขตวเน วิหรนุโต มหาภปิณฑเถรว อารพุก กเถสิ.

ตตฺตฺรายิ ออนุพุพพิถา.

[พระปัจเจกพุทธะทูลขอหัตถกรรม ทำเสนาสนะ]

อตีเต กิรายสฺมา มหาภปิโน ปทุมุตตรพุทธสฺส ปาหฺมุเล กตานิหาริ สํสาเร สํสรนุโต
พาราณสีโต อวิหฺเร เอกสฺมิ เปสการคามे เชฏฐกเปสกาโร หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ตทา สหสฺสมตฺตา ปจฺเจกพุทฺธา อญฺญ มาเส หิมวเนเต วสิตฺวา วสฺสิเก จตฺตาริ มาเส ชนปเท วสนฺติ.

เต เอกวาริ พาราณสียา อวิหฺเร โอตฺริตฺวา “เสนาสนกรณตถาย หตถกมฺมึ ยาจถ -อิตติ รณฺโณ สนฺติกํ อญฺญ ปจฺเจกพุทฺเธ ปหิณฺสี.

ตทา ปน รณฺโณ วปฺปมฺงคฺคกาลี โหติ.

โส “ปจฺเจกพุทฺธา กิรายสฺมา -อิตติ สุตฺวา นิภฺขมิตฺวา อาคตฺการณํ ปุจฺจิตฺวา “อชฺช ฆนฺเต โอภาโส นตฺถิ, เสว อมฺหากํ วปฺปมฺงคฺคํ,
ตตฺตฺยทิวเส กริสฺสามิ -อิตติ วตฺวา ปจฺเจกพุทฺเธ อนิมฺนเตตฺตวาว ปาวิสฺสิ.

ปจฺเจกพุทฺธา “อญฺญ คามิ ปวิสฺสสาม -อิตติ ปกฺกมฺสี.

[พวกบ้านข้างหูกทำบุญ]

ตสฺมิ ขณฺเ เชฏฐกเปสการสฺส ภริยา เกนจิทฺเว กรณฺเยน พาราณสี คจฺจนฺตี เต ปจฺเจกพุทฺเธ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา
“กิ ฆนฺเต อเวลาย อยฺยา อาคตา -อิตติ ปุจฺจิตฺวา อาทิตฺ ปญฺญาย ตํ ปวตฺตี สุตฺวา สทฺธา ปณฺญาสมฺปนฺนา อิตฺถิ
“เสว ฆนฺเต อมฺหากํ ภิกฺขุ คณฺหถ -อิตติ นิมนฺเตสิ.

“พฺพุกา มยฺ ภคินี -อิตติ.

“กิตฺตกา ฆนฺเต -อิตติ.

“สหสฺสมตฺตา ภคินี -อิตติ

“ฆนฺเต อิมฺสฺมิ คามे สหสฺสมตฺตา วสิมฺหา, เอเกโก เอกกสฺส ภิกฺขุ ทสฺสตี, ภิกฺขุ อธิวาเสถ,
อหฺเมว ตุมฺหากํ วสนฺนุฏฺฐานํปี การาเปสฺสามิ -อิตติ อาห.

ปจฺเจกพุทฺธา อธิวาเสยฺสิ.

สา คามิ ปวิสฺสิตฺวา อุกฺโขเสสิ “อหิ สหสฺสมตฺเต ปจฺเจกพุทฺเธ ทิสฺวา นิมนฺเตสิ, อยฺยานํ นิสฺสิทฺนุฏฺฐานํ สวิทฺถถ,
ยาคฺคฺกตฺตาทินิ สมฺปาเทถ -อิตติ คามมฺชฺเฒ มณฺชปํ การาเปตฺวา อาสนานิ ปณฺญาเปตฺวา ปุนทิวเส ปจฺเจกพุทฺเธ นิสฺสิทาเปตฺวา
ปณฺเฑน^๑ โภชเนน ปวิสฺสิตฺวา ภตฺตกิจฺจาวสานเณ ตสฺมิ คามे สพฺพา อิตฺถิโย อาทาย ตาทิ สทฺธี ปจฺเจกพุทฺเธ วนฺทิตฺวา

๑ ม. เอตถนฺตเร ชาทฺธีเยน -อิตติ อตฺถิ.

เตมาสี วสนตถาย ปฏิณญ์ คเหตุวา ปุน คาเม อุคฺโขเสสสิ “อมมตาตา เอเกกกุลโต เอเกโก ปุริโส วาสีอาทีนิ คเหตุวา
อรรถญ์ ปวิสิตวา ทพพสมภาเร อหริตวา อยยานัน วสนนฺฐานัน กโรตุ -อิติ.

คามวาสีโน ตสสา วเจเน ฐตฺวา เอเกโก เอเกกั กตฺวา สหุธิ รตติญฺฐานทิวาญฺฐานเนหิ ปณฺณสาลาสทสฺส กาทเรตฺวา
อตตโน อตตโน ปณฺณสาลาเย วสสุปกเต ปจเจกพฺพุธา “อหํ สกุกจํ อฺปญฺญุหิสสามิ, อหํ สกุกจํ อฺปญฺญุหิสสามิ -อิติ อฺปญฺญุหิสฺสุ.

วสฺสํ วุตถกาเล “อตตโน อตตโน ปณฺณสาลาเย วสฺสํ วุตถานัน ปจเจกพฺพุธานัน จีวรสาญฺเฏ สชฺเชถ -อิติ สมหาเปตฺวา
เอเกกสฺส สทสฺสมูลํ จีวรํ^๑ ทาเปสิ.

ปจเจกพฺพุธา วุตถวสสา อนุโมทนํ กตฺวา ปกฺกมฺมิสุ.

[อาณิสสทานทำให้เกิดในดาวดึงส์]

คามวาสีโนปิ อิมํ ปุญฺญํ กตฺวา ตโต^๒ จฺตา ดาวตีสภวเน นิพฺพตฺติตฺวา คนฺเทวปุตฺตา นาม อเหตุ.

เต ตตฺถ ทิพฺพสมปตฺตี อนุภวิตฺวา กสฺสปสมมาสมพฺพุธาเล พาราณสียํ กุญฺมพิกเคเหตุสุ นิพฺพตฺตีสุ.

เชฏฺฐกฺเปสกาโร เชฏฺฐกฺกุญฺมพิกสฺส ปุตฺโต อโหสิ.

ภริยาปิสฺส เชฏฺฐกฺกุญฺมพิกสฺเสว ธีตา อโหสิ.

ตา สพฺพาปิ วยฺยปุตฺตา ปรกฺล คจฺจนฺตียเ เตสฺสเยว เคทานิ อคมฺสิ.

[กุญมพิถวายมหาทาน]

อถกทิวสํ วิหารเ ฐมมสฺสวณํ สงฺฆญฺญํ.

“สตถา ฐมมํ เทเสติ -อิติ สุตฺวา สพฺเพปิ เต กุญฺมพิกา “ฐมมํ สุณฺนิสสาม -อิติ ภริยาย สหุธิ วิหารํ อคมฺสิ.

เตสํ วิหารมชฺฉมํ ปวิญฺญุกฺขณเ วสฺสํ อญฺญุหิ.

เยสํ กุลฺปกา วา ญฺาตี วา สามเณรทโย อตฺถิ, เต เตสํ ปริเวณานิ ปวิสฺสิ.

เต ปน ตถารูปานัน นตฺถิตาย กตฺถจि ปวิสฺสิ อวิสหนฺตา วิหารมชฺฉเมเยว อญฺญุหิสฺสุ.

อถ เน เชฏฺฐกฺกุญฺมพิโก อาท “ปสฺสถ อมหากํ วิปฺปการํ, กุลฺปุตฺเตหิ นาม เอตตเคน ลชฺชิตฺตุํ ยุตฺตํ -อิติ.

“ออยฺย กิ กโรม -อิติ.

“มยํ วิสฺสาสิกญฺฺฐานสฺส อภาเวเน อิมํ วิปฺปการํ ปุตฺตา, สพฺเพ ฐนํ สหริตฺวา ปริเวณํ กโรม -อิติ.

“สาธู ออยฺย -อิติ.

---

๑ ส. ย. ติจีวร.

๒ ม. อโธ.

เชฏฐโก สหสฺส อทาสี, เสสา ปญจ ปญจ สตานี, อิตถียो อชฺมเตยยานิ อชฺมเตยยานิ สตานี.

เต ตํ ฐนํ สํหริตฺวา สหสฺสกฎุมคารปริวารํ สตถุ วสนตถาย มหาปริเวณํ นาม อารภิสฺสุ.

นวกมมสฺส มหนตตาย ฐเน อปโปหนเต, ปุพฺเพ ทินฺนธนโต ปุณฺ อชฺมตฺตฺตํ อทฺสฺสุ.

นิฏฐิตฺเต ปริเวณเณ, วิหารมํ กโรนตฺวา พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตฺตาทํ มหาทานํ ทตฺวา วิสตียา ภิกฺขุสหสฺसानํ จีวรานิ สชฺชยิสฺสุ.

[ภรรยาของกฎุมพีถวายดอกอังกาบ]

เชฏฐกกฎุมพีทิสฺส ปน ภริยา สพฺเพหิ สมภาคิกํ อกตฺวา อตฺตโน ปญฺญาย ฐิตฺวา “อติเรกตรํ กตฺวา สตถารํ ปุเชสฺสามิ -อิตฺติ
อโนชฺชุปฺพวณฺเณน สหสฺสมุเลน สาฏฺเณน สทฺธิ อโนชฺชุปฺพจฺงฺโคฏฺกํ คเหตุวา อนฺนโมทนกาเล สตถารํ อโนชฺชุปฺพเมหิ ปุเชตฺวา
ตํ สาฏฺกํ สตถุ ปาทมฺULE ฐฺเปตฺวา “ภนเต นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตฏฺฐานเณ อโนชฺชุปฺพวณฺเณยว เม สรฺริโร หุตฺตุ,
อโนชาเอว จ เม นามํ โหตุ -อิตฺติ ปตฺถนํ ฐฺเปสิ.

สตถา “เอวํ โหตุ -อิตฺติ อนฺนโมทนํ อกาสิ.

[กฎุมพีภรรยาและบริวารเกิดในราชตระกูล]

เต สพฺเพปิ ยาวตายุํ ฐิตฺวา ตโต จุตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อิมสมิ พุทฺธุปฺปาเท เทวโลกา จวิตฺวา

เชฏฐกกฎุมพีโก กุกกฎุมตฺนฺนเร ราชกุลเณ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโตโต มหากปิปินราชา นาม อโหสิ.

เสสา อมจฺจกุลฺเสสุ นิพฺพตฺตีสฺสุ.

เชฏฐกกฎุมพีทิสฺส ภริยา มทฺทรฏฺฐุ สาคลนฺนเร^๑ ราชกุลเณ นิพฺพตฺติ.

อโนชฺชุปฺพวณฺณเมวสฺสา สรฺริโร อโหสิ.

“อโนชาเตววสฺสา นามํ กริสฺสุ.

สา วยปฺปตฺตา กปิปินรณฺเณ เคหํ คนฺตฺวา อโนชาเทวี นาม อโหสิ.

เสสิตถียปิ อมจฺจกุลฺเสสุ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา เตสฺยเณ อมจฺจปฺตฺตานํ เคหานิ อคมฺิสฺสุ.

เต สพฺเพปิ รณฺเณ สมปฺตฺติสฺสทิสฺส สมปฺตฺตี อนฺนภวิสฺสุ.

ยทา ราชา สพฺพาลงฺการปฺปฏิมณฺฑิตโต หตฺถิ อภิรฺหิตฺวา วิจฺรติ, ตทา เตปิ ตเถว วิจฺรนฺติ.

ตสมิ อสฺเสน วา รเณน วา วิจฺรนเต, เตปิ ตเถว วิจฺรนฺติ.

เอวํ เต เอกโต หุตฺวา กตฺวานํ ปุณฺญานํ อานฺนภาเวเน เอกโตว สมปฺตฺตี อนฺนภวิสฺสุ.

รณฺเณ ปน “พโล พลวาทโน ปุบฺโผ ปุปฺพวาทโน สฺปฺตโต -อิตฺติ ปญจ อสฺสา โหนติ.

---

๑ สาคลนฺนเร -อิตฺติ อตถิ.

ราชา เตสุ สุปตฺตํ สยํ อารโหติ.

อิตเร จตตารโ อสสารโหนํ สาสนาหรมตถาย อทาสี.

[พระราชานำให้สืบข่าวพระรัตนตรัย]

ราชา เต ปาโตนว โภเชตวา “คจจณ, เทว วา ตีณิ วา โยชนานิ อาหิณฺชิตฺวา
พฺพุทฺธสฺส วา ฌมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อุปฺปนฺนภาวํ ญุตฺวา มยฺหํ สุขสาสนํ อاهرถ -อิตฺติ เปเสสิ.

เต จตุหิ ทฺวารเหติ นิภฺขมิตฺวา เทว ตีณิ โยชนานิ อาหิณฺชิตฺวา สาสนํ อลภิตฺวา ปจฺจาคจฺจณฺติ.

[พระราชานำข่าวพระรัตนตรัยจากพ่อค้าม้า]

อถกทิวสํ ราชา สุปตฺตํ นาม อสฺสมารุยฺห อมจฺจสทฺสปรวิฺโต อุยฺยานํ คจฺจณฺโต

กิลนฺตรูเป ปญฺจสทฺมตฺเต วาณิขเก นครํ ปวิสนฺเต ทิสฺวา

“อิมเ อทฺธานกิลนฺตา, อทฺธา อิมสํ สนฺติกา เอกํ ภทฺทกํ สาสนํ โสสฺสามิ -อิตฺติ เต ปกฺโกสาเปตฺวา “กุโตนว อากจฺจณ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“อตฺถิ เทว อีโตนว วิสตีโยชนสทฺมตฺตเก สวตฺถิ นาม นครํ, ตโตนว อากจฺจณ -อิตฺติ.

“อตฺถิ ปน โว เทเส กิลฺจิ สาสนํ อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

“เทว อญฺญํ กิลฺจิ นตฺถิ, สมนฺนสฺมพฺพุทฺธเ ปน อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

ราชา ตาวเทว ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา ฌุฏฺฐสฺสโร กิลฺจิ สลลฺกเขตฺตํ อสฺกโกณฺโต มุหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา “ตาทา กิ วเทถ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“พฺพุทฺธเ เทว อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

ราชา พุทฺธิยํ ตติยํ ตเถว วิตฺตินาเมตฺวา “กิ วเทถ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา จตฺตถวาทฺเร, “พฺพุทฺธเ เทว อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ วุตฺเต,

“ตาทา สตสทฺสสํ โว ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา “อปรปี กิลฺจิ สาสนํ อตฺถิ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“อตฺถิ เทว, ฌมฺโม อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

ราชา ตปี สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ตโย วาเร วิตฺตินาเมตฺวา, จตฺตถวาทฺเร “ฌมฺโม -อิตฺติ ปเท วุตฺเต,

“อิธปิ โว สตสทฺสสํ ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา “อปรปี สาสนํ อตฺถิ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“อตฺถิ เทว สงฺฆรตฺนํ อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

ราชา ตปี สุตฺวา ตเถว ตโย วาเร วิตฺตินาเมตฺวา, จตฺตถวาทฺเร “สงฺโฆ -อิตฺติ ปเท วุตฺเต, “อิธปิ โว สตสทฺสสํ ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา

อมจฺจสทฺสสํ โอลเกตฺวา “ตาทา กิ กริสฺสถ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“เทว กิ กริสฺสถ -อิตฺติ.

“อหํ ตาทา ‘พฺพุทฺธเ อุปฺปนฺนํ, ฌมฺโม อุปฺปนฺนํ, สงฺโฆ อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ สุตฺวา น ปฺน นีวตฺติสฺสามิ,

สตุถารํ อุทฺทิสฺส คนฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ -อิตฺติ.

“มยปี เทว ตุมเหติ สหธิ ปพพชิสสาม -อติ.

[พระราชชาติชาวัตพระรัตนตรัย]

ราชา สุวณณปฏฺฐ อุกฺขรานิ ลีชาเปตฺวา วาณิเชเก อาห “อโนชา นาม เทวี ตุมหากํ ตีณิ สตสฺสหาสนานิ ทสฺสตี,
เอวณฺจ ปน วเทยฺยาถ ‘รณฺญา กิร เต อีสฺสรียํ วิสฺสภูจฺจํ, ยถาสุขํ สมฺปตฺตี ภูณฺชาหิตี,
สเจ ปน โว ‘ราชา กหนฺติ ปุจฺฉิสฺสตี, ‘สฺตถารํ อุทฺทิสฺส ปพพชิสสามีตี วตฺวา คโตติ อาโรเจยฺยาถ -อติ.

อมจจาปี อตฺตโน อตฺตโน ภริยานํ ตเถว สาสนานิ ปหิณฺนีสฺสุ.

ราชา วาณิเชเก อโยเชตฺวา^๑ อมจจสฺสสปริวโต ตํชนณฺญเวย นิกฺขมิ.

สฺตถาปี ตํทิวสํ ปจฺจูกฺกาลเ โลกํ โวลเณโต มหากปิปินราชานํ สปริวารํ ทิสฺวา

“อโย มหากปิปิน วาณิเชกานํ สนฺติกา ตินฺณํ รตนานํ อฺอุปฺนฺนภาวํ สุตฺวา เตสํ วจฺนํ ตีหิ สตสฺสหาเสหิ ปุเชตฺวา
รชฺชํ ปหาย อมจจสฺสสปริวโต มํ อุทฺทิสฺส ปพพชิตฺกามา เสว นิกฺขมิสฺสตี, โส สปริวาโร สห ปฏฺฐิสฺสภิกาทิ อรหฺตํ ปาปุณฺนิสฺสตี,
ปจฺจुकฺคณฺมสฺส กริสฺสามิ -อติ ปุณฺทิวเส จกฺกวตฺติ วิย ชุทฺทกคามโฆชํ ปจฺจुकฺคจฺจณฺโต สยเมว ปตฺตจิวโร คเหตุวา
วีสฺติโยชนสฺตมคฺคํ ปจฺจुकฺคนฺตวา^๒ จนฺทภาคาย นทียา ตีเร นิโครธฺรูกฺขมุเล ฉพฺพณฺณรสมฺมโย วิสฺสชฺเชนฺโต นิสฺสิ.

ราชาปี อาคจฺจณฺโต เอกํ นหิ ปตฺวา “กา นามเสสา -อติ ปุจฺฉิ.

“อารวปจฺฉา” นาม เทว -อติ.

“กิมสฺสา ปริมาณํ ตาต -อติ.

“คฺมภีโรโต คาวุตํ ปุณฺณโต เทว คาวุตานิ เทว -อติ.

“อตฺถิ ปเนตฺถ นาวา วา อุพฺมุโป วา -อติ.

“นตฺถิ เทว -อติ.

“นาวาทินิ โอลเณตฺวานํ, อมหากํ ชาตี, ชโร อฺอุปฺเนตี, ชรา มรณํ. อหํ นิพฺเพมตีโก หุตฺวา ตีณิ รตนานิ อุทฺทิสฺส นิกฺขณฺโต,
เตสํ อานฺุภาเวณ อิทํ อุทฺทํ วิย มา อโหสิ -อติ ตินฺณํ รตนานํ คุณํ อวชฺเชตฺวา

“อติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ -อติ พุทฺธานุสฺสตี อฺนุสฺสรณฺโต สปริวาโร อสฺสสฺสหาเสน อุทฺทปฏฺฐเฐ ปกฺขนฺทิ.

สินฺธฺวา ปิณฺณฺธิปาสาณเ วิย ปกฺขนฺทิสฺสุ.

ชฺุรานํ อคฺคา เนว^๔ เตมีสฺสุ.

โส ตํ อุตฺตริตฺวา ปฺรโต คจฺจณฺโต อปรปี นหิ ทิสฺวา “อโย กา นาม -อติ ปุจฺฉิ.

๑ ม. เอตฺถนฺตเร อสฺสํ อภีรฺยฺห -อติ อตฺถิ.

๒ คนฺตวา [?]

๓ อปรจฺฉาตีปี อตฺถิ.

๔ กตฺถจฺจิ อคฺคาเนว -อติ ทิสฺสตี.

“นีลวาหนา นาม เทว -อิติ.

“กิมสสา ปริมาณ -อิติ.

“คมกริโตปิ ปุถุโตปิ อพตมโยชน เทว -อิติ.

เสส ปุริมสทิสเมว.

ตัม ปน นที ทิสวา “สวากุขาโต ภควตา ธมโม -อิติ ธมมานุสสติ อนุสสรนโต ปกขนที.

ตปิ นที อติกกมิตวา” อปรปี นที ทิสวา “อัย กา นาม -อิติ ปุจฉิ.

“จนทภาคา นาม เทว -อิติ.

“กิมสสา ปริมาณ -อิติ.

“คมกริโตปิ ปุถุโตปิ โยชน เทว -อิติ.

เสส ปุริมสทิสเมว.

อิมัม ปน นที ทิสวา “สุปฏิปนโน ภควโต สวากสงโฆ -อิติ สงฆานุสสติ อนุสสรนโต ปกขนที.

ตัม ปน นที อติกกมิตวา คจฉนโต สตถุ สรริโต ฉพพณณรมมโย อททส.

นิโครธรุกขสสา สาขาวิภูปปลาสานิ โสวณณมยานิ วिय อหะสุ.

[พระราชอาถรรพณ์ได้บรรลุคุณวิเศษ]

ราชา จินเตสิ “อัย โอภาโส เนว จนทสส, น สุริยสส, น เทวมารพพรมนาคสุปณณาทีน, อณญตรสส,
อทธา สตถารุ อุกทิสส อาคฉนโต มหาโคตมพพุเทน ทิฏฐุ ภาวิสสามิ -อิติ.

โส ดาวเทว อสสปีฏฐิตโต โอตริตวา โอนตสรโร รสมินัน อนุสาเรน สตถารุ อุปสงกมิตวา
มโนสิลารเส นิมุขนโต วिय พุทธรสมินัน อนโต ปวิสิตวา สตถารุ วนทิตวา เอกมณตัม นิสิตี สทธี อมจจสทสเสน.

สตถา อนุพุพพิถัง กเถสิ.

เทสนาวสาเนราชา สปริวารโ สโตปาตติผลเล ปติฏฐุหิ.

อถ สพเพว อฏฐุหิตวา ปพพชช ยาจิสุ.

สตถา “อาคมิสสตี นุ โข อิมะส กุลปุตตานัน อิทิมยปตตจิวริ -อิติ อุปชาเรเนโต

“อิมะ กุลปุตตา ปจเจกพุททสทสสส จิวรสทสส อทสู, กสสปพุททกาเล วิสตียา ภิกขุสทสสานปี วิสตี จิวรสทสสานิ อทสู,

---

อนจณริย์ อิมส์ อิทิมยปตตจิวราคมน์ -อิติ ญตฺวา ทกฺขินฺนหตฺถํ ปสาเรตฺวา

“เอถ ภิกฺขโว, จรถ พุรฺหมจฺริย์ สมฺมา ทฺกฺขสฺส อนฺตกิริยาเย -อิติ อาห.

เต ตาวเทว อญฺญปริกฺขารธฺรา วสฺสสติกฺกเถรา วิย หุตฺวา เวหาสํ อพฺภุคฺคณฺตฺวา ปจฺโจโรหิตฺวา [?] สตถารํ วนฺทิตฺวา นิสฺสีสุ.

[พระนางอินชาเทวีเสด็จออกผนวช]

เตปิ วาณิชากา ราชกุลํ คนฺตฺวา รมณฺยา ปหิตสาสนํ อารโจาเปตฺวา, เทวียา “อาคจฺจนฺตฺ -อิติ วุตฺเต,
ปวิสิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺญัสสุ.

อถ เน เทวี ปุจฺฉิ “ตาทา กิการณา อาคตฺตถ -อิติ.

“มยํ รมณฺยา ตุมหากํ สนฺตํ ปหิตา, ตีณิ กิร โน สตสฺสสาณิ เทถ -อิติ.”

“ตาทา อติพฺหุํ ภณฺถ, กิ ตุมเหติ รมณฺโย กตํ, กิสฺมี โว ราชา ปสนฺโน เอตฺตํ ชนํ ทาเปสิ -อิติ.

“เทวี น อญฺญํ กิณฺจิกํ, รมณฺโย ปน สาสนํ อารโทยิมฺหา -อิติ.

“สฺกกา ปน ตาทา มยฺหิปี อารโজেตุํ -อิติ.

“สฺกกา เทวี -อิติ.

“เตนฺหิ ตาทา วเทถ -อิติ.

“เทวี พุทฺโธ โลเก อูปฺปนฺโน -อิติ.

สาปิ ตํ สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุญฺญสฺสรีรา ติกฺขตฺตํ กิณฺจิกํ อสฺลลฺกเขตฺวา, จตฺตถฺวาเร “พุทฺโธ -อิติ ปทํ สุตฺวา

“ตาทา อิมฺสมิ ปเท รมณฺยา กิ ทินฺนํ -อิติ.

“สตสฺสสํ เทวี -อิติ.

“ตาทา นานุจฺฉวิกํ รมณฺยา กตํ เอวรूपํ สาสนํ สุตฺวา ตุมหากํ สตสฺสสํ ททมาเนน,

อหํ หิ โว มม ทฺกฺคตฺปณฺณาการเ ตีณิ สตสฺสสาณิ ทมฺมิ, อปรํ ตุมเหติ กิ อารโจิตํ -อิติ.

“อิทฺถจิทฺถจ -อิติ อปรานิปี เทว สาสนานิ อารโজেสุ.

เทวี ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุญฺญสฺสรีรา ติกฺขตฺตํ กิณฺจิกํ อสฺลลฺกเขตฺวา จตฺตถฺวาเร ตเถว สุตฺวา ตีณิ ตีณิ สตสฺสสาณิ ทาเปสิ.

เอวํ เต สพฺพานิ ทฺวาทสฺส สตสฺสสาณิ ภิสิสุ.

อถ เน เทวี ปุจฺฉิ “ราชา กหํ ตาทา -อิติ.

“เทวี ‘สตถารํ อุตฺทิสฺส ปพฺพชิสฺสามิตี คโต -อิติ.

“มยห์ เตน ก็ สาสน์ ทินน์ -อิติ.

“สพพ์ กิร เตน ตุมหากั อีสสรียั วิสสฏฐั, ตุมเห กิร ยถารุจिया สมปตตี อนุภาถ -อิติ.

“อมจจา ปน กหฺ ตาตา -อิติ.

“เตปิ ‘รณญา สหฺธิเยว ปพพชิสสามาติ คตา เทวิ -อิติ.

สา เตสั ภริยาโย ปกโกสาเปตวา “อมมา ตุมหากั สามิกา ‘รณญา สหฺธิ ปพพชิสสามาติ คตา, ตุมเห ก็ กิริสสถ -อิติ.

“ก็ ปน เตหิ อมหากั สาสน์ ปหิตั เทวิ -อิติ.

“เตหิ กิร อตตโน สมปตตี ตุมหากั วิสสฏฐา, ตุมเห กิร ตั ยถารุจिया ปริภุชถ -อิติ.

“ตุมเห ปน เทวิ ก็ กิริสสถ -อิติ.

“อมมา โส ตาว ราชา สาสน์ สุตวา มคเค ฐิตโกว ตีหิ สตสทสเสหิ ตีณิ รตนานิ ปุเชตวา
เขฬปิณชั วีย สมปตตี ปหาย ‘ปพพชิสสามีติ นิกขนโต,
มยา ปน ตินณั รตนานั สาสน์ สุตวา ตีณิ รตนานิ นวหิ สตสทสเสหิ ปุชิตานิ,
น โข ปเนสา สมปตตี นาม รณญเยว ทุกขา, มยหฺปี ทุกขาเยว,
โก รณญเ ฉชิตั เขฬปิณชั ชนุนุเกหิ ปติฏฐหิตวา มุเขน คนทิสสตี,
น มยห์ สมปตตียา อตโถ, อหฺปี สตุถารุ อุททิสส คนตวา ปพพชิสสามิ -อิติ.

“เทวิ มยปี ตุมเหหิเยว สหฺธิ ปพพชิสสาม -อิติ.

“สเจ สกโกถ, สาธู อมม -อิติ.

“สกโกม เทวิ -อิติ.

“เตนหิ เอถ -อิติ รธสทสสั โยชาเปตวา รณั อารุยท ตาหิ สหฺธิ นิกขมิตวา อนตรามคเค ปฐมนทึ ทิสวา
ยถา รณญา ปุฏฐั ตเถว ปุจฉิตวา สพพ์ ปวตตี สุตวา “รณญเ คมนนคคั” โอลเถถ -อิติ วตวา,
“สินธวานั ปทวลณชั น ปสสาม เทวิ -อิติ วุตเต, “ราชา ‘ตีณิ รตนานิ อุททิสส นิกขนโตสมิตี สจจกิริยั กตวา คโต ภวิสสตี,
อหฺปี ตีณิ รตนานิ อุททิสส นิกขนตา, เตสเมว อานุภาเวณ อิทั อุกกั อุกกั วีย มา อโหสิ -อิติ
ตินณั รตนานั คณั อนุสสริตวา รธสทสสั เปเสสิ.

อุทกั ปิฏฐิปาสาณสทิสั อโหสิ.

จกุกานั อกขคคเนมิวภูทโย เนว เตมีสุ.

เอเตเนว อุปาเยน อิตราปิ เทว นทโย อุตตริ.

สตุถา ตสสา อากมนภาวึ ญตวา, ยถา อตตโน สนติเก นิสินนา ภิกขุ น ปญญายนติ, เอวมกาสิ.

สาปิ คจฺจนฺตี คจฺจนฺตี สตถุ สรีโรโต นิทฺทณฺตรสมฺมโย ทิสฺวา ตเถว จินฺตเตวฺวา สตถารฺรํ อุปสงกมิตฺวา วณฺทิตฺวา เอกมณฺต์ ฐิตฺวา ปุจฺฉิ
“ภนฺเต มหากปิปิโน ตุมฺเห อุทฺทิสฺส นิทฺทณฺโต อากเตตถ มณฺเญ, กหํ โส, อมฺหากปิ นํ ทสฺเสถ -อิติ.

“นีสีทถ ตาว, อิเชว ตํ ปสฺสิสฺสถ -อิติ.

ตา สพฺพปาปิ ตุมฺหฺจฺจิตฺตา “อิเชว กิร นิสินฺนา สามิกะ ปสฺสิสฺสาม -อิติ นีสีทิสฺสุ.

สตถา อนุปฺพุทฺทีกถํ กเถสิ.

อโนชา เทวี เทสนาวสาเน สปริวารา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ.

มหากปิปินตเถโร ตาสํ วทฺตฺติ ฌมฺมเทสนํ สุนฺนโต สปริวารो สห ปภฺสิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

ตสมฺมึ ขณฺ สตถา ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺเสสิ.

ตาสํ กิร อากตฺทกฺขณฺเวยว อตฺตโน สามิกะ กาสาวธเร มุณฺทสิเร ทิสฺวา จิตฺตํ เอกคฺคํ น ภเวยฺย,
เตน มคฺคผลานิ ปตฺตํ น สกฺกณฺเวยฺยํ, ตสมฺมา อจลสฺสทฺธาย ปตฺติภูจฺจิตฺกาเล ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺเสสิ.

ตาปิ เต ทิสฺวา ปณฺจปฺปตฺติภูจฺจิตฺเตน วณฺทิตฺวา “ภนฺเต ตุมฺหากํ ตาว ปพฺพชิตฺทิจฺจํ มตถํ ปตฺตํ -อิติ วตฺวา
สตถารฺรํ วณฺทิตฺวา เอกมณฺต์ ฐิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิสฺสุ.

“เอวํ กิร วุตฺเต, สตถา อุปลวณฺณาย อากมณํ จินฺเตสิ -อิติ เอกจฺเจ วทฺนติ.

สตถา ปน ตา อุปาสิกาโย อาห “สาวตถึ คนฺตฺวา ภิกฺขุณฺุปฺสฺสเย ปพฺพชถ -อิติ.

ตา อนุปฺพุทฺเพน จาริกญฺจรมาณา อนฺตรามคฺเค มหาชนฺน อภิภูสฺสการสมฺมาณา ปทสฺวา วิสฺตฺติโยชนฺสติกํ มคฺคํ คนฺตฺวา
ภิกฺขุณฺุปฺสฺสเย ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนีสฺสุ.

สตถาปิ ภิกฺขุสฺสทฺสสํ อาทาย อากาเสเนว เซตวนํ อคฺมาสิ.

ตตร สฺทํ อายสฺมา มหากปิปิโน รตฺติภูจฺจิตฺวานทิวาภูจฺจิตฺวานทิสฺสุ “อโห สฺขํ, อโห สฺขํ -อิติ อุทฺทานํ อุทฺทาเนนฺโต วิจฺรติ.

ภิกฺขุ ภควโต อโรเจสฺสุ “ภนฺเต มหากปิปิโน ‘อโห สฺขํ, อโห สฺขณฺติ อุทฺทานํ อุทฺทาเนนฺโต วิจฺรติ
อตฺตโน^๑ รชชฺสฺขํ อารพฺภ กเถติ มณฺเญ -อิติ.

สตถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตวํ กปฺปิน กามสฺขํ รชชฺสฺขํ อารพฺภ อุทฺทานํ อุทฺทาเนสิ -อิติ.

“ภควา เม ภนฺเต ตํ อารพฺภ อุทฺทานภาวํ วา อนุทฺทานภาวํ วา ชานาติ -อิติ.

สตถา “น ภิกฺขเว มม ปฺตุโต กามสฺขํ รชชฺสฺขํ อารพฺภ อุทฺทานํ อุทฺทาเนติ, ปฺตุตฺตสฺส ปน เม ฌมฺมปีติ^๒ อุปฺปชฺชติ,
โส อมตฺมทานิพฺพานํ อารพฺภ เอวํ อุทฺทานํ อุทฺทาเนติ -อิติ อนุสนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาห

---

๑ ม. เอตถนฺตเร กามสฺขํ -อิติ อตฺถิ.

๒ ม. เอตถนฺตเร นาม ฌมฺมรติ นาม -อิติ อตฺถิ.

“ธมมปีติ สุขํ เสติ

วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา

อริยฺปปเวทิตฺเต ธมฺเม

สทา รมติ ปณฺชิตฺโต -อิตฺติ.

[แก้บรรทัด]

ตตฺถ ธมฺมปีติ -อิตฺติ ธมฺมปายโก, ธมฺมํ ปิวนฺโต -อิตฺติ อตฺถโถ.

ธมฺโม จ นาเมส น สกฺกา ภาชเนน ยาคฺคาทึนํ วยิ ปาตุํ,

นววิธํ ปน โลกุตฺตรธมฺมํ นามกาเยน ผุสฺสนฺโต อารมฺมณฺโต สจฺฉิกโรนฺโต ปริณฺญาภิสมฺยาทีหิ ทฺกฺขาทีนํ อริยสจฺจานํ ปฏฺวิชฺฌนฺโต
ธมฺมํ ปิวิตฺติ นาม.

สุขํ เสติ -อิตฺติ เทสฺนาสีสมตฺตเมตฺตํ. จตฺตฺหิปี อิริยาปเถหิ สุขํ วิหฺรติ -อิตฺติ อตฺถโถ.

วิปฺปสนฺเนน -อิตฺติ อนาวิเลนํ นโรปฺกฺกิลเสสน.

อริยฺปปเวทิตฺเต -อิตฺติ พุทฺธาทีหิ อริเยหิ ปเวทิตฺเต สติปฺปญฺญานาทีเกเท โปธิปฺกฺกิชฺยธมฺเม.

สทา รมติ -อิตฺติ เอวฺรุโป ธมฺมปีติ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา วิหฺรนฺโต ปณฺชิตฺตเจเนน สมฺนนาคฺโต สทา รมติ อภิรมติ -อิตฺติ.

เทสฺนาวสาเน พฺหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุสฺสํ -อิตฺติ.

มหากปิปินตเถรวตฺถุ.

---

๕. ปณฺธิตสามเณรวตฺถุ.

“อุทกํ หิ นยฺนติ -อิตฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต ปณฺธิตสามเณรํ อารพฺภ กเถสิ.

[พระศาสดาตรัสอนุโมทนาภา]

อตีเต กิร กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺโธ วิสตีขีณาสวสฺสปรีวารโ พาราณสี อคฺมาสิ.

มนุสฺสา อตฺตโน พฺลํ สลลฺกเขตฺวา อฏฺฐปี ทสปี เอกโต หุตฺวา อาคฺนตฺกทานานิ อทฺสู.

อเถกทิวสํ สตฺถา ภาตฺตกิจฺจาวสาเน เอวํ อนุโมทฺน อภาสิ “อุปาสภา

- อิเธจฺจโจ ‘อตฺตโน สนฺตกเมว ทาทํ วฏฺฏติ, กิ ปเรณ สฺมาทปิเตนาติ อตฺตนา ว ทานํ เทติ, ปรี น สฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน^๑ โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปรีวารสมฺปทํ.
- เอกจฺจโจ ปรี สฺมาทเปติ, อตฺตนา น เทติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน ปรีวารสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ.
- เอกจฺจโจ อตฺตนาปิ น เทติ, ปรมฺปิ น สฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน เนว โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปรีวารสมฺปทํ, วิฆาสาโท หุตฺวา ชีวติ.
- เอกจฺจโจ อตฺตนา จ เทติ, ปรีจ สฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน โภคสมฺปทมฺปิ ลภติ, ปรีวารสมฺปทมฺปิ -อิตฺติ.

[ผู้เลื่อมใสในอนุโมทนาภา]

ตํ สุตฺวา สมิเป ลฺลิตฺโต เอโก ปณฺธิตปรีโส จินฺเตสิ “อหนฺทานิ, ตถา กริสฺสามิ, ยถา เม เทว สฺมปตฺติโย ภวิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

โส สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อาห “ภนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหถ -อิตฺติ.

“กิตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ อตฺถโธ -อิตฺติ.

“กิตฺตโก ปน โว ภนฺเต ปรีวารโ -อิตฺติ.

“วิสตี ภิกฺขุสฺสทฺธานิ -อิตฺติ.

“ภนฺเต สพฺเพหิ สทฺธี เสว มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหถ -อิตฺติ.

สตฺถา อธิวาเสสิ.

โส คามํ ปวีสิตฺวา “อมมตาตา เสว มยา พุทฺธปปฺมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺตีโต, ตุมฺเห ยตฺตกาณํ ภิกฺขุณฺโ” สกฺโกถ ตตฺตกาณํ” เทถ -อิตฺติ
อาโรเจตฺวา วิจฺรณฺโต, อตฺตโน พลํ สลลฺกฺเขตฺวา “มยํ ทสฺสนํ ทสฺสาม, มยํ วิสฺตฺยา, มยํ สตฺสส, มยํ ปญฺจนํ สตาณํ -อิตฺติ วุตฺเต,
สพฺเพสํ วจฺนํ อาทิตฺโต ปญฺญา ย ปญฺเณ อาโรเปสฺสิ.

[ชายเชิญใจยินดีรับเลี้ยงภิกษุ]

เตน จ สมเยน ตสฺมี นฺครเ อตฺติทฺตคฺคตภาเวเนว “มหาทฺตคฺคโต -อิตฺติ ปญฺญาโต เอโก ปุริโส อตฺถิ.

โส ตปี สมมุขาคตํ ทิสฺวา “สมม มหาทฺตคฺคต มยา สุวตฺตนา ย พุทฺธปปฺมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺตีโต,
เสว นฺครวาสีโน ทานํ ทสฺสนฺติ, ตวํ กตฺติ ภิกฺขุ โภเชสฺสสฺสิ -อิตฺติ.

“สามี มยฺหํ กิํ ภิกฺขุหิ, ภิกฺขุหิ นาม สธฺนํ อตฺถเ, มยฺหํ ปน เสว ยาคฺคฺคตฺถาย ตณฺหฺลนาฬิมตฺตปี นตฺถิ,
อหํ ภตฺติ กตฺวา ชีวามิ, กิํ เม ภิกฺขุหิ -อิตฺติ.

สมาทฺปนฺน นาม พยตฺเตน ภวิตฺตพฺพ, ตสฺมา โส, เตน “นตฺถิ -อิตฺติ วุตฺเตปี, ตณฺหฺหิภูโต อหฺตฺวา เอวมาห

“สมม มหาทฺตคฺคต อิมสฺมี นฺครเ สุโฆชนํ ภูยฺชิตฺวา สุขุมวตฺถนินฺวตฺถา นานาภรณฺปปฺปฏิมณฺชิตฺตา สิริสยเน สยมาณา พหุ ชนา
สมปตฺตตี อนุภวานฺติ, ตวํ ปน ทิวสํ ภตฺติ กตฺวา กุจฺฉิปุรฺมตฺตปี น ลภฺสิ,
เอวํ สนฺเตปี, ‘อหํ ปุพฺเพปิ กิลฺยจि” อกตฺตตฺตา กิลฺยจิ น ลภามิตี น ชานาสฺสิ -อิตฺติ.

“ชานามิ สามิ -อิตฺติ.

อถ “กสฺมา อิทานิ ปุณฺณํ น กโรสฺสิ, ตวํ ยฺวฯ พลสมฺปนฺโน, กิํ ตยา ภตฺติ กตฺวาปิ ยถาพลํ ทานํ ทาตุํ น วญฺญตฺติ -อิตฺติ.

โส, ตสฺมี กเถนฺเต, สํเวคฺปตฺโต หุตฺวา “มยฺหิปี เอกํ ภิกฺขุํ ปญฺเณ อาโรเปหิ, กญฺจิทฺเว ภตฺติ กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

อิตฺโร “กิํ เอเกน ภิกฺขุณา ปญฺเณ อาโรปิเตน -อิตฺติ น อาโรเปสฺสิ.

มหาทฺตคฺคโตปี เคหํ คนฺตฺวา ภริยํ อาห “ภทฺเท นฺครวาสีโน เสว สงฺฆสฺส ภตฺตํ กโรนฺติ,

อหิปี สมาทฺปนฺน ‘เอกสฺส ภิกฺขุํ เทหิตฺติ วุตฺโต, มยํ เสว เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสาม -อิตฺติ.

อถสฺส ภริยา “มยํ ทลิตฺทา, กสฺมา ตยา ปฏิสฺสฺตํ -อิตฺติ อวตฺวา

“สามี ภทฺทกํ เต กตํ, มยํ ปุพฺเพปิ กิลฺยจิ อหฺตฺวา อิทานิ ทฺตคฺคตา ชาตา, มยํ อุโภปิ ภตฺติ กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสาม -อิตฺติ วตฺวา
อุโภปิ นิกฺขมิตฺวา ภตฺติภูจฺฉานํ อคฺมฺส.

มหาเสฏฺฐิ มหาทฺตคฺคตํ ทิสฺวา “กิํ สมม มหาทฺตคฺคต ภตฺติ กริสฺสสฺสิ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“อาม อยฺย -อิตฺติ.

“กิํ กริสฺสสฺสิ -อิตฺติ.

---

๑ ม. เอตถนตฺเร ทาตุํ -อิตฺติ อตฺถิ.

๒ ม. เอตถนตฺเร ทานํ -อิตฺติ อตฺถิ.

๓ ม. เอตถนตฺเร ปุณฺณํ -อิตฺติ อตฺถิ.

“ยํ ตุมเห กาทเรสสถ -อติ.

“เตนหิ มยํ เสว เทว ตีณิ ภิกษุสตานิ โภเชสสาม, เอหิ ทารุณี ผาเลหิ -อติ วาสีผรสุํ นีหริตวา ทาเปสิ.

มหาทุคคโต พาหุํ กจณํ พนธิตวา อุสสาหปตโต วาสี ปหาย ผรสุํ คณหนโต ผรสุํ ทิตวา วาสี คณหนโต ทารุณี ผาเลหิ.

อถ นํ เสฎฐี อาท “สมม ตวํ อชช อติวีย อุสสาหปตโต กम्मํ กโรสิ, กิํ นุ โข การณํ -อติ.

“สามิ เอกํ ภิกษุํ โภเชสสามิ -อติ.

ตํ สุตวา เสฎฐี ปสนนมานโส จินเตสิ

“อโห อิมินา ทุกกรํ กตํ, ‘อหํ ทุคคโตติ ตุมหีภาวํ อนาปชชิตวา ‘ภตี กตวา เอกํ ภิกษุํ โภเชสสามีติ วทติ -อติ.

เสฎฐีกรียาปิ ตสส ภริยํ ทิสวา “อมม กิํ กम्मํ กริสสสิ -อติ ปุจฉิตวา, “ยํ ตุมเห กาทเรถ -อติ วุตเต,
อุทุกขลสาลํ ปเวเสตวา สุปปมฺสลาทีนึ ทาเปสิ.

สา นจจนตี วีย ตุมฺฐหฺฐา วีหี โภภูณฺตี เจว โอบุณาติ จ.

อถ นํ เสฎฐีกรียา ปุจฉิ “อมม อติวีย ตุมฺฐหฺฐา กम्मํ กโรสิ, กิณฺนุ โข การณํ -อติ.

“อเยเย อิมํ ภตี กตวา มยปี เอกํ ภิกษุํ โภเชสสาม -อติ.

ตํ สุตวา เสฎฐีกรียาปิ ตสสํ “อโห อยํ ทุกกรการิกา -อติ ปสีหิ.

เสฎฐี มหาทุคคตสส ทารุณํ ผาลิตกาเล “อยนฺเต ภตี -อติ สาลีนํ จตสฺโส นาฬิโย ทาเปตวา

“อยนฺเต ตุมฺฐทาโย -อติ อปราปิ จตสฺโส นาฬิโย ทาเปสิ.

โส เคหํ คนตวา ภริยํ อาท

“มยา ภตี กตวา สาลิ ลทฺโธ, อยํ นิวาโป ภวิสสตี, ตยา ลทฺธาย ภตียา ทริเตลกกุกภณฺทานิ คณฺหาหิ -อติ.

เสฎฐีกรียา ปน ตสสา เอกํ สุปปีกรณฺทกฺกเจว ทริภาชนญจ กุกภณฺทญจ สฺทุสสาตีตณฺฑุลนาฬิญจ ทาเปสิ.

อติ อุภินฺนปี นว ตณฺฑุลนาฬิโย อหฺเส.

เต “เทยฺยธมฺโม โน ลทฺโธ -อติ ตุมฺฐหฺฐา ปาโตว อุภฺฐหฺสิ.

กรียา มหาทุคคตํ อาท “คจจ สามิ, ปณฺณํ ปริเยสิตวา อาท -อติ.

โส อนฺตราปณฺ ปณฺณํ อทิสวา นทีตีรํ คนตวา^๑ “อเยยานํ โภชนํ ทาคุํ ลภิสสามิ -อติ ปหฺฐุमानโส คายนฺโต ปณฺณํ อุจฺจินาติ.

มหาซาลํ ชิปิตวา ฐิตเกวภูโฏ “มหาทุคคตสส สทฺเทน ภวิตพฺพํ -อติ ตํ ปกโกสิตวา ปุจฉิ

“อติวีย ตุมฺฐจิตโต คายสิ, กิณฺนุ โข การณํ -อติ.

“ปณฺณํ อุจฺจินามิ สมม -อติ.

“ก็ กริสฺสสฺส -อิติ.

“เอกํ ภิกขุํ โภเชสฺสามิ -อิติ.

“อโห สฺขิตโต ภิกขุ, โย ตว ปณฺณํ ขาทิสฺสตี -อิติ.”

“ก็ กโรมิ สมฺม, อุตฺตนา ลทฺธปณฺณน โภเชสฺสามิ -อิติ.

“เตนฺหิ เอหิ -อิติ.

“ก็ กโรมิ สมฺม -อิติ.

“อิม มจฺเจ คเหตุวา ปาทคฺชนกานิ อทฺมคฺชนกานิ กหาปณคฺชนกานิ จ อุทฺททานานิ กโรหิ -อิติ.

โส ตถา อกาสิ.

พทฺธพทฺธ มจฺเจ นครวาสีโน นิมนฺติตนฺมนติตภิกขุโน อตฺถาย หรีสุ.

ตสฺส มจฺจุทฺทานานิ กโรนฺตสฺเสว, ภิกขาจารเวลา สมฺปาปุณฺนิ.

โส เวลํ สลลฺกเขตฺวา “คมิสฺสามิ สมฺม, ภิกขุโน อากฺมนเวลา -อิติ อาห.

“อตฺถิ ปน กิลฺลิจิ มจฺจุทฺทานํ -อิติ.

“นตฺถิ สมฺม, สพฺพานิ ชีณานิ -อิติ.

“เตนฺหิ มยา อุตฺตโน อตฺถาย วาลิกาย นิกฺขนิตฺวา จตฺตารโ รโรหิตมจฺฉา ฐูปิตา,
สเจปิ ภิกขุํ โภเชตฺถกาโม, อิม คเหตุวา คจฺฉ -อิติ เต ตสฺส อทาสิ.

[มหาทฺศคตฺเตได้ถวยทานแต่พระพฺทฺธเจ้า]

ตํ ทิวสํ ปน สตฺถา ปจฺจุสกาเล โลกํ โวลเณโต มหาทฺศคตํ อุตฺตโน ญานฺชาลสฺส อนฺโต ปวิฏฺฐํ ทิสฺวา “กิณฺนุ โข ภวิสฺสตี -อิติ
อวฺชเชนฺโต “มหาทฺศคโต ‘เอกํ ภิกขุํ โภเชสฺสามิตี ภริยาย สทฺธิ หิโย ภตี อกาสิ, กตฺรณฺนุ โข ภิกขุํ ลภิสฺสตี -อิติ จินฺเตตฺวา
“มนุสฺสา ปณฺณ อารโหปิตสฺสญฺาย ภิกขุํ คเหตุวา อุตฺตโน อุตฺตโน เคหฺสุ นิสฺสทาเปสฺสนตี,
มหาทฺศคโต มํ ฐูปेतฺวา อณฺญํ ภิกขุํ น ลภิสฺสตี -อิติ อุปรฺชาเรสิ.

พฺทฺธา กิร ทฺศคเตสฺส อณฺกมปํ กโรนฺตี.

ตสฺมา สตฺถา ปาโตว สรโรภิจฺจํ “กตฺวา มหาทฺศคตํ สงฺคณฺหิสฺสามิ -อิติ คนฺธกฺฎฺฐิํ ปวิสิตฺวา นิสฺสีทิ.

มหาทฺศคเตปิ มจฺเจ คเหตุวา เคหํ ปวิสฺนเต, สกฺกสฺส ปณฺชุกมพลฺลิสฺสาสนํ อณฺหาการํ ทสฺเสสิ.

โส “กินนุ โข การณํ -อิตติ โอลเณโต

“หิโย มหาทศคโต ‘เอกสส ภิกขุโน ภิกขุ ทสสามิตติ อตตโน ภริยาย สหุธิ ภาตี อกาสิ. กตรํ นุ โข ภิกขุ ลภิสสตี -อิตติ จินเตตวา
“นตเถตสส อญญู ภิกขุ, สตถา ปน ‘มหาทศคตสส สงคหํ ภริสสามิตติ คนธกุญฺญิ นิสินโนว,
มหาทศคโต อตตโน อุกกปปนํ ยาคุภตตํ ปณฺณสุเปยยปี ตถาคตสส ทเพย,
ยन्नุนานํ มหาทศคตสส เคหํ คนฺตวา ภตตการกम्मํ ภริยํ -อิตติ อญญาตกเวเสน ตสส เคหสมปี คนฺตวา
“อตถิ นุ โข กสสจि ภิกขุ ภติยา กตตพพํ -อิตติ ปุจฺฉิ.

มหาทศคโต ตํ ทิสวา อาห “สมม กิ กम्मํ ภริสสตี -อิตติ.

“อหํ สามิ สพฺพสิปปิโก, มยหํ อชานนสิปปิ นาม นตถิ, ยาคุภตตาทินิปี สมปาเทตุํ ชานามิ -อิตติ.

“สมม มยํ ตว กम्मเมน อตถิกกา, ตยหํ ปน ทาทพพํ ภาตี น ปสสาม -อิตติ.

“กิ ปน เต กตตพพํ -อิตติ.

“เอกสส ภิกขุสส ภิกขุ ทาทกาโมมฺหิ, ตสส ยาคุภตตสวีสานํ อิจฉามิ -อิตติ.

“สเจ ภิกขุสส ภิกขุ ทสสตี, น เม ภติยา อตโถ, กิ มม ปุณฺณํ ทาตุํ น วญฺญตี -อิตติ.

“เอวํ สนฺเต, สาธุ สมม ปวิส -อิตติ.

โส ตสส เคหํ ปวิสิตวา ตณฺทูลาทินิ ออาหาราเปตวา “ตวํ คจฺฉ, อตตโน ปตตภิกขุ อานเหติ -อิตติ ตํ อญโยเชสิ.

ทานเวยยาววฺภิกโกปี ปณฺเณ อารูปิตนียาเมเนว เตสํ เตสํ เคหานิ ภิกขุ ปหิณิ.

มหาทศคโต ตสส สนฺตีกํ คนฺตวา “มยหํ ปตตภิกขุ เทหิ -อิตติ อาห.

โส ตสมี ขณฺเ สตี ลภิตวา “อหํ ตว ภิกขุ ปมมฺภูญฺสู -อิตติ อาห.

มหาทศคโต ติจิณาย สตติยา กุจฺฉิยํ ปหฺนฺนุ วีย “สมม กสฺมา มํ นาเสสิ, อหํปิ ตยา หิโย สมมาหิโต,
ภริยาย สหุธิ ทิวสํ ภาตี กตวา อชช ปาโตว ปณฺณตถาย นทิตเร อาหิณฺทิตวา อาคโต, เทหิ เม เอกํ ภิกขุ -อิตติ
พาทา ปคคฺยห ปรีเทวิ.

[มหาทศคตะไปนิมนต์พระศาสดา]

มนุสฺสา สนฺนปิติตวา “กิเมตํ มหาทศคต -อิตติ ปุจฺฉิสฺสุ.

โส ตมตถํ อารุเจสิ.

เต เวยยาววฺภิกโก ปุจฺฉิสฺสุ “สจฺจํ กิร สมม, ตยา เอส ‘ภาตี กตวา เอกสส ภิกขุสส ภิกขุ เทหิติ สมมาหิโต -อิตติ.

“อาม อญฺยา -อิตติ.

“ภาริยํ เต กम्मํ กตํ, โย เอตตเก ภิกขุ สวิทหนโต เอตสส เอกํ ภิกขุ นาทาสี -อิตติ.

โส เตสํ วจนเนน มงฺกุฎโต ตํ อาห “สมม มหาพุทธค มา มํ นาสยิ, อหํ ตว การณา มหาวิหเสํ ปตฺโต,
มนุสฺสา ปณฺเณ อาโรปิตนียาเมเนน อตตโน อตตโน ปตตภิกฺขุ นยีสฺ,
อตตโน เคเห นิสินนภิกฺขุ นีหริตวา เทนโต นาม นตฺถิ,
สตถา ปน มุขํ วัชิตฺวา คนธกุฎฺถิเยว นิสินฺโน,
ราชยุวราชเสนาปติอาทโย สตฺถุ คนธกุฎฺถิโต นิกฺขมณํ โอลเกตฺวา นิสินฺนา ‘สตฺถุ ปตฺตํ คเหตฺวา คมิสฺสามาติ,
พฺพุธา นาม พุคฺคเต อนุกมเป กโรนฺติ,
ตวํ วิหารํ คนฺตวา ‘พุคฺคโตมฺหิ ฆนฺเต มม สงฺคหํ กโรธาติ สตฺถารํ วท, สเจ เต ปุณฺณํ อตฺถิ, อพฺธา ลจฺฉสิ -อิตฺติ.

โส วิหารํ อคฺมาสิ.

[พระศาสดาประทานบาตรแก่มหาพุทธคตะ]

อถ นํ อณฺเวยสฺ ทิวเสสฺ วิหารเ วิมสาทภาเวเนน ติฏฺฐตฺตา ราชยุวราชาทโย
“มหาพุทธค (อ)ยํ น ตาว ฆตฺตกาโล, กสฺมา อาคจฺฉสิ -อิตฺติ อาหํสฺ.

โส “ชานามิ สามิ ‘น ตาว ฆตฺตกาโลติ, สตฺถารํ ปน วณฺทิตุํ อาคจฺฉามิ -อิตฺติ วทฺนโต คนธกุฎฺถิยา อุมมาเร สีสํ ฐูเปตฺวา
ปญฺจปฺตติฏฺฐิตฺเตเนน วณฺทิตฺวา “ฆนฺเต อิมสฺมี นคเร มยา พุคฺคตฺโตร นตฺถิ, อวสฺสโย เม โหถ, กโรถ เม สงฺคหํ -อิตฺติ อาห.

สตถา คนธกุฎฺถิทวารํ วิวริตฺวา ปตฺตํ นีหริตฺวา ตสฺส หตฺถे ฐูเปสิ.

โส จกฺกาวตฺตสิริํ ปตฺโต วิย อโหสิ.

ราชยุวราชาทโย (อิสฺสรา) อณฺณมณฺณยฺสส มุขานิ โอลกยีสฺ.

มหาพุทธคตฺสส สตฺถารา ทินฺนปตฺตํ ทิ โกจิ อีสฺสรียวเสน คเหตุํ สมตฺถเ นาม นตฺถิ.

เอวํ ปน วทีสฺ “สมม มหาพุทธคตฺสส สตฺถุ ปตฺตํ อมฺหากํ เทหิ, เอตฺตกนฺนาม สหสฺสํ วา สตฺสหสฺสํ วา เต ชนํ ทสฺสาม,
ตวํ พุคฺคโต ชนํ คณฺห, ฆินฺเต ปตฺเตเน -อิตฺติ.

มหาพุทธคโต “น กสฺสจฺ ทสฺสามิ, น เม ชเนน อตฺถเ, สตฺถารํเยว โภเชสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

อวเสสา ตํ ยาจิตฺวา ปตฺตํ อลภิตฺวา นีวตฺตีสฺ.

ราชา ปน “มหาพุทธคโต ชเนน ปโลภียมาโนปิ สตฺถุ ปตฺตํ น เทติ, สตฺถารา จ สยํ ทินฺนํ โกจิ คเหตุํ น สกโกติ,
อิมสฺส เทยฺยชฺมโม นาม กิตฺตโก ภวิสฺสติ,
อิมินา เทยฺยชฺมมฺสส ทินฺนกาเล สตฺถารํ อาทาย เคหํ เนตฺวา มยหํ สมปาทิตํ อาหารํ ทสฺสามิ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา
สตฺถารา สพุทฺธิเยว อคฺมาสิ.

[พระศาสดาเสด็จไปเรือนของมหาพุทธคตะ]

สกโกปิ เทวราชา ยาคุภตฺตปณฺณาทินิ สมปาเทตฺวา สตฺถุ นีสิตฺนารหํ อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา นีสิตฺติ.

มหาทุกคฺโต สตถารํ เนตฺวา “ปวิสธ ฆนฺเต -อิตฺติ อาท.

วสนเคหฺยจฺจสฺส นิจํ โหติ, อโนนฺเตน ปวิสิตฺตํ น สกฺกา.

พฺพุธา จ นาม เคหํ ปวิสนฺตา น โอนมิตฺวา ปวิสนฺติ.

เคหํ ทิ ปวิสนกาเล มหาปฺฐวี วา เภฏฐฺา โอคจฺฉติ, เคหํ วา อุทฺธํ คจฺฉติ.^๑

อิทํ เตสํ สุทฺธินฺสส ทานสฺส ผลํ.

ปุณฺ นิกฺขมิตฺวา คตฺกาเล สพฺพํ ปากตฺกเมว โหติ.

ตสฺมา สตฺถา ฐิตฺโกว เคหํ ปวิสิตฺวา สกฺเกน ปญฺญตฺตาสเน นิสิตฺติ.

สตฺถริ นิสินฺเน, ราชา อาท “สมม มหาทุกคฺต ตยา อมหากํ ยาจฺนฺตานปี สตฺถุ ปตฺโต น ทินฺโน, ปสฺสาม ตาว, กิทฺติโส เต สตฺถุ สกฺกาโร กโต -อิตฺติ.

อถ สกฺโก ยาคฺคฺตฺตาทฺธิ น วิวริตฺวา ทสฺเสสิ.

เตสํ วาสคฺนฺโธ สกฺลนฺครํ ฉาเทตฺวา อฏฺฐาสฺสิ.

ราชา ยาคฺคฺตฺตาทฺธิ โอลฺเกตฺวา ฆควนฺตํ อาท “ฆนฺเต อหํ ‘มหาทุกคฺตสฺส เทยฺยธมฺโม กิตฺตโก ฆวิสฺสติ, อิมินา เทยฺยธมฺเม ทินฺเน, สตฺถารํ เคหํ เนตฺวา อตฺตโน สมปาทิตํ อาหารํ ทสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา อากโต, มยา เอวรฺูโป อหารโร น ทิฏฺฐปฺพุโพ, มยฺ อธิ ฐิตฺเต, มหาทุกคฺโต อติกิลเมยฺย, คจฺฉามหํ -อิตฺติ สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ.

[บ้านของมหาทุกคตะ เต็มด้วยแก้ว ๗ อย่าง]

สกฺโกปี สตฺถารํ ยาคฺคฺตฺตาทฺธิ ทตฺวา สกฺกจฺจํ ปวิวิสิ.

สตฺถาปี กตฺตตฺกิจฺจํ อโนมฺหนํ กตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

สกฺโก มหาทุกคฺตสฺส สญฺญํ อทาสฺสิ.

โส ปตฺตํ คเหตฺวา สตฺถารํ อญฺคจฺฉิ.

สกฺโก นินฺวตฺติตฺวา มหาทุกคฺตสฺส เคหฺวาเร ฐิตฺวา อากาสํ โอลฺเกสิ.

อากาสโต สตฺตรตฺนวสฺสํ วสฺสิตฺวา ตสฺส เคเห สพฺพภาชานานิ ปุเรตฺวา สกฺลํ เคหํ ปุเรสิ.

ตสฺส เคเห โอกาโส นาโหสิ.

ตสฺส ฆริยา ทารเก หตฺถสฺสุ คเหตฺวา นินฺหริตฺวา พหิ อฏฺฐาสฺสิ.

โส สตฺถารํ อญฺคณฺตฺวา นินฺวตฺโต ทารเก พหิ ทิสฺวา “กิ อิทํ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“สามิ สกถฺ โน เคหฺ สตตหิ รตเนหิ ปริปฺณณฺ, ปริสิตฺ โอกาโส นตถิ -อิตฺติ.

โส “อชฺเชว เม ทาเนน วิปาโก ทินฺโน -อิตฺติ จินฺเตตฺวา รณฺโณ สุนฺติกํ คนฺตฺวา ราชาณํ วนฺทิตฺวา, “กสฺมา อากฺโตสิ -อิตฺติ วุตฺเต,
อาห “เทว เม เคหฺ สตตหิ รตเนหิ ปฺณณฺ, ตํ ธนํ คนฺทล -อิตฺติ.

ราชา “อโห พุทฺธานํ ทินฺนทานํ อชฺเชว มตถกํ ปตฺตํ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา ตํ อาห “กึ เต ลหฺรัฐํ วมฺมุตฺติ -อิตฺติ.

“ธนาหฺรณตฺถาย สกฺกฺสทฺสสํ เทถ -อิตฺติ.

ราชา สกฺกฺสทฺสสํ เปเสตฺวา ธนํ ออาหาราเปตฺวา ราชนฺคณฺเ โอกิราเปสิ.

ตาลปฺปมาโณ ราสิ อโหสิ.

ราชา นาคเร สนนฺิปาตาเปตฺวา “อิมสฺมี นคเร อตถิ กสฺสจฺจิ เอตฺตกํ ธนํ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“นตถิ เทว -อิตฺติ.

“เอวํ มหาธนฺสส กึ กาทํ วมฺมุตฺติ -อิตฺติ.

“เสฏฺฐิฏฺฐานํ เทว -อิตฺติ.

ราชา ตสฺส มหาสฺกการํ กตฺวา เสฏฺฐิฏฺฐานํ ทาเปสิ.

อถสฺส ปุพฺเพ เอกสฺส เสฏฺฐิโน เคหฺฏฺฐานํ อัจฺฉิตฺวา “เอตถ ชาตคฺจเณ หาเรตฺวา เคหฺ อฏฺฐาเปตฺวา วสาหิ -อิตฺติ อาห.

ตสฺส ตณฺฐานํ โสเชตฺวา” สมนํ กตฺวา ภูมฺิยา ขนฺิยมานาย, อณฺญมณฺญํ อหจฺจ นิธิกฺุมภฺิโย อฏฺฐหฺิสฺสุ.

रणฺโณ อารฺโจเต, “ตว ปุณฺเณนฺว นิพฺพตฺตา, ตวเมว คนฺหาหิ -อิตฺติ อาห.

[มหาทุกคตะตายแล้ว เกิดในกรุงสาวัตถี]

โส เคหฺ กาทเรตฺวา สตฺตาทํ พุทฺธปฺปมฺุขสฺส ภิกฺุสงฺฆสฺส มหาทานํ อทาสิ.

ตโต ปริปี ยาวตายุกํ ติฏฺฐนฺโต ปุณฺณานิ กริตฺวา อายุหฺปริโยसानเ ทเวโลเก นิพฺพตฺโต เอกํ พุทฺธนฺตรํ ทิพฺพสมฺปตฺตี อนฺุภวิตฺวา
อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ตโต จฺุโต สวตถฺยิํ สารีปฺตตฺตเถรสฺส อฺุฏฺฐากฺุเล เซฏฺฐิธฺุ กุจฺฉิยํ ปฏฺิสนฺธิํ คนฺหิ.

อถสฺสา มาตาปิตโร คพฺภสฺส ปตฺติฏฺฐิตฺถาวํ ญตฺวา” คพฺภปริหารํ อทฺิสฺสุ.

ตสฺสาปเรน สมเยน เอวรฺุโป โทหฺโห อฺุบฺบชฺชิ “อโห วตาทํ ฐมฺเมสนาปตี อาทึ กตฺวา

ปฺลยจฺนณํ ภิกฺุขสตานํ โรหิตมจฺจรเสน ทานํ ทตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ นิวาเสตฺวา อาสนฺปริยนฺเต นิสินฺนา

เตสํ ภิกฺุชนํ อฺุจฺฉิฏฺฐกตฺตํ ภูณฺเชยฺยํ -อิตฺติ.

สา มาตาปิตฺุณํ อัจฺฉิตฺวา ตถา อกาสิ.

---

๑ ส. ญ. โสเชตฺ.

๒ ส. ญ. สุตฺวา.

โททโพ ปฏฺฐิตสมภฺมิ.

อถสฺสา ตโต ปเรสุปิ สตตฺสุ มงฺคเลสุ โรหิตมจฺจรสเณว ธมฺมเสนาปตฺติเถรปฺมุขานิ ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ โภเชสุ.

สพฺพํ ติสฺสกุมารสฺส วตฺถุมหิ^๑ วุตฺตเนยเนว เวทิตพฺพํ.

อิมสฺส ปน มหาพุทธคตกาเล ทินฺนสฺส โรหิตมจฺจรสทานสฺเสว นิสฺสนฺโท.

[ทารกออกบวชเป็นสามเณร]

นามคคฺคทิวเส, ปนสฺส “ภนฺเต ทาสฺส โว สิกฺขาปทานิ เทถ -อิตฺติ มาตรา วุตฺเต, เถโร อาห “โก นาโม” อัย ทารโก -อิตฺติ.

“ภนฺเต อิมสฺส กุจฺฉิยํ ปฏฺฐิตคคฺคทิวเส ปฏฺฐาย อิมสฺมี เคเห ชหา เอพฺมุคาปิ ปณฺทิตา ซาตา,
ตสฺมา เม ปุตฺตสฺส ‘ปณฺทิตทารโกเตว นามํ ภวิสฺสติ -อิตฺติ.

เถโร สิกฺขาปทานิ อทาสฺสิ.

ซาททิวสโต ปฏฺฐาย ปนสฺส “นาคํ มม ปุตฺตสฺส อชฺฉาสยํ ภินฺทิสฺสามิ -อิตฺติ มาตุ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ.

โส สตตฺวสฺสีกกาเล มาตโร อาห “อหํ เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชิสฺสามิ -อิตฺติ.

สา “สาธู ตาต ‘อหํ ทว อชฺฉาสยํ น ภินฺทิสฺสามิจฺเจวํ มนํ อุปฺปาเทสี -อิตฺติ วตฺวา เถโร นิมนฺเตตฺวา โภเชตฺวา
“ภนฺเต ทาสฺ โว ปพฺพชฺชิตฺกาโม, อหํ อิมํ สายณฺหสมเย วิหารํ เนสฺสามิ -อิตฺติ เถโร อูโยเชตฺวา ญฺาตเก สนนฺิปาเตตฺวา
“มม ปุตฺตสฺส คิหิกกาเล กตฺตพฺพํ สกฺกาโร อชฺเชว กริสฺสาม -อิตฺติ มหนฺตํ สกฺกาโร กาทเรตฺวา ตํ อาทาย วิหารํ คนฺตฺวา
“อิมํ ภนฺเต ปพฺพาเชถ -อิตฺติ เถรสฺส อทาสฺสิ.

เถโร ปพฺพชฺชชย ทุกฺกรภาวํ อาจิกฺขิตฺวา, “กริสฺสามหํ ภนฺเต ตุมหากํ โอวาทํ -อิตฺติ วุตฺเต, “เตนหิ เอหิ -อิตฺติ
เกเส เตเมตฺวา ตจฺปญฺจกมฺมญฺญานํ อาจิกฺขิตฺวา ปพฺพาเชสิ.

มาตาปิตโรปิสฺส สตฺตาหํ วิหารเยว วสนฺตา พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส โรหิตมจฺจรสเณว ทานํ ทตฺวา
สตฺตเม ทิวเส สายํ เคหํ อคมฺสุ.

เถโร อญฺญเม ทิวเส อนฺโตคามํ คจฺฉนฺโต ตํ อาทาย ภิกฺขุสงฺฆเณ สทุธี น อคมาสฺสิ.

กึการณา?

“น ตาวสฺส จีวรปตฺตคคฺคทิวเส วา อิริยาปเถ วา ปาสาทิกโก โทหิตฺติ, อปฺจ วิหารเ เถรสฺส กตฺตพฺพวตฺตํ อตฺถิ,
เถโรปฺจ, ภิกฺขุสงฺฆเ อนฺโตคามํ ปวิญฺญู, สกฺกวิหารํ วิจฺจโรเต อสมฺมญฺญญานํ สมฺมชฺชิตฺวา
ตฺจจฺจภาชเนสุ ปานียปฺริโภชนียานิ อุปฺปญฺเจตฺวา ทุนฺนิกฺขิตฺตานิ มญฺจปฺฐาทินิ ปฏฺฐิสฺสามเตว ปจฺฉา คามํ ปวิสฺสติ,

---

๑ พาลวคคฺคณณายํ วนวาสิติสฺสเสวตฺถนาเมน อาคตฺมิทํ.

๒ โก นาม -อิตฺติ ภวิตพฺพํ. ญ. ว. โคนาโม -อิตฺติ วา ภวิตพฺพํ โคนาโม เต อุปฺปชฺชมาโย -อิตฺติอาทิสฺสุ วีย.

อปิจ “ตติยิยา ตฺจฉวิหารํ ปวิสิตฺวา ‘ปสฺสธ สมณสฺส โคตมสฺส สาวกานํ นิสินฺนญฺญานานนฺติ วตฺตํ มา ลภิสฺสุ -อิตฺติ สกลวิหารํ ปฏฺิษคฺคิตฺวา ปจฺฉา คามํ ปวิสฺติ, ตสฺมา ตํ ทิวสฺสปี สามเณเรเนว ปตฺตจิวรํ คาหาเปตฺวา ทิวาตรํ คามํ” ปาวิสฺสิ.

[สามเณรเข้าไปบิณฑบาตกับพระเถระ]

สามเณโร อูปชฌาเยน สหฺธิ คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค มาตีกํ ทิสฺวา “ภนฺเต อิทํ กิณฺนาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“มาตีกา นาม สามเณร -อิตฺติ.

“อิมาย กิ โกรนฺติ -อิตฺติ.

“อิโต จิตฺ จ อุกํ หริตฺวา อตฺตโน สสฺสกมฺมํ โกรนฺติ -อิตฺติ.

“กิ ปน ภนฺเต อุกทสฺส จิตฺตํ อตฺถิ -อิตฺติ.

“นตฺถาวุโส -อิตฺติ.

“เอวรूपิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺจิจฺฉิตฺตญฺญานํ หรฺนฺติ ภนฺเต -อิตฺติ.

“อามาวุโส -อิตฺติ.

โส จินฺเตสิ “สเจ เอวรूपมปิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺจิจฺฉิตฺตญฺญานํ หริตฺวา กมฺมํ โกรนฺติ,
กสฺมา สจิตฺตกาปิ จิตฺตํ อตฺตโน วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทฺตํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

โส ปุโรโต คจฺฉนฺโต อสุกาเร สรทณฺฑกํ อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อุกฺโขโกฏฺิยา โอลเกตฺวา อุกฺโข โกรนฺเต ทิสฺวา
“ภนฺเต อิเม เก นาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“อสุการา นามาวุโส -อิตฺติ.

“กิ ปน เต โกรนฺติ -อิตฺติ.

“อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา สรทณฺฑกํ อุกฺโข โกรนฺติ -อิตฺติ.

“สจิตฺตโก ภนฺเต เอโส -อิตฺติ.

“อจิตฺตโก อาวุโส -อิตฺติ.

โส จินฺเตสิ “สเจ อจิตฺตํ คเหตุวา อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อุกฺโข โกรนฺติ,
กสฺมา สจิตฺตกาปิ อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทฺตํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

อถ ปุโรโต คนฺตฺวา อรณฺมินาภิอาทีนํ ตจฺฉนฺเต ทิสฺวา “ภนฺเต อิเม เก นาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“ตจฺฉกา นามาวุโส -อิตฺติ.

“กั ปน เต กโรนฺติ -อิติ.

“ทารุณิ คเหตฺวา ยานกาทีนํ จกฺกาณิ กโรนฺติ อาวุโส -อิติ.

“เอตานิ ปน สจิตฺตกาณิ ภาเนเต -อิติ.

“อจิตฺตกาณิ อาวุโส -อิติ.

[สามเณรกลับไปทำสมาธิธรรม]

อถสฺส เอตทโหสิ “สเจ อจิตฺตกาณิ กญฺญกฺลิ่งคราณิ คเหตฺวา จกฺกาทีนํ กโรนฺติ,
สจิตฺตกา กสฺมา อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตเตตฺวา สมณธมฺมํ กาคฺคํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิติ.

โส อิมานิ การณานิ ทิสฺวา “ภาเนเต สเจ ตุมหากํ ปตฺตจิวรี ตุมเห คณฺเหยฺยาถ, อหํ นินฺวตฺเตยฺยํ -อิติ.

เถโร “อโย อธฺนา ปพฺพชิตฺเต ทหรสามเณโร มํ อนุพฺนธฺมาโน เอวํ วทตี -อิติ จิตฺตํ อนุปฺปาเทตฺวา “อาหฺร สามเณร -อิติ วตฺวา
อตฺตโน ปตฺตจิวรี อคฺคเหสิ.

สามเณโรปิ อุปฺชฌายํ วนฺทิตฺวา นินฺวตฺตนฺโต “ภาเนเต มยํ ออาหารํ ออาหารนฺตา โรหิตมจฺจฺรเสเนว อาหเรยฺยาถ -อิติ อาห.

“กหํ ลภิสฺสามิ อาวุโส -อิติ.

“ภาเนเต สเจ อตฺตโน ปุณฺณฺเยน อลภนฺตา, มม ปุณฺณฺเยน ลภิสฺสถ -อิติ อาห.

เถโร “ทหรสามเณรสฺส พหิ นิสินฺนกสฺส ปรีปนฺโนปี ภเวยฺย -อิติ กุญฺจิกํ ทตฺวา มยํ วนฺนคพฺพสฺส ทวารํ วิวริตฺวา
อนฺโต ปวิสิตฺวา นิสีเทยฺยาสิ -อิติ อาห.

โส ตถา กตฺวา อตฺตโน กรชกาเย ญฺาณํ โอตฺวาเรตฺวา อตฺตภาวํ สมมฺสนฺโต นิสีเท.

[อาสนะทำวสัฏกักร้อน เพราะคุณของสามเณร]

อถสฺส คฺคุณเตเชน สกฺกสฺส อาสนํ อุณฺหาการํ ทสฺเสสิ.

โส “กินฺนุ โข การณํ -อิติ อุปฺชาเรนฺโต “ปณฺฑิตสามเณโร อุปฺชฌายสฺส ปตฺตจิวรี ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามิตี นินฺวโต,
มยาปิ ตตฺถ คนฺตุํ วญฺญตี -อิติ จินฺเตตฺวา

จตฺตารो มหาราเช อามนฺเตตฺวา “วิหารสฺส อุปฺวาเน วิจฺรนฺเต สกฺเณ ปลาเปตฺวา สมฺนฺตา อารกฺขํ คณฺหน -อิติ วตฺวา

จนฺทเทวปฺุตฺตํ “จนฺทมณฺशलํ อากขฺตฺมิตฺวา คณฺหาหิ -อิติ

สุริยเทวปฺุตฺตํ “สุริยมณฺशलํ อากขฺตฺมิตฺวา คณฺหาหิ -อิติ วตฺวา

สยํ คนฺตฺวา อาวิณฺชนรชฺชญฺาเน อารกฺขํ คเหตฺวา อญฺาสิ.

วิหาเร ปฺุราณปณฺณสฺสาปิ สทฺโถ นาโหสิ.

สามเณรสฺส จิตฺตํ เอกคฺคํ อโหสิ.

โส อนฺตรภคเตเยว อตฺตภาวํ สมมสฺสิตวา ติณฺเณ ฝลานิ ปาปุณฺนิ.

เถโรปิ “สามเณโร วิหารเณ นิสฺสินโน, ตสฺส อุปกปฺปนํโก โภชนํ อสุกกุเล นาม สกฺกา ลทฺฐํ -อิติ
เอกํ เปมคารวญฺจตุตฺตํ อุปญฺญากกฺลํ อคฺมาสิ.

ตตฺถ จ มนุสฺสา ตํ ทิวสํ โรหิตมจฺเจ ลภิตฺวา เณรสฺเสว อาคมนํ โอลเณนตา นิสฺสีสุ.

เต เณโร อาคจฺจนตํ ทิสฺวา “ภนฺเต ภทฺทโก วั กตํ อีชาคจฺจนเตหิ -อิติ อนฺโต ปเวเสตฺวา ยาคุชชกาทีนํ ทตฺวา
โรหิตมจฺจนฺเสน ปิณฺชปาตํ อทฺสู.

เถโร ทรณาการํ^๑ ทสฺเสสิ.

มนุสฺสา “ปริภุญฺชถ ภนฺเต, ทรณภคตฺตํปี ลภิสฺสถ -อิติ วตฺวา
เณรสฺส ภคตฺตํจิวาสาเน ปตฺตํ โรหิตมจฺจนฺสโรชฺชนสฺส ปุเรตฺวา อทฺสู.

เถโร “สามเณโร เม ฉาโต -อิติ สีนํ อคฺมาสิ.

[พระศาสดาทรงทำอารักขาสามเณร]

สตาปิตํ ตํ ทิวสํ สกาลสฺเสว ภุญฺชิตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา

“ปณฺธิตสามเณโร อุปฺชฌายสฺส ปตฺตจิวโร ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามิตี นินฺวาโต, นิปฺชชิสฺสตี นุ โข อสฺส ปพฺพชิตกิจฺจํ -อิติ
อุปฺชาเรนฺโต ตินฺณํ ฝลานํ ปตฺตภาวํ ญตฺวา “อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสโย อตฺถิ นตฺถิ -อิติ อวาชเชนฺโต “อตฺถิ -อิติ ทิสฺวา
“ปุเรภคตฺตเมว อรหตฺตํ ปตฺตํ สกฺขิสฺสตี น สกฺขิสฺสตี -อิติ อุปฺชาเรนฺโต “สกฺขิสฺสตี -อิติ อญฺญาสี.

อถสฺส เอตทโหสิ “สารีปุตฺโต สามเณรสฺส ภคตฺตมาทาย สีนฺมาคจฺจตี, อนฺตรายปีสฺส กเรยฺย,
ทวารโกฏฺฐเก อารกฺขํ คเหตุวา นิสฺสีทิสฺสามิ, อถ นํ จตฺตาโร ปญฺเห ปุจฺฉิสฺสามิ,
ตสฺมี วิสฺสชฺชมาเน, สามเณโร สห ปุสฺสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิสฺสตี -อิติ
ตโต คนฺตฺวา ทวารโกฏฺฐเก ฐตฺวา สมฺปตฺตํ เณโร จตฺตาโร ปญฺเห ปุจฺฉี.

ปุญฺญูปญฺเห เถโร วิสฺสชฺชเชสิ.

ตตฺริทํ ปุจฺฉาวิสฺสชฺชนํ.

สตาปิตํ กิโร นํ อาท “สารีปุตฺต กิโรเต ลทฺฐํ -อิติ.

“อาหาโร ภนฺเต -อิติ.

“อาหาโร นาม กิมาหฺรตี สารีปุตฺต -อิติ.

“เวทณํ ภนฺเต -อิติ.

“เวทนา กิมาหฺรตี สารีปุตฺต -อิติ.

“รูป ภาณเต -อิติ.

“รูป ปน กิมาหริติ สารีปุตต -อิติ.

“ผลสํ ภาณเต -อิติ.

[คำอธิบายในปัญหา]

ตตฺตฺรายํ อธิปฺปาโย.

ชฺชิจฺฉิตฺเตน ทิ ปริภุตฺโต อาหาโร ตสฺส ชุทฺ ภูมิหนิตฺวา สุขํ เวหนํ อหริติ.

อาหารปริโภเคน สุขิตสฺส สุขาย เวหนาย อุปฺปชฺชมานาย, สรีเร วรรณสมฺปตฺติ โหติ.

เอวํ เวทนา รูปํ อหริติ.

สุขิตํ ปน อาหารชฺรูปวเสน อุปฺปนฺนสุขํโสมนสํโส “อิทานิ เม อสสาโท ชาโต -อิติ นิปฺปชฺชนโต วา นิสํหนโต วา สุขสมฺผลสํ ปฏิลภติ.

[สามเณรบรรลฺพระอรหัตผล]

เอวํ อิมํสุ จตฺตํสฺส ปณฺเฑสุ วิสฺสชฺชิตฺเตสุ, สามเณโร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺโต.

สฺตถาปิ เถโร อาห “คจฺฉ สารีปุตต, ตว สามเณรสฺส ภตฺตํ เทหิ -อิติ.

เถโร คนฺตฺวา ทวารํ อาโกฏฺเฐสิ.

สามเณโร นิภฺขมิตฺวา เถรสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตุวา เอกมฺนตํ ฐเปตฺวา ตาลวณฺเณน เถโร วิชฺ.

อถ นํ เถโร อาห “สามเณร ภตฺตกิจฺจํ กโรหิ -อิติ.

“ตุมเห ปน ภาณเต -อิติ.

“กตํ มया ภตฺตกิจฺจํ, ตวํ กโรหิ -อิติ.

สฺตตฺตวสฺสสิโก ทารโก ปพฺพชิตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส ตํขณํ วิกสิตฺตปทุมสทิสํ อรหตฺตํ ปตฺโต”,
ภตฺตปฺกชฺปิณฺณฐานํ^๑ ปจฺจเวกฺขนโต นิสํทิตฺวา ภตฺตกิจฺจมกาสิ.

เตน ปตฺตํ ไรวิตฺวา ปฏิสํมิตกาเล จนฺทเทวปฺตฺโต จนฺทมณฺฑลํ วิสฺสชฺชเชสิ, สฺริยเทวปฺตฺโต สฺริยมณฺฑลํ วิสฺสชฺชเชสิ,
จตฺตารो มหาราชา จตฺททิสํ อารกฺขํ วิสฺสชฺชเชสุ, สกฺโก เทวราชา อาวิณฺชนเก อารกฺขํ วิสฺสชฺชเชสิ,
สฺริโย มชฺฌณฺฐานโต คลิตฺวา คโต.

---

๑ ส. ย. อรหตฺตํ ปตฺโต -อิติ นตฺถิ.

๒ ส. ย. ปจฺจเวกฺขนณฺฐานํ.

[ธรรมคาบัตติย้อมฝีกตน]

ภิกขุ อุชฌายีสุ “ฉายา อธิกปฺปมาณา ซาตา, สุริโย มชฌมฺภูฏานโต คลิตฺวา คโต,
สามเณเรน จ อิทาเนว ภูตฺตํ, กิณฺนุ โข เอตํ -อิติ.

สตถา ตํ ปวตฺตี ญุตฺวา อาคนฺตฺวา ปุจฺฉิ “ภิกขเว ก็ กเถถ -อิติ.

“อิทนนาม ภาณเต -อิติ.

“อาม ภิกขเว, ปุณฺณวโต สมณธมฺมํ กรณกาเล จนนฺโท เทวปฺตฺโต จนนมฺมณฺทลํ, สุริโย เทวปฺตฺโต สุริยมณฺทลํ อากทฺมิตฺวา
คณฺหิ, จตฺตารो มหาราชา วิหารูปเวเน จตฺตฺทิสฺส อารกฺขํ คณฺหิสฺส, สกโก เทวราชา อาคนฺตฺวา อาวิณฺชนเก อารกฺขํ คณฺหิ,
อหฺปิ ‘พฺพุโรมฺหิติ อปฺโปสฺสุโก นิสฺสิตฺตุํ นาลตฺถํ, คนฺตฺวา ทวารโกฏฐเก มม ปฺตฺตสฺส อารกฺขํ อคฺคเหสี,
เนตฺติเก จ มาติกา ยอุทํ หารนฺเต อฺสุกาเร จ อฺสุ อฺขุํ กโรนฺเต ตจฺจนเก จ ทารุณิ ตจฺจนเต ทิสฺวา เอตตํ อารมฺมณํ คเหตุวา
ปณฺธิตา อตฺตานํ ทเมตฺวา อรหตฺตํ คณฺหนฺติเยว -อิติ อนฺุสนฺธิ ฆเณตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“อุทํ หิ นยฺนติ เนตฺติกา

อฺสุการา นมยฺนติ เตชนํ

ทารุํ นมยฺนติ ตจฺจนกา

อตฺตานํ ทมยฺนติ ปณฺธิตา -อิติ.

[แก้ธรรม]

ตตถ อุทํ -อิติ ปฺฐวียา ถลฺลฐานํ ชนิตฺวา อวาฏฐานํ ปุเรตฺวา มาติกา วา กตฺวา รุกฺขโทณิ วา ฐเปตฺวา
อตฺตนา อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺฐานํ อุทํ เนนฺติ -อิติ เนตฺติกา.

เตชนํ -อิติ กณฺฑํ.

อิทํ วุตฺตํ โหติ “เนตฺติกา อตฺตโน รุจฺฉิยา อุทํ นยฺนติ, อฺสุการาปิ ตาเปตฺวา เตชนํ นมยฺนติ อฺขุํ กโรนฺติ,
ตจฺจนกาปิ เนมิอาทินํ อตฺถาย ตจฺจนตา ทารุณิ นมยฺนติ, อตฺตโน รุจฺฉิยา อฺขุํ วา วงฺกํ วา กโรนฺติ,
เอวํ เอตตํ อารมฺมณํ กตฺวา ปณฺธิตา โสตาปตฺติมคฺคาทินิ อฺปปาเทนตา อตฺตานํ ทเมนฺติ,
อรหตฺเต ปน ปตฺเต เอกนฺตทนฺตา นาม โหนฺติ -อิติ.

เทสนาวสาเน พฺพุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิติ.

ปณฺธิตสามเณรวตฺถ.

---

๖. ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ.

“เสโล ยถา -อติ อิมม ฆมมเทสนน สตถา เขตวเน วิหรนโต ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ อารพภ กเถสิ.

[พระเถระถูกล้อเลียนเพราะร่างเล็ก]

ปุถุชชนา กิร สามณเฑราทโย เถรว ทิสวา สีเสปิ กณเณสุปิ นาสายปิ คเหตุวา

“ก็ จุฬปีตา สาสนสมิ น อุกกณฐสิ อภิรมสิ -อติ วทนติ.

เถโร เตสุ เนว กุชฌติ น ทุสสติ.

ฆมมสภาย กถ สมนุฐาเปสุ ปสสธาวุโส, ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ ทิสวา สามณเฑราทโย เอวณเจวณจ วิเทฐนติ,

โส เตสุ เนว กุปติ น ทุสสติ -อติ.

[พระชีณาสพเป็นดั่งศิลา]

สตถา อาคนตวา “ก็ กเถถ ภิกขเว -อติ ปุจจิตวา, “อิทนนาม ภนเต -อติ วุตเต,

“อาม ภิกขเว ชีณาสวา นาม เนว กุปติ น ทุสสติ, ฆนเสสสทิสสา เทเต อจลา อกมปิยา -อติ วตวา

อนุสนธิ ฆณตวา ฆมม เทเสนโต อิมม คาคมาห

“เสโล ยถา เอกฆโน

วาเตน น สมิริติ

เอว นินทาปัสสาสุ

น สมินชนติ ปณตติตา -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ นินทาปัสสาสุ -อติ กิจจาปิ อธิ เทว โลกธมมา วุตตา, อตถเ ปน อฏฐนณมปิ วเสน เวทิตพโพ.

ยถา ทิ เอกฆโน อสุสิโร เสโล ปุรตถิมาทิเกเทน วาเตน น สมิริติ น อธิชติ น จลติ,

เอว อฏฐนณมปิ โลกธมเมสุ อชโณตถรณเตสุ, ปณตติตา น สมินชนติ ปฏิกขวาเสน วา อนุนยวเสน วา น จลนติ น กมปติ -อติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุนิสสุ -อติ.

ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ.

๗. กถาชาดก

ยถาปิ รหโ ท คมภีโร -อติ อิมั ฌมมเทสนั สตุถา เขตวเน วิหระนโต กถาชาดริ อารพภ กเถสิ.

วตุถุ วิเนเย อาคตเมว.^๑

[นางกานดาภิษุ]

ตทา ปน, กถาชาดรา อตุจจหตุถุ ชีตริ ปติกุลั เปเสตุ ปกุเสสุ ปุเวสุ, จตุกขตตุ จตุณนั ภิกขุณั ทินนกาเล
สตุถารา ตสมิ วตุถุสมิ สิทธิขาปะเท ปญญุตเต, กถาชาด สามีเกน อญญาย ปชาปะติยา อาเนตยา,
กถา ตั ปวตุตี สตุวา “อิมะหิ เม ฆระวาโส นาสีโต -อติ ทิฏฐุทิฏฐุ ภิกขุ อุกโกสตี ปรีภาสตี.

ภิกขุ ตั วิถี ปฎิปะชิตุ น วิสหิสุ.

[นางกานดาบรลุโสตาปัตติผล]

สตุถา ตั ปวตุตี สตุวา ตตุถ อคมาสิ.

กถาชาด สตุถารั วนทิตวา ปญญุตตาสเน นิสีทาปะตวา ยาคุชชกั อทาสี.

สตุถา กตปะตราโส “กั กถาชา -อติ ปุจฉิ.

“เอสา ภนเต ตุมเห ทิสวา มงกุฎตา โรทนต์ รุติตา -อติ.

“กัการณา -อติ.

“เอสา ภนเต ภิกขุ อุกโกสตี ปรีภาสตี, ตสมะ ตุมเห ทิสวา มงกุฎตา โรทมนานา รุติตา -อติ.

อถ นั สตุถา ปกุโกสาปะตวา “กาณ กสมะ มั ทิสวา มงกุฎตา นิสีตวา โรทสิ -อติ.

อถสสา มาตา ตาย กตทิริยั อารุเจสิ.

อถ นั สตุถา อาห “กั ปน กถาชาเต มม สาวกา ตยา ทินนัง คณหิสุ อทินนัง -อติ.

“ทินนัง ภนเต -อติ.

“สเจ มม สาวกา ปญญาเย จรณตา ตว เคหทวารั ปตตะ ตยา ทินนัง คณหิสุ, โก เตสั โทโส -อติ.

“นตถิ ภนเต อญยานั โทโส, เอตัสสา เอว โทโส -อติ.

สตุถา กถาชา “กาณ มยหิ กิระ สาวกา ปญญาเย จรณานา อิมั เคหทวารั อาคตา, อถ เนสั ตว มาตรา ปุวา ทินนา,
โก นามะตถ มม สาวกานั โทโส -อติ.

“นตฺถิ ฆนฺเต อญฺยานํ โทโส, มยฺหเมว โทโส -อิตฺติ.

สา สตถารํ วนฺทิตฺวา ขมาเปสิ.

อถสฺสา สตถา อญฺพุพฺพิถํ กเถสิ.

สา โสดาปัตติผลํ ปาปุณฺนิ.

[พระราชาทรงตั้งนางกามาในตำแหน่งเชษฐธิดา]

สตถา อุกฺกุฏายาสนา วิหารํ คจฺฉนฺโต ราชขณฺเณน ปายาสี.

ราชา ทิสฺวา “สตถา วิย ฆเน -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม เทว -อิตฺติ วุตฺเต, “คจฺฉน, มม อาคนฺตฺวา วนฺทนภาวํ อารุญฺเณ -อิตฺติ
เปเสตฺวา ราชขณฺเณ ฐิตํ สตถารํ อุปสงกมิตฺวา ปณฺจปติภฺจฺฉิตฺวา วนฺทิตฺวา “ฆนฺเต กหํ คจฺฉน -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“กามมาตาย เคหํ มหาราช -อิตฺติ.

“กัการณา ฆนฺเต -อิตฺติ.

“กามา กิร ภิกฺขุ อุกโกสฺติ ปริภาสฺติ, ตํการณา คโตมฺหิ -อิตฺติ.

“กั ปน โว ฆนฺเต ตสฺสา อนุกโกสนภาโว กโต -อิตฺติ.

“อาม มหาราช ภิกฺขุณฺณจ เม อนุกโกสิกา กตา โลกุตฺตรกฺกุฏมฺพสามินี จ -อิตฺติ.

“โหตุ ฆนฺเต ตุมฺहेหิ สา โลกุตฺตรกฺกุฏมฺพสามินี กตา, อหํ ปน ตํ โลกียกฺกุฏมฺพสามินี กริสฺสามิ -อิตฺติ วตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา
ปฏฺฐินิวตฺโต ปฏฺฐิจนฺนมหาโยคคํ ปหิณฺตีตฺวา กถํ ปกโกสาเปตฺวา สพฺพาภรณฺเห อลงกริตฺวา เซฏฺฐธิตฺถุฏฺฐานํ ฐเปตฺวา
“โย มม ธีตรํ โปเสตฺตุํ สมตฺถเ, โส นํ คณฺหาตฺตุ -อิตฺติ อาห.

[มหาอมาตย์รับเลี้ยงนางกามา]

อเถโก สพฺพตถกมฺพหามตฺโต “อหํ เทวสฺส ธีตรํ โปเสสฺสามิ -อิตฺติ ตํ อตฺตโน เคหํ เนตฺวา สพฺพํ อิสฺสรียํ ปฏฺฐิจาเปตฺวา
“ยถารุจิ ปุณฺณานิ กโรหิ -อิตฺติ อาห.

ตโต ปฏฺฐาย กามา จตฺตุสฺ ทฺวาเรสฺสุ ปุริเส ฐเปตฺวา อตฺตนา อุปฏฺฐาตพฺเพ ภิกฺขุ จ ภิกฺขุณีโย จ น ลภฺติ.

กามาย เคหทฺวาเร ปฏฺฐียาเทตฺวา ฐปิตํ ขาพฺนียโกชนียํ มโหโฆ วิย ปวตฺตติ.

ธมฺมสภายํ ถลํ สมฺภูฏาเปสฺสุ “พุพฺเพ อวฺโส จตฺตารอ มหฺลลกตฺเตรา กามาย วิปปฏิสาร์ กรีสฺสุ,
สา เอวํ วิปปฏิสาร์นิ หุตฺวาปี สตถารํ อาคมฺม สพฺธาสมฺปทํ ลภฺติ, สตถารา ปุณฺ ตสฺสา เคหทฺวารํ ภิกฺขุณฺ ออุปสงกมนารหํ กตํ,
อิทานิ อุปฏฺฐาตพฺเพ ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณีโย วา ปริเยสมานาปี น ลภฺติ, อโห พุทฺธา นาม อจฺฉริยคฺคณา -อิตฺติ.

สตถา อาคนตฺวา “กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนา -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิตฺติ วุตฺเต,
“น ภิกฺขเว อิทาเนว, เตหิ มหฺลลภิกฺขุหิ กาณาย วิปฺปฏิสฺสโร กโต, ปุพฺเพปิ กรีสุเยว,
น จ อิทาเนว มยา กาณา มม วจนการิกา กตา, ปุพฺเพปิ กตาเยว -อิตฺติ วตฺวา ตมตฺถํ โสตุกาเมหิ ภิกฺขุหิ ยาจิตฺ

“ยตฺเถโก ลภตี พพฺพุ   ทุตฺติโย ตตฺถ ชายตี
ตฺติโย จ จตฺตฺถโย จ   อิทนฺเต พพฺพุกา พิลํ -อิตฺติ

อิมิ พพฺพุชาตกั^๑ วิตถาเรน กเถตฺวา “ตทา จตฺตารโ มหฺลลภิกฺขุ จตฺตารโ พิพารธา อหฺสุ, มฺฐิสฺสกา กาณา, มณฺนิกาโร อหฺเมว -อิตฺติ
ชาตกั สโมธานตฺวา “เอวํ ภิกฺขเว อตีเตปิ กาณา ทุมมฺนา อาวิลจิตฺตา หุตฺวา มม วจนเนน ปสนฺนอุทฺทกรฺโท วิย
วิปฺสนฺนจิตฺตา อโหสิ -อิตฺติ อนุสนฺธิ ฆมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมิ คาลมาห

“ยถาปิ รหฺโท คมฺภีโร   วิปฺสนฺโน อนาวีโล
เอวํ ธมฺมานิ สุตฺวาน   วิปฺสฺสีทฺตี ปณฺชิตฺตา -อิตฺติ.

[แก้อรรถ]

ตตฺถ รหฺโท -อิตฺติ โย จตฺรจฺจนินฺยาปิ เสนาย โอคาทนฺติยา, น ชุกฺติ, เอวรฺฐโป อุทฺกณฺณโว.

สพฺพากาเรน ปน จตฺราสีตฺติโยชนสฺสคฺคฺมฺภีโร นีลมหาสมฺพุทฺโธ รหฺโท นาม,
ตสฺส หิ เหมฐฺฐา จตฺตารโ สโยชนสฺสคฺคฺมฺตเต ฐฺฐาเน อุทฺกํ มจฺเจหิ จลตี,
อุปริ ตาวตฺตเกเยว ฐฺฐาเน อุทฺกํ วาเตน จลตี,
มชฺเฒ จตฺติโยชนสฺสคฺคฺมฺตเต ฐฺฐาเน อุทฺกํ นิจฺจลํ ติฏฺฐตี, อโย คมฺภีรฺรหฺโท นาม.

ธมฺมานิ -อิตฺติ เทสนาธมฺมานิ.

อิทํ วุตฺตํ โหตี “ยถา โส รหฺโท อนากุลตฺยา วิปฺสนฺโน, อจฺลตฺยา อนาวีโล,
เอวํ มม เทสนาธมฺมํ สุตฺวา โสตาปตฺติมคฺคาทิวเสน นฺริปฺกเกสฺสจิตฺตํ อาปชฺชนตา วิปฺสฺสีทฺตี ปณฺชิตฺตา,
อรหฺตตฺปตฺตา ปน เอกนตฺวิปฺสนฺนาว โหนตี -อิตฺติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิตฺติ.

กาณมาตาวตฺถ.

---

๘. ปณจสตภิกขุวัตถุ.

“สพพตถ เว สปุริสา วชนติ -อติ อิมั ฌมมเทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต ปณจสเต ภิกขุ อารพภ กเถสิ.

เทสนา เวรณชายั สมภูฐิตา.

[พระศาสดาเสด็จเมืองเวรัญชา]

ปฐุมโพธิยั ทิ ภควา เวรณชั คนตวา เวรณเชน พราหมณเณ นิมนติโต ปณจหิ ภิกขุสเทหิ สทธิ วสสั อุปคจฉิ.

เวรณชั พราหมณเณ มาราวภูณเณ อวภูณเณ เอกทิวสปี สตถารั อารพภ สตี น อุปปาเทสิ.

เวรณชاپิ ทุพภิกขา อโหสิ.

ภิกขุ สนตฺรพหิเร เวรณชั ปิณชทาย จริตวา ปิณชปาตัง อลภนตา กิลมีสุ.

เตสั อสสวานิชกา ปตถปตถปูลกั ภิกขั ปณญาเปสु.

เต กิลมนเต ทิสวา มหาโมคคัลลนตเถโร ปฐโวชั โภเชตูกาโม อุตฺตรกรูจ ปิณชทาย ปเวเสตูกาโม อโหสิ.

สตถา ตัง ปฏิกขิปี.

ภิกขุณั เอกทิวสปี ปิณชปาตัง อารพภ ปรีตตาสี นโหสิ.

อิจฉาจารั วชเชตวาว วิหริสุ.

[พระศาสดาเสด็จไปกรุงสาวัตถี]

สตถา ตตถ เตมาสั วสิตวา เวรณชั พราหมณั อปโละเกตวา เตน กตสกุการสมมานัน ตัง สรณesu ปติภุฐาเปตวา ตโต นิขุนโต อนุปุพเพน จาริกถจรมาโน เอกสมิ สมเย สาวตถิ ปตวา เขตวเน วิหสิ.

สาวตถิวาสิน สตถุ อากนตูกภตตานิ กริสุ.

ตทา ปน ปณจสตมตตวา วิชสาทา ภิกขุ นิสสาย อนโตวิหาเรเยว วสนติ.

เต ภิกขุณั ภูตดาวเสซานิ ปณิโตโกชนานิ ภูชิตวา นิททายิตวา อภูฐาย นทีตีรั คนตวา นทนตา วคคณตา มลลมุภุฐิยุทธิยั ยุชณนตา กิพนตา อนโตวิหาเรปี พหิวิหาเรปี อนาจารเมว จรณติ.

ฌมมสภายั กถั สมภูฐาเปสु “ปสสธาวุโส, อิมะ วิชสาทา ทุพภิกขกาเล เวรณชายั กถจิ วิการั น ทสเสสु, อิทานิ ปน เอวรูปานิ ปณิโตโกชนานิ ภูชิตวา อนกปปการั วิการั ทสเสนตา วิจรณติ, ภิกขุ ปน เวรณชายปี อุปสนตฺรปา วิหริตวา อิทานิปี อุปสนตา ว วิหรณติ -อติ.

[พระศาสดาทรงตรัสวาโลทกชาตก]

สตาถา ฐมมสภํ คนฺตฺวา “ภิกฺขเว กิ กเถถ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิทฺถนฺนาม -อิตฺติ วุตฺเต, “ปุพฺเพเปเต คหฺรภโยนิยํ นิพฺพตฺตา
ปณจสตา คหฺรภา หุตฺวา ปณจสตาณํ อาชานียสินฺธวานํ อลฺลรสมฺมุทิกปानกปีดาวเสสฺสํ อจฺฉินฺนุสฺสํ อุตฺเทน มทฺทิตฺวา
มกฺกจีปโถติกาหิ ปรีสฺสาวิตตฺตา ‘วาโลทกนฺติ สงฺขยํ คตํ อปฺปรสํ นิหิณํ ปิวิตฺวา มรฺมตฺตา วิย นทฺนตา วิจรีสุ -อิตฺติ วตฺวา
รณฺญา เตสฺส สทฺทํ สุตฺวา ปุจฺฉิตฺเตน โปชิตฺเตน รณฺโณ กเถถํ เตสฺส กิริยํ ทสฺเสนโต

“วาโลทกํ อปฺปรสํ นิหิณํ
ปิวิตฺวา มโท ชายติ คหฺรภานํ
อิมถจ ปิตฺวาน รสํ ปณฺตี
มโท น สยฺชายติ สินฺธวานํ.
อปฺปมฺปิวิตฺวาน นิหิณชฺจ
โส มชฺชตี เตน ชนินฺท ฝุญฺฐุ
โธรยหฺสีโล จ กุลมฺหิ ชาโต
น มชฺชตี อคฺครสํ ปิวิตฺวา -อิตฺติ”

อิมํ วาโลทกชาตกํ^๑ วิตถาเรน กเถตฺวา “เอวํ ภิกฺขเว สปฺปรีสา โลภธมฺม^๒” วิวชเชตฺวา สุชิตกาเลปิ ทุกฺขิตกาเลปิ นิพฺพิการาว
โหนติ -อิตฺติ อนุสนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“สพฺพตฺถ เว สปฺปรีสา วชฺนฺติ
น กามกามา ลปฺยนฺติ สนฺโต
สุเชน ฝุญฺฐฺวา อถฺวา ทุกฺเชน
น อจฺจาวจํ ปณฺติตา ทสฺสยนฺติ -อิตฺติ.

[แก้้อรรถ]

ตตฺถ สพฺพตฺถ -อิตฺติ ปณจกฺขนฺธาทีเกเทสุ สพฺพธมฺเมสุ.

สปฺปรีสา -อิตฺติ สฺปฺปรีสา.

วชฺนฺติ -อิตฺติ อรหฺตตฺมคฺคณฺยาณน อปกทฺตฺนตา ฉนฺทราคํ วิชฺนฺติ.

น กามกามา -อิตฺติ กาม กามยนฺตา กามเหตุ กามการณา.

ลปฺยนฺติ สนฺโต -อิตฺติ พุทฺธาทโย สนฺโต กามเหตุ เวน อตฺตนา ลปฺนฺติ น ปรี ลปาเปนฺติ.

เย หิ ภิกฺขาย ปวีญฺฐฺวา อิจฺฉาจาเร ฐิตา

“กิ อฺปาสก สฺขํ เต ปุตฺตทารสฺส, ราชโจราทิณํ วเสน ทฺวิปทฺจตฺตฺปเทสุ นตฺถิ โกจฺจ อฺปทฺทโวติอาทีนํ วทฺนฺติ เต ลปฺยนฺติ นาม.

๑ ขุ. ชา. พุ.ก. ๒๗/๖๕. ตพฺพญฺญกถา. ๓/๑๒๖.

๒ ม. โลกธมฺม.

ตถา ปน วตฺวา “อาม ภนฺเต, สพฺเพสํ โน สุขํ, นตฺถิ โภจิ อูปทฺทโว, อิทานิ โน เคหํ ปหฺตฺนฺนปานิ, อิเธว วสถ -อิติ
อตฺตานิ นิมฺนตาเปตฺวา” ลปาเปนฺติ นาม.

สนฺโต ปน อิทํ อุกฺขยปิ น กโรนฺติ.

สุเขน พุทฺธฺวา อถวา ทุกฺเขน -อิติ เทสนามตฺตเมตฺ.

อภฺฐฺหิ ปน โลกธฺมเมหิ พุทฺธฺวา ตฺถุทฺธิภาวมฺงฺกฺภาววเสน วา วณฺณภณฺนอวณฺณภณฺนวเสน วา อุกฺจาวจํ อากาโร ปณฺทิตา
น ทสฺสยฺนฺติ -อิติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปุณฺสีสุ -อิติ.

ปณจสตภิกขุวตฺถ.

---

๙. ฌมมิกตเถรวาท.

“น อตตเหตุ -อิติ อิม ฌมมเทสน สตถา เขตวเน วิหรนโต ฌมมิกตเถร อารพภ กเถสิ.

[อุบาสกหนีไปบวช ได้บรรลุพระอรหัต]

สาวตถิย กิร เอโก อุปาสโก ฌมเมน อคาร อชฌาวสติ.

โส ปพพชิตุกาโม หุตวา เอกทิวส ภริยาย สทุธิ นิสิติตวา สุขกถ กเถนโต อาห “ภทเท อิจฉามห ปพพชิตุ -อิติ.

“เตนหิ สามี อากเมหิ ดาว, ยาวาห กุจฉิตต ทารก วิชಾಯมิ -อิติ.

โส อากเมตวา ทารกสส ปทสา คมนกาเล ปุน ต อปุจฉิตวา, “อากเมหิ ดาว, ยาว อย วยปตโต โหติ -อิติ วุตเต,
“กิมม อิมาย อปโลกิตาย วา อนปโลกิตาย วา, อตตโน ทุกขนิสสรณ กริสสามิ -อิติ นิกขमितวา ปพพช.

โส กम्मภูฐาน คเหตุวา ฆเณโต วายมนโต อตตโน ปพพชิตกัจจ นิฐฐาเปตวา เตส ทสสนตถาย ปุน สาวตถิ คนตวา
ปุตตสส ฌมมกถ กเถสิ.

[บุตรและภรรยาออกบวชได้บรรลุพระอรหัต]

โสปี นิกขमितวา ปพพช.

ปพพชิตวา จ ปน นจิสเสว อรหตต ปาปณ.

ปุราณทุดิยาปิสส “เยส อตถาย อห ฆราวาส วเสยย, เต อุโภปี ปพพชิตา, อิทานิ เม ก็ ฆราวาเสน, ปพพชิสสามิ -อิติ
นิกขमितวา ภิกขุณิน สนติเก ปพพช.

ปพพชิตวา จ ปน นจิสเสว อรหตต ปาปณ.

[พวกภิกษุสรรเสริญพระธรรมิกะ]

อเถทิวส ฌมมสภาย กถ สมุฐฐาเปส “อาวุโส ฌมมิกอุปาสโก อตตโน ฌมเม ปติฐฐิตตดา นิกขमितวา ปพพชิตวา
อรหตต ปตโต ปุตตทารสสาปี ปติฐฐา ชาโต -อิติ.

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริ กถาย สนนินสนนา -อิติ ปุจฉิตวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตเต,

“ภิกขเว ปณชิตเน นาม เนว อตตเหตุ น ปรสส เหตุ สมิทธิ อิจฉิตพพา,

ฌมมิกเถว ปน ฌมมปปฏิสรณน ภวิตพพ -อิติ อนุสนธิ ฆเณตวา ฌมม เทเสนโต อิม คากมาห

“น อตตเหตุ น ปรสส เหตุ
น ปุตตมิจเจ น ธน น ฐฐ
น อิจฉเยย อชฌเมน สมิทธิมตตโน
ส สีลวา ปณญวา ฌมมิกถ สียา -อิติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ น อตตเหตุ -อิติ ปณจิติโต นาม อตตเหตุ วา ปรสส เหตุ วา ปาปํ น กโรติ.

น ปุตตมิจเจ -อิติ ปุตตํ วา ฌนํ วา รกฺขณํ วา ปาปกมฺเมน น อิจฺเจยฺย, เอตานิปิ อิจฺฉนฺโต ปาปกมมํ น กโรติเอว -อิติ อตฺถโถ.

ส มิทธิมตฺตโน -อิติ ยา อตฺตโน สมิทธิ ตปี อธมฺเมน น อิจฺเจยฺย. สมิทธิการณาปิ ปาปํ น กโรติ -อิติ อตฺถโถ.

ส สีสวา -อิติ โย เอวรूपํ ปุคฺคโล โส เอว สีสวา จ ปญฺญวา จ ฌมฺมิโก จ สียา. น อญฺเญ -อิติ อตฺถโถ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิติ.

ฌมมิกตเถรวตถุ.

---

๑๐. ธรรมสรวนตฤ.

“อุปปกกา เต มนุสเสสุ -อิตี อิมิ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน วิหรนโต ธรรมสรวนํ อารพภ กเถสิ.

[คนอาศัยภแล้วติดภมีมาก]

สาวตถิยํ กิร เอกวีถิวาสีโน มนุสสา สมคคา หุตวา คณพนธเน ทานํ ทตวา สพพรตตี ธรรมสรวนํ กาทเรสุ,
สพพรตตี ปน ธรรมํ โสตุํ นาสกขีสุ,

เอกจเจ กามรตนิสสิตา หุตวา ปุน เคหเมว คตา,

เอกจเจ โทสนิสสิตา หุตวา คตา,

เอกจเจ ปน ถีนมิทสมงคิโน หุตวา ตตเถว นิสีทิตวา จปลายนตา โสตุํ นาสกขีสุ.

ปุนทิวเส ภิกขู ตํ ปวตตี อุททิสสุ^๑ ธรรมสรวนํ กถํ สมภูฐาเปสุ.

สตถา อาคนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริท กถาย สนนิสนนา -อิตี ปุจจิตวา, “อิมาย นาม -อิตี วุตเต,
“ภิกขเว อิม สตถา นาม เยภุยเยน ภวนิสสิตา ภเวสุเยว ลคคา วิหรนติ, ปารคามิโน นาม อุปปกกา -อิตี
อนุสนธิ ฆณฺเฑตวา ธรรมํ เทเสนโต อิมา คาทา อภาสิ

“อุปปกกา เต มนุสเสสุ

เย ชนา ปารคามิโน

อถายํ อิตรา ปชา

ตริเมวานุชาวติ.

เย จ โข สมมทกขาเต

ธมเม ธรรมานวตติโน

เต ชนา ปารเมสสนติ

มจจุเชยฺยํ สุตตฺตริ -อิตี.

[แก้อรธ]

ตตถ อุปปกกา -อิตี โลกาน พหู.

ปารคามิโน -อิตี นิพพานคามิโน.

อถายํ อิตรา ปชา -อิตี ยา ปนายํ อวเสสา ปชา สกกายทิมฺหิฐิตริเมวานุชาวติ, อยเมว พหุตฺรา -อิตี อตฺถ.

สมมทกขาเต -อิตี สมมา อกขาเต สุกถิต.

ธมเม -อิตี เทสนาธมเม.

ธรรมานวตติโน -อิตี ตํ ธรรมํ สุตวา ตทนุจฉวิกิ ปฏิปทํ ปุเรตวา มคคผลสจฉิกรณวเสน ธรรมานวตติโน.

ปารเมสสนติ -อิตี เต เอวรูปา ชนา นิพพานปาริ คมิสสนติ.

มจจุเชยฺยํ -อิตี กิเลสฆาตสส มจจุสส นีวาสนภูฐานภูตํ เตภูมิกาวภูมि.

สุหุตตร - อติ เย ชนา ธรรมานวตติโน เต เอตํ สุหุตตรํ ทุรติกกมํ มารเธยฺยํ ตริตวา อติกกมิตวา นิพพานปารํ คมิสสนติ - อติ อตฺโถ.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณฺสีสุ - อติ.

ธรรมสรวนตถุ.

---

๑๑. อาคนตุกภิกขุขุวตถุ.

“กณห์ ฌมม วิปปหาย -อิติ อิม ฌมมเทสน สตถา เขตวเน วิหรนโต อาคนตุกภิกขุ อารพภ กเถสิ.

[พระศาสดาตรัสเหมาะแก่ความประพฤติ]

โกสลรภูชฺฐ กิร ปณจสตา ภิกขุ วสสํ วสิตวา วุตถวสสา “สตถารํ ปสสิสสาม -อิติ เขตวณํ คนตวา
สตถารํ วนทิตวา เอกมนตํ นิสีทิสฺสุ.

สตถา เตสํ จริยปฏิปกุขํ นิสามตวา ฌมมํ เทเสนโต อีมา คาลา อภาสิ

“กณห์ ฌมม วิปปหาย	สุกุก ภาเวถ ปณชิตโต
โอกา อโนกมาคมม	วิเวเก ยตถ ทูรมํ
ตตฺตารภริตมิจเจย	หิตวา กาม อภิจจโน
ปริโยทเปยย อตตานํ	จิตตเกลเสหิ ปณชิตโต.
เยสํ สมโพธิยงเคสุ	สมมา จิตตํ สุภาวิตํ
อาทานปฏินิสสคเค	อนุปาทาย เย รตา
ชีณาสวา ชุตินนโต	เต โลเก ปรินิพพุตา -อิติ.

[แก้อรธ]

ตตถ กณห์ ฌมม -อิติ กายทุจจริตาทีเกทํ อุกุสลฌมม วิปปหาย ชหิตวา.

สุกุก ภาเวถ -อิติ ปณชิตโต ภิกขุ อภินิกขมนโต ปญฺญาย ยาว อรหตตมคคา กายสุจจริตาทีเกทํ สุกุก ฌมม ภาเวย.

กถ? โอกา อโนกมาคมม -อิติ

“โอกํ วุจจติ อาลโย, อโนกํ วุจจติ อนาลโย,

อาลโยโต นิกขมิตวา อนาลยสงฆาตํ นินพพานํ ปฏิจจ อารพภ ตํ ปตถยมาโน ภาเวย -อิติ อตถโถ.

ตตฺตารภริตมิจเจย -อิติ ยสมิ อนาลยสงฆาเต วิเวเก นินพพานे อิมเหติ สตเตหิ ทูรภริมํ ตตฺต อภริตมิจเจย.

หิตวา กาม -อิติ วตถุกามกิลเสกาม หิตวา อภิจจโน หุตวา วิเวเก อภริตมิจเจย -อิติ อตถโถ.

จิตตเกลเสหิ -อิติ ปณจนีวรณเหติ อตตานํ โวทาเปยย ปริโสเธย -อิติ อตถโถ.

สมโพธิยงเคสุ -อิติ โพชฌงเคสุ.

สมมา จิตตํ สุภาวิตํ -อิติ เหตุณา นเยน จิตตํ สุกุก ภาวิตํ วทตติ.

อาทานปฏินิสสคเค -อิติ อาทานํ วุจจติ คหณ,

ตสส ปฏินิสสคคสงฆาเต อคคหณ จตุหิ อูปาทาเนหิ กิลจิจิ อนุปาทยิตวา เย รตา -อิติ อตถโถ.

ชุติมนฺโต -อิตฺติ อานุกาววณฺโต อรหตฺตมคฺคณฺญาณชุตฺติยา ชนธาทีเภเท ธมฺเม โชเตตฺวา ฐิตา -อิตฺติ อตฺถโถ.

เต โลเก -อิตฺติ เต อิมสฺมี ชนธาทีโลเก ปรีนินฺพุตา นาม

อรหตฺตปฺปตฺตีโต ปญฺญา ย กิเลสวณฺณสฺส เขปิตตฺตา สอุปาทีเสเสน

จริมจิตฺตนิโรเธน ชนธวณฺณสฺส เขปิตตฺตา อนฺุปาทีเสเสน จ -อิตฺติ ทวีหิ ปรีนินฺพพานหิ ปรีนินฺพุตา

อนฺุปาทานโน วีย ปทีโป อปณฺณตฺตติกาว่า คตา -อิตฺติ อตฺถโถ.

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินี ปาปฺณิสฺสุ -อิตฺติ

อากนตฺกภิกขุวตฺถ.

ปณฺชิตวคฺคควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

ณฺุญฺโฐ วคฺโค.

---

๗. อรหนตวคควณณา

๑. ชีวภัทต.

“คตทริโน -อิตี อิมั ฌมมเทสนัน สตถา ชีวภัทตเวเน วิหรนโต ชีวเกน ปุณฺณูปถัมภ์ อารพภ กเถสิ.

[พระเวทที่จัดทำโลหิตุปบาทกรรม]

ชีวภัทต ขนธเก^๑ วิตถาริตเมว.

เอกสมิ ธี สมเย เทวทโต อชาตสตุตนา สหิ เอโกโต หุตวา คิซมกุกฺโข อภิรุหิตวา ปุณฺณูจิตโต “สตุถารั วธิสสามิ -อิตี สิลั ปวิชณิ.

ตัม เทว ปพพตกุณฺยานิ สมปฏิจฉิสสุ.

ตโต ภิชชิตวา คตา ปปปฏิกา ภควโต ปาหิ อภิหนิตวา โลหิตั อุปปาเทสิ.

ภุสา เวทนา ปวตตีสุ.

[หมอชีวกทำการพยาบาลแผล]

ภิกขุ สตุถารั มททกุกฺโข นยีสสุ.

สตุถา ตโตปิ ชีวภัทตเวเน คนตุกาโม “ตตถ มั เนถ -อิตี อาห.

ภิกขุ ภควนตัม อาทาย ชีวภัทตเวเน อคมัสสุ.

ชีวโก ตัม ปวตตี ญุตวา สตุถุ สนตีกั คนตุวา วณปฏิกมมตถาย ติชิมเนสซุชฺชั หุตวา วณั พนฺธิวา สตุถารั เอตทโวจ

“ภนเต มยา อนฺโตนคเร เอกสส มนุสฺสสสส เภสซุชฺชั กตัม, ตสส สนตีกั คนตุวา อาคมิสสามิ,

อิหิ เภสซุชฺชั ยาว มมาคมนา พทฺธนิยาเมเนว ติฏฐตุ -อิตี.

โส คนตุวา ตสส ปุริสสส กตตพพิจจัม กตวา ทวารั ปิททนเวลาย อากจจนโต ทวารั น สมปาปุณฺนิ.

อถสส เอตทโหสิ “โอโห มยา ภาริยัม กम्म กตัม, ยวาทิ อญญตรสส ปุริสสส วิย ตถาคตสส ปาเท ติชิมเนสซุชฺชั หุตวา วณั พนฺธิ,

อยนตสส โมจนเวลา, ตสมิ อมฺจมาเน, สพพตตี ภควโต สรีเร ปริพาโห อุปฺปชชิสสติ -อิตี.

[แผลของพระศาสดาหายสนิท]

ตสมิ ขณเ สตุถา อานนทเถเร อามนเตสิ

“อานนท ชีวโก สาโย อากจจนโต ทวารั น สมปาปุณฺนิ, ‘อโย วณฺสส โมจนเวลาติ ปน จินเตสิ โมเจหิ นัม -อิตี.

เถโร โมเจสิ.

วโณ รุกฺขโต ฉลลิต วิย อปคโต.

[พระอรหันต์ไม่มีความเร่าร้อนใจ]

ชีวก โอนโตอรุณเยว สตถุ สนฺติกั เวเคน อาคนฺตวา “กัณฺฐ โข ภาเนเต สรีเร โว ปริฬาโห อุปฺปนโน -อิติ ปุจฺฉิ.

สตถา “ตถาคตฺสส โข ชีวก โพธิมณฺเฑเยว สพฺพปริฬาหา วุปฺสนฺตา -อิติ อนุสนฺธิ ฆญฺเฑตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“คตฺทฺธิโน วิโสภสฺส วิปฺมุตฺตสฺส สพฺพธิ
สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส ปริฬาโห น วิชฺชติ -อิติ.

[แก้้อรรถ]

ตตฺถ คตฺทฺธิโน -อิติ คตฺมคฺคสฺส. “กนฺตารทฺธา วฏฺฏทฺธา -อิติ เทว อทฺธา นาม,

เตสุ กนฺตารํ ปฏฺิปปโน, ยาว อิจฺฉิตฺตญฺญานํ น ปาปุณฺนาติ, ตาว อทฺธิโก เอว, ตสฺมี ปน ปตฺเต คตฺทฺธา^๑ นาม โหติ.

วฏฺฏสนฺนิสฺสีตาปี สตฺตา, ยาว วฏฺฏว สนฺติ, ตาว อทฺธิกาเอว.

กสมฺมา? วฏฺฏสฺส อเขปิตตฺตา.

โสตาปนฺนาทโยปี อทฺธิกาเอว. วฏฺฏํ ปน เขเปตฺวา ฐิตฺตํ ชีณาสโว คตฺทฺธา^๒ นาม โหติ.

ตสฺส คตฺทฺธิโน.

วิโสภสฺส -อิติ วฏฺฏมฺลกสฺส โสภสฺส วิคตฺตฺตา วิโสภสฺส.

วิปฺมุตฺตสฺส สพฺพธิ -อิติ สพฺเพสุ ขนฺธาติธมฺเมสุ วิปฺมุตฺตสฺส.

สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส -อิติ จตฺนํ คนฺถานํ ปหีนตฺตา สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส.

ปริฬาโห น วิชฺชติ -อิติ ทฺวิโธ ปริฬาโห กายิโก จ เจตฺสีโก จ.

เตสุ ชีณาสวสฺส สิตฺตฺตฺหาทิวเสน อุปฺปชฺชนฺโต กายิกปริฬาโห อนิพฺพุโตว. ตํ สนฺธาย ชีวก ปุจฺฉิ.

สตถา ปน ฌมฺมราชตฺยา เทสนาวธิกุสลตฺยา เจตฺสิกปริฬาหเวสน เทสนํ วินิฏฺฏญฺเฑนฺโต

“อาวุโส ชีวก ปรมตฺถเณ ทิ เอวรूपสฺส ชีณาสวสฺส ปริฬาโห น วิชฺชติ -อิติ อาห.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุณฺนีสฺ -อิติ.

ชีวกภัทตฺต.

๑ ม. คตฺทฺธิ.

๒ ม. คตฺทฺธิ.

๒. มหาภคสप्तเถรวตถุ.

“อุยฺยญฺชนติ -อิตติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตถา เวฬุวน เวฬุวนโต มหาภคสप्तเถรวํ อารพภ กเถสิ.

[ธรรมเนียมของพระพุทธเจ้า ผู้จะเสด็จจาริก]

เอกสมิํ หนี สมเย สตถา ราชคเเห วุตถวสฺโส “อพฺพมาสจฺเจเยน จาริกํ ปกฺกมิสฺสามิ -อิตติ ภิกฺขุณฺ อารโจะาเปสิ.

วตฺตํ กิเรตํ พุทฺธานํ ภิกฺขุหิ สหฺธิ จาริกํ จริตฺตฺกามาณํ “เอวํ ภิกฺขุ อตฺตโน ปตฺตปจฺนจิวรรชนาทีนึ กตฺวา สุขํ คมฺิสฺสนฺติ -อิตติ
“อิทาณิ อพฺพมาสจฺเจเยน จาริกํ ปกฺกมิสฺสามิ -อิตติ ภิกฺขุณฺ อารโจะาปนํ.

ภิกฺขุสฺ ปน อตฺตโน ปตฺตปจฺนาทีนึ กโรนฺเตสฺสุ, มหาภคสप्तเถรวปี จิวรรานิ โหวี.

[พวกภิกษุว่า พระเถระละญาติและอุปฐากไปไม่ได้]

ภิกฺขุ อุชฺฌายีสุ “เถโร กสฺมา จิวรรานิ โหวตี, อิมสมิํ นคเร อนฺโต จ พหิ จ อญฺญารส มนุสฺสโกภฺปิโย วสนฺติ,
ตตฺถ เย เถรสฺส น ญฺาตกา เต อุปฐากา, เย น อุปฐากา เต ญฺาตกา, เถรสฺส จตฺตฺหิ ปจฺเจเยหิ สมฺมานํ สกฺกาโร กโรนฺตี,
เอตฺตํ อุปการํ ปหาย เอส กหํ คมฺิสฺสติ, สเจปิ คจฺเจเย, มาปมาทกนฺทรโต ปรี น คจฺฉิสฺสติ -อิตติ.

สตถา กิโร ยํ กนฺทรํ ปตฺวา ปุน นีวตฺเตตฺตพฺพุตตเถ ภิกฺขุ “ตฺมเห อีโต ปญฺินีวตฺตถ, มา ปมชฺชิตถ -อิตติ เวเทตี,
สา” “มาปมาทกนฺทรธา -อิตติ วุจฺจตี ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ.

[รับสั่งให้พระมหาภคสप्तกลับ]

สตถาปิ จาริกํ ปกฺกมณฺโต จินฺเตสิ “อิมสมิํ นคเร อนฺโต จ พหิ จ อญฺญารส มนุสฺสโกภฺปิโย วสนฺติ,
มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคลญฺาเนสุ ภิกฺขุหิ คนฺตพฺพํ โหตี, น สกฺกา วิหารํ ตฺจจฺฉํ กาทฺตุํ, กนฺนุ โช นีวตฺตาเปสฺสามิ -อิตติ.

อถสฺส เอตทฺโหสิ “กสฺสปสฺส เจเต มนุสฺสา ญฺาตกา จ อุปฐากา จ, กสฺสปํ นีวตฺเตตฺตุํ วญฺญตี -อิตติ.

โส เถโร อาห “กสฺสป น สกฺกา วิหารํ ตฺจจฺฉํ กาทฺตุํ, มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคลญฺาเนสุ ภิกฺขุหิ อตฺถโถ โหตี,
ตวํ อตฺตโน ปรีสาย สหฺธิ นีวตฺตสฺสุ -อิตติ.

“สาธฺ ฆนฺเต -อิตติ เถโร ปรีสํ อาทาย นีวตฺตี.

ภิกฺขุ อุชฺฌายีสุ “ทิจฺฉํ โว อาวุโส, นนุ อิทาเนว อมฺเหหิ วุตฺตํ,
‘มหาภคสฺสไป กสฺมา จิวรรานิ โหวตี, น โส สตถารา สหฺธิ คมฺิสฺสติ ยํ อมฺเหหิ วุตฺตํ, ตเวท ชาทํ -อิตติ.

[ทรงชี้แจงเหตุที่พระมหาภคสप्तกลับ]

สตถา ภิกฺขุณฺ กถํ สุตฺวา นีวตฺติตฺวา ฐีโต อาห “ภิกฺขเว กิณฺนาเมตํ กเถถ -อิตติ.

“มหากัสสปตเถร อารพภ กณเฑ ฆนเต -อิติ อตตนา กถิตนียาเมเนว สพฺพ อโรเจสุ.

ตํ สุตฺวา สตถา^๑ “ภิกฺขเว ตุมฺहे กัสสปิ ‘กุเลสฺสุ เจว ปจฺจเยสุ จ ลคฺคโคติ วเทถ, โส ‘มม วจฺนํ กริสฺสามิตี นีวตฺโต,
เอโส ทิ ปุพฺเพปิ ปตฺถนํ กโรนฺโตเยว ‘จตุสฺสุ ปจฺจเยสุ อลคฺคโค จนนฺโทปมํ หุตฺวา กุลานิ อฺปสงฺกมิตฺตํ สมตฺถเ อเวยฺย -อิติ ปตฺถนํ อกาสิ,
นตเถตสฺส กุเลสฺสุ วา ปจฺจเยสุ วา สงฺโค, อหํ จนนฺโทปมปฺปฏิปทฺยเจว อริยวสฺสปฺปฏิปทฺยจ กเถนฺโต กัสสปิ อาทึ กตฺวา กเถสิ -อิติ.

[พระศาสดาตรัสบุรพจริตของพระเถระ]

ภิกฺขุ สตถารํ ปุจฺจิสฺสุ “ฆนเต กทา ปน เถเรณ ปตฺถนา ฐูปิตา -อิติ.

“โสตุกามตถ ภิกฺขเว -อิติ.

“อาม ฆนเต -อิติ.

สตถา เตสํ “ภิกฺขเว อิตฺ สตสฺสสทฺทกปฺปมตฺถเก ปทุมุตฺตโร นาม พุทฺโธ โลเก อฺทปาติ -อิติ วตฺวา
ปทุมุตฺตรพุทฺธกาเล เตน ฐูปิตํ ปตฺถนํ อาทึ กตฺวา สพฺพ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ กเถสิ.

ตํ เถรปาถิยํ วิตถาริตเมว.

[ตรัสเปรียบเทียบพระเถระด้วยพญาหงษ์]

สตถา ปน อิมํ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ วิตถาเรตฺวา

“อิติ โข ภิกฺขเว อหํ จนนฺโทปมปฺปฏิปทฺยเจว อริยวสฺสปฺปฏิปทฺยจ มม ปุตฺตํ กัสสปิ อาทึ กตฺวา กเถสิ,
มม ปุตฺตสฺส ปจฺจเยสุ วา กุเลสฺสุ วา วิหาเรสุ วา ปริเวณฺเสุ วา สงฺโค นาม นตฺถิ,
ปลลลเ อตฺตริตฺวา ตตฺถ จริตฺวา คจฺฉนฺโต ราชหิโส วิย กตฺถจิ อลคฺคโคเยว มม ปุตฺโต -อิติ
อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“อฺยฺยฺยฺยชนฺติ สติมนฺโต

น นิเกเต รมนฺติ เต

หํสาว ปลลลํ ทิตฺวา

โอกมฺกํ ชนฺติ เต -อิติ.

[แก้อรธ]

ตตฺถ อฺยฺยฺยฺยชนฺติ สติมนฺโต -อิติ สติเวปฺปลปตฺตา ชีณาสวา

อตตนา ปฏฺวิทฺธคฺคเณสุ ฆานวิปฺสสนาทีสุ อวชชนสมาปชชนวฺภูฏานาธิฏฺฐานปจฺจเวกฺขณาหิ อฺยฺยฺยฺยชนฺติ ฆมฺเฏนฺติ.

น นิเกเต รมนฺติ เต -อิติ เตสํ อาลเย รติ นาม นตฺถิ.

หํสาว -อิติ เทสนาสีสมตํ.

อฺยฺมปเนตถ อตฺโถ:

ยถา โคจฺรสฺมปฺนเน ปลลลล สกฺุณา อตฺตโน โคจฺริ คเหตุวา คมนกาเล “มม อฺทกํ, มม ปทุมํ, มม อฺปฺปลํ, มม ปุณฺฑริกํ, มม ตินํ

-อิติ ตสมี ฐาเน กณฺจิจิ* อลยํ อกฺตฺวา อนเปกฺขาว ตํ ปเทสํ ปหาย อุปฺปตฺติวาทวาทาเส กิฬมานา คจฺจนฺติ,
เอวเมเต ชีณาสวา ยตถ กตฺถจิจิ วิหรนฺตปิ กุลาทีสุ อลคฺคาเอว วิหริตฺวา คมนสมเยปิ ตํ ฐานํ ปหาย คจฺจนฺตา
“มม วิหาโร, มม ปริเวณํ, มม อุปฺภูฏากา -อิติ อนาลยา อนเปกฺขาว คจฺจนฺติ.

โอกโมกํ -อิติ อลยํ สพฺพาลยํ ปริจฺจชนฺติ -อิติ อตฺโถ.

เทสนาวสาเน พหู โสตาปตฺติผลาทินี ปาปฺณีสฺ -อิติ.

มหากัสสปตเถรวตฺถ.

---

๓. เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ.

“เยส สุนนิจโย นตถิ -อติ อิมั ฆมมเทสนั สตถา เขตวเน วิหรนโต อายสมนตัม เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ อารพภ กเถสิ.

[ทรงบัญญัติสันนิการสิกขาบท]

โส กิรายสุมมา อนโตคาเม เอกัง วิถี ปิณฑาย จริตวา กตตักกัจจ กตวา ปุน อปรัง วิถี จริตวา สุขุขัง กุรัง อาทาย วิหารัง ทริตวา
ปฐิสามเมตวา “นิพพธัง ปิณฑปาตปริเยสนนนาม ทุกขัง -อติ กติปาหัง ฆานสุเขน วิตินาเมตวา, ออาหารเนน อตเถ สติ, ตัม ปริภุชติ.

ภิกขุ ญตวา อุชฌายิตวา ตมตถัง ภควโต อารโจะสุ.

สตถา เอตสมิ นินาเน อายตี สุนนิจการัง ปริวชชนตถาย ภิกขุณั สิกขาบทัง ปณญาเปตวาปิ, เถเรน ปน อปฺปณญตเต สิกขาปเท,
อปฺปิจจตัม นิสสาย กตตวา ตสส โทสาภาวัง ปกาเสนโต อนุสนธิ ฆญตวา ฆมมึ เทเสนโต อิมั คากมาห

“เยส สุนนิจโย นตถิ	เย ปริณญาตโกชนา
สุญญโต อนิมิตโต จ	วิโมกโข เยส โคจโร
อากาเสว สกุนตานัง	คติ เตสํ ทูรณวยา -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ สุนนิจโย -อติ เทว สุนนิจยา กम्मสุนนิจโย จ ปจฺจยสุนนิจโย จ.

เตสุ กุสลากุสลกम्मัม กम्मสุนนิจโย นาม, จตตารโ ปจฺจยา ปจฺจยสุนนิจโย นาม.

ตตถ วิหารเว วสนตสส ภิกขุโน เอกัง คุพพิณฑกั จตฺตพภากมตตัม สปปี เอกถจ ตณฺฑุลนาฬิ ฐฺฐเปนตสส ปจฺจยสุนนิจโย นตถิ,
ตโต อุตตริ โหติ,

เยส อัย ทูวิโร สุนนิจโย นตถิ.

ปริณญาตโกชนา -อติ ตีหิ ปริณญาหิ ปริณญาตโกชนา.

ยาคูอาทินัง หิ ยาคูภาวาทิชาณัน ญาตปริณญา,

ออาหารเ ปฏิกูลสญญาวเสน ปน โภชนสส ปริชาณัน ตีรณปริณญา

กวมังการาหารเ ฉนฺทราคาปคทฺตณฺฑณฺฑาณั ปหานปริณญา.

อิมายหิ ตีหิ ปริณญาหิ เย ปริณญาตโกชนา.

สุญญโต อนิมิตโต จ -อติ เอตถ อปฺปณฺธิตวิโมกโขปิ คหิตเยว. ตีณฺปิ เหตุยานิ นิพพานสเสว นามานิ.

นิพพานัง หิ รากโธสมهانัน อภาเวเน สฺสุญฺญํ^๑ เตหิ จ วิมุตตัม -อติ สฺสุญฺญโต วิโมกโข,

ตัม รากาทินิมิตตานัน อภาเวเน อนิมิตตัม เตหิ จ วิมุตตัม -อติ อนิมิตโต วิโมกโข,

รากาทิปฺปณฺธิณัน ปน อภาเวเน อปฺปณฺธิตัม เตหิ จ วิมุตตัม -อติ อปฺปณฺธิโต วิโมกโข -อติ วุจจติ.

ผลสมาปตติวเสน ตํ อารมมณํ กตฺวา วิหรณฺตานิ อํยํ ติวโร วิโมกฺโข เยสํ โคจโร.

คติ เตสํ ทูรนวายา -อิตติ ยถา นาม อากาเสน คตานิ สกฺกานํ ปทนิกฺเขปสฺส อทสฺสเนน คติ ทูรนวายา น สกฺกา ญฺาตุํ
เอวเมว เยสํ อํยํ ทิวโร สนนิจโย นตฺถิ, อิมานิ จ ตีหิ ปริญฺญาหิ ปริญฺญาตโกชนา, เยสญจ อํยํ วุตฺตปฺปการो วิโมกฺโข โคจโร,
เตสํ 'ตโย ภาว, จตฺสโส โยนิโย, ปญจ คติโย, สตต วิญฺญาณฉฺฐิตโย, นว สตตาวาสา -อิตติ อิมेषุ ปญจสุ โภจฺจฺฐาสฺสุ
อิมินา นาม คตา -อิตติ คมนสฺส อปฺปญฺญายนฺโต คติ ทูรนวายา น สกฺกา ปญฺญาเปตุํ -อิตติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุ -อิตติ.

เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ.

---

๔. อนุรุธตเถรวตถุ.

“ยสสาสวา ปริกชีณา -อิตติ อิมม เทสนน สตถา เวพฺพเน วิหรนโต อนุรุธตเถร อารพภ กเถสิ.

[เทพธิดาถวายผ้าแก่พระอนุรุธเถระ]

เอกสมิ ทิ ทิวเส เถโร ชินณจิวโร สงการกุฎาทีสุ จิวโร ปรีเยสติ.

ตสส อิตต ตติเย อตตภาเว ปุราณหุตติยา ตาวตีสภวเน นิพพตติตวา ซาลินี นาม เทวธิดา อโหสิ.

สา เถโร โจลกานิ ปรีเยสมานน ทิสวา เทรสทตถายามานิ จตฺตถวิตถารานิ ตีณิ ทิพพทฺสสานิ คเหตุวา

“สจหา อิมินา นีหาเรณ ทสสามิ, เถโร น คณทิสสติ -อิตติ จินเตตวา

ตสส โจลกานิ ปรีเยสมานนสส ปุโรโต เอกสมิ สงการกุฎา ยถา เนสํ ทสนตมตตเมว ปญญาติ ตถา ฐเปสิ.

เถโร เตน มคเคน โจลกปรีเยสนน จรนโต เตสํ ทสนตํ ทิสวา ตตเถว คเหตุวา อากทฺตมาโน

วุตตปมาณานิ ทิพพทฺสสานิ ทิสวา “อูกกภูฏปฺสกุลํ วต อิทํ -อิตติ อาทาย ปกฺกามิ.

[พระศาสดาทรงช่วยทำจีวร]

อถสส จีวรการทิวเส สตถา ปญจสตภิกขุปริวารโ วิหารํ คนตวา นิสสิทิ.

อสีติมหาเถราปิ ตเถว นิสสิทีสุ.

จิวโร สัพเพตฺม มหาภสสพตเถโร มุเล นิสสิทิ, สาริปุตตตเถโร มชฺเฌ, อานนทตเถโร อคฺเค.

ภิกขุสงฺโฆ สุตตํ วมฺเณสิ.

ตํ สตถา สุจิปาสเก อาวูณิ.

มหาโมคคัลลานตเถโร, เยน เยนตเถ. ตํ ตํ อุปเนนโต วิจริ.

เทวธิดาปิ อนฺโตคามํ ปวิสิตวา

“โณนโต อยยสส โน อนุรุธตเถรสส จิวโร กโรนโต สตถา อชช อสีติมหาสาวกปริวโต ปญจทิ ภิกขุสเทหิ สทฺธิ วิหารเ นิสสิทิ,
ยาคุอาทีนินิ อาทาย วิหารํ คจฺฉถ -อิตติ ภิกขุ สมหาเปสิ.

มหาโมคคัลลานตเถโรปิ อนตฺรภตเต มหาชมฺพเปสิ อาหริ.

ปญจสตา ภิกขุ ปริกชีณํ ซาทิตฺตํ นาสกฺขีสุ.

สโกโก จีวรกรณฐาเน ปรีณทฺมกาสิ.

ภูมิมิ อลตตกรสรณชิตา วิย อโหสิ.

ภิกขุทิ ปรีภุตตาวเสสนนํ ยาคุชชภกตฺตานํ มหาราสิ อโหสิ.

[พระชีณาสพไม่พูดเกี่ยวกับปัจจัย]

ภิกขุ อุชฌายีสู “เอตตกานัน ภิกขุณัน กิ เอวัพหุเกหิ ยาคอุาทิหิ,
นनु นาม ปมาณ สลลกุเขตวา ‘เอตตกนนาม อาหาราติ ญาตกา จ อุปฏฐากา จ วตตพพา สियู,
อนุรุทธเถโร อตตโน ญาติอุปฏฐากานัน พหุภาว ญาเปตูกาโม มณญเ -อิติ.

อถ เน สตถา “กิ ภิกขเว กเถถ -อิติ ปุจฉิตวา, “ภนเต อิทนนาม -อิติ วุตเต,
“กิ ปน ตุมเห ภิกขเว ‘อิหิ อนุรุทเธน อาหารापิตนติ มณญถ -อิติ.

“อาม ภนเต -อิติ.

“น ภิกขเว มม ปุตโต อนุรุทโธ เอวรูป วเทติ, น หิ ชีณาสวา ปจจยปฏิสยุดต กถ กเถนติ,
อัย ปน ปินุชปาโต เทวตานุภาเวน นิพพตโต -อิติ อนุสนธิ ฆฎฏวา ธम्म เทเสนโต อิม คาลมาท

“ยสสาสวา ปริกชีณา	อาหารา จ อนิสสิโต
สญญโต อนิมิตโต จ	วิโมกโข ยสส โคจโร
อากาเสว สกุนตานัน	ปทนต์สส ทุรณวย -อิติ.

[แก้อรธ]

ตถถ ยสสาสวา -อิติ ยสส จตตารโ อาสวา ปริกชีณา.

อาหารา จ อนิสสิโต -อิติ อาหารสมญจ ตณหาทิฏฐินิสสเยหิ อนิสสิโต.

ปทนต์สส ทุรณวย -อิติ ยถา อากาเส คจจนตานัน สกุนตานัน “อิมสมิ ฐาเน ปาเทหิ อุกกमितวา คตา, อิหิ ฐานัน อูเรน ปหริตวา
คตา, อิหิ สีเสน, อิหิ ปกเขหิ -อิติ น สกกา ญาตุ,
เอวเมว เอวรूपสส ภิกขุโน “นिरยปเทเน วา คโต, ตिरจจानโยนิปเทเน วาติอาทิना เนเนน ปหิ ปญญาเปตุ นาม น สกกา -อิติ.

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตติผลาतिनि पापुณिसु -อิติ.

อนุรุทธเถรวัตถุ.

๕. มหากัจจายนตเถรวาท.

“ยสสินทริยานิ -อิตติ อิมิ ฌมมเทสนัน สุตถา ปุพพารามะ วิหรนโต มหากัจจายนตเถโร อารพภ กเถสิ.

[พระเถระยกย่องการฟังธรรม]

เอกสมิ ทิ สมเย สุตถา มหาปวารณาย มิคารมาตุ ปาสาทสส เภฐฐา มหาสาวกปริวัโต นิสีทิ.

ตสมิ สมเย มหากัจจายนตเถโร อวณตีสู วิหริติ.

โส ปนายสมมา ทูโรโตปี อาคนตวา ฌมมสสนัน ปคคณหาติเยว,
ตสมมา มหาเถรา นิสินทตา มหากัจจายนตเถรสส อาสนัน ฐูปตวา นิสีทิสู.

สโกโก เทวราชา ทวีทิ เทวโลเกทิ เทวปริสาย สทธี อาคนตวา ทิพพคนธมาลาทีทิ สุตถารัง ปุเชตวา ฐีโต
มหากัจจายนตเถโร อทิสวา “กีนนุ โข มม อโยโย น ทิสสตี, สาธู โข ปนสส, สเจ อากจเฉยโย -อิตติ.

เถโร ตังณณญเฐว อาคนตวา อตตโน อาสนเน นิสินนเมว อตตทานัน ทสเสสิ.

สโกโก เถโร ทิสวา โคปมเกสุ ทพหิ คเหตุวา “อาคโต วต เม อโยโย, อหิ อโยยสส อากมนเมว ปจจาสิสามิ -อิตติ วตวา
เถรสส อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา” คนธมาลาทีทิ ปุเชตวา วนทิตวา เอกมนตัง อฏฐาสี.

[เทพธิดารักใคร่ภิกษุผู้รวบรวมอินทรีย์]

ภิกขุ อชฌายีสู “สโกโก มุขัง โอลเกตวา สกการัง กโรติ, อวเสสมมหาสาวกานัน เอวรूपัง สกการัง อกริตวา
มหากัจจายนัน ทิสวา เวเคน โคปมเกสุ คเหตุวา ‘สาธู วต เม อโยโย อาคโต, อหิ อโยยสส อากมนเมว ปจจาสิสามิ วตวา
อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา ปุเชตวา วนทิตวา เอกมนตัง ฐีโต -อิตติ.

สุตถา เตสั กถัง สุตวา “ภิกขเว มม ปุตเตน มหากัจจายนเนน สทิสสา อินทริเยสุ คุตตทวารวา ภิกขุ เทวานัน” ปยาเอว -อิตติ วตวา
อนุสนธิ ฆญเฐวา ฌมมิ เทเสนโต อิมิ คากมาห

“ยสสินทริยานิ สมถคตานิ

อสสา ยถา สารถินา สุนทตา

ปหีนมานสส อนาสวสส

เทวาปี ตสส ปิหณนติ ตาทิน -อิตติ.

[แก้อรธ]

ตสสสตโธ.

๑ ส. ย. อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา -อิตติ นตถิ.

๒ ส. ม. ย. เทวานมปิ มนุสสานมปิ.

ยสส ภิกขุโน เณเณน สารธินา สุนทตา อสสา วีย ฉ อินทริยานิ สมถ์ ทนตภาวํ นิพพิเสวนภาวํ คตานิ,
ตสส นววิธัง มานัง ปหาย ฐิตตตตา ปหีนมานสส, จตุนนัง อาสวานัง อภาเวน อนาสวสส.

ตาทิโน -อิตติ ตาทิภาวสมฐิตสส ตถารูปสส เทวาปิ ปิทยนติ มนุสสาปิ ทสสนนญจ อากมนนญจ ปตเถนติเยว -อิตติ.

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตติผลาทินี ปาปุณีสสุ -อิตติ.

มหาจกายนตเถรวตถุ.

---

๖. สารีปุตตตเถรวตถุ.

“ปฐวีสโม -อติ อิมิ อัมมเทสนัน สตถา เซตวเน วิหรนโต สารีปุตตเถร อารพภ กเถสิ.

[พระสารีบุตรอุกภิกขุรูปหนึ่งพอง]

เอกสมิ หิ สมเย อายสฺมา สารีปุตโต วุตถวสฺโส จาริกํ ปกกมิตฺกามो ภควนฺโต อาปุจฺจิตฺวา วนฺทิตฺวา
อตตโน ปริวารเนน สทฺธิํ นิกขมิ.

อถญฺเอยปี พหุ ภิกขุ เถโร อนุจฺจณฺิสฺสุ.

เถโร จ นามโคตตวเสเนน ปญฺญาเยมาเนน ภิกขุ นามโคตตวเสเนน กเถตฺวา นินฺวตเตติ.

อถญฺตโร นามโคตตวเสเนน อปากกฺโณ ภิกขุ “อโห วต มปี นามโคตตวเสเนน ปคฺคณฺหนโต กเถตฺวา นินฺวตเตยฺย -อติ.

เถโร มหาภิกขุสงฺฆสฺส อนฺตเร ตํ น สลลภฺเขสิ.

โสปี “อถญฺเอย วีย ภิกขุ มํ น ปคฺคณฺหาติ -อติ เถเร อาฆาตํ พนฺธิ.

เถรสฺสปี สงฺฆาภิกฺกณฺโณ ตสฺส ภิกขุโน สรฺริํ ผุสิ.

เตนาปี อาฆาตํ พนฺธิเยว.

โส “อิทานิ เถโร วิหารูปจาร์ อติภกฺนโต ภวิสฺสตี -อติ ญฺตฺวา สตถารุ อูปสงฺกมิตฺวา

“อายสฺมา มํ ภนฺเต สารีปุตโต ‘ตุมหากํ อคฺคสาวโกมฺหิตี กณฺณสงฺขลฺลํ ภินฺนโต วีย ปหฺริตฺวา

อกฺขมาเปตฺวา ว จาริกํ ปกฺกนฺโต -อติ อาห.

สตถา เถโร ปกฺโกสาเปสิ.

[พระเถระเปรียบตนด้วยอุปมา ๙ อย่าง]

ตสมิ ขณฺเ มหามคฺคฺลลนตเถโร จ อานนฺทเถโร จ จินฺเตสุ

“อมหากํ เขมฺมฐาตฺรา อิมสฺส ภิกขุโน อปฺปหฺนฺถาวั สตถา โน น ชานาติ,

สีหนาทํ ปน นทาเปตฺกามो ภวิสฺสตี, ปริสํ สนฺนิปาเตสฺสาม -อติ.

เต กุญฺจิกหฺตธา ปริเวณฺทวารานิ วิวริตฺวา อภิกฺขมถายสมฺนโต

“อภิกฺขมถายสมฺนโต, อิทานิ อายสฺมา สารีปุตโต ภควโต สมฺมุขา สีหนาทํ นทิสฺสตี -อติ มหาภิกขุสงฺฆํ สนฺนิปาเตสุ.

เถโรปี อาคนฺตฺวา สตถารุ วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ.

อถ นํ สตถา ตมตถํ ปุจฺฉิ.

เถโร “นาย ภิกขุ มยา ปทโณ -อติ อวตวา ว อตตโน คุณถ กเถนโต

“ยสส นุน ฆนเต กาเย กายคตา สติ อนุปฏิฐิตา อสส,

โส อธิ อณญตร สพรหมจารี อาสชช อปปุณิสสชช จาริกัม ปกุกเมย -อติ วตวา

“เสยยาปิ ฆนเต ปฐวิย สจปี นิชิปนติ, อสุจีปี นิชิปนตีอาทินา” นเยน อตตโน ปฐวีสมจิตตตถจ

อาไปเตโฆวาโยรโฆทรณจณฑาลกุมารกอุสภจฉินนวิสาณสมจิตตตถจ อหิกุณปาทีหิ วิย อตตโน กาเยน อญญียนญจ
เมทกถาลิกา วิย อตตโน กายสส ปรีทรณญจ ปกาเสสิ.

อิมาทิ จ ปน นวหิ อุปมาหิ เถเร อตตโน คุณ กเถนเต, นวสุปี วาเรสุ อุกกปริยนต์ กตวา มหาปฐวี กมปี.

รโฆทรณจณฑาลกุมารกเมทกถาลิกอปมานมปน อาหารนกาเล ปุกุชชนภิกขุ อสสุนิ สนธาเรตุ นาสกชีสุ,
ชีณาสวานัม ฐมมส์เวโค อุกปาหิ.

เถเร อตตโน คุณ กเถนเตเยว, อพภากิจกนภิกขุโน สกถสรีเร ทาโท อุปปชช.

โส ดาวเทว ภควโต ปาเทสุ นิปิตตวา อฏทพภกขานโทส ปกาเสตวา อจจย เทเสสิ.

[จิตของพระสารีบุตร เหมือนแผ่นดิน]

สเถธา เถโร อามนเตตวา “สารีปุตต ขมาหิ อิมสส โมฆปฐิสสส โทส, ยาวสส สดตธา มุทธา น ผลิสสตี -อติ อาห.

เถโร อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อญชลี ปคคยห “ขมาหม ฆนเต ตสส आयสมโต, ขมตุ จ เม โส आयสมา, สเจ มยห โทโส อตติ -อติ อาห.

ภิกขุ กถยีส “ปฐสตีทานิ อาวุโส เถรสส อนนคณตต,

เอวรूपสส นาม มุสาวาเทเน อพภากิจกนภกส ภิกขุโน อุปริ อปมตตกมปี โกปี วา โทส วา อุกตวา

สยเมว อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อญชลี ปคคยห ขมาเปตี -อติ.

สเถธา ตัม กถ สุตวา “ภิกขเว กิ กเถ -อติ ปุจฉิตวา, “อิทนนาม ฆนเต -อติ วุตเต,

“น ภิกขเว สกกา สารีปุตตสทิสานัม โกปี วา โทส วา อุกปาเทตุ,

มหาปฐวีสทิส ภิกขเว อินทชิลสทิส ปสนนอุทกรทสทิสญจ สารีปุตตสส จิตตัม -อติ วตวา

อนุสนธิ ฆญเตวา ฐมม เทเสนโต อิม คากมาห

“ปฐวีสมโน โน วิรุชฉติ

อินทชิลูปโม ตาทิ สุพพโต

รทโทว อเปตกทพโม

สสารา น ภวนตี ตาทิโน -อติ.

[แก้อรธ]

ตสสโต.

ภิกขเว ยถา ปฐวียํ สุจินี คนธมาลาทีนปิ นิกขิปนติ, อสุจินี มุตตกรีสาทินีปิ นิกขิปนติ,
ตถา นครทวารเ นินชาตํ อินฺทขีลํ ทารกาทโย อุมฺมิหนฺติปิ^๑ อุทหนฺติปิ^๒.

อปเร ปน ตํ คนธมาลาทีหิ สกฺกโรนฺติ,

ตตถ ปฐวียา วา อินฺทขีลสฺส วา เนว อนฺุโรโธ อุปฺปชฺชติ น วิโรโธ,

---

เอวเมว ยวายํ ซีณาสโว ภิกขุ อญฺญุหิ โลกธมฺเมหิ อกมฺปิยภาเวน ตาหิ วัตตานิ สุนฺทรตฺตาย สุพฺพโต,

โส “อิเม มํ จตฺตุหิ ปจฺจเยหิ สกฺกโรนฺติ, อิเม ปน น สกฺกโรนฺติ -อิติ สกฺการณจ อสกฺการณจ กโรนฺเตสุ, เนว อนฺุรชฺชติ น วิรชฺชติ.

อถโข ปฐวีสโม จ อินฺทขีลูปโม เอว จ โหติ.

ยถา จ อปคตททโม รหฺโท ปสนฺโนทโก โหติ, เอวํ อปคตทกิลเสตฺตาย รากคททมาทีหิ อปคตททโม วิปสนฺโนว โหติ.

ตาทิโน -อิติ ตสฺส ปน เอวรูปสฺส สุกฺตติทุกฺคตีสฺส สัสนฺนวเสน สัสนฺนา นาม น โหนฺติ -อิติ.

เทสนาวสาเน นว ภิกขุสฺสทสฺสานิ สห ปญฺีสมฺภิทาหิ อรหฺตตํ ปาปฺุณีสฺส -อิติ.

สารีปุตตตเถรวตถ.

---

๑ สี. ม. ย. โอมุตเตนฺติปิ.

๒ ย. อุทหนฺติปิ.

๗. โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ.

“สนทนตสสุ มนั โหติ -อิติ อิมั อมมเทสนัน สตุถา เขตวเน วิหระนโต ติสตุเถรสสุ สามเณรึ อารพภ กเถสิ.

[ศิษย์บรรลพระหัตก่อนพระอาจารย์]

เอโก กิระ โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ สาสเน ปพพชิตวา ลทฐุปสมบโท “โสภณพินิตติสตุเถรว -อิติ ปญญาอิ.

ตสสุ โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ, อุกกุฏฐาโก ติจีวรณเจว สปปิผาณิตถจ อหริตวา ปาหมุเล ฐุเปสิ.

อถ นั เถโร อหา “กิมิทั อูปาสก -อิติ.

“นनु มยา ภนเต ตุมเห วสสั วาสิตา, อมหากถจ วิหาระ วุตถาสสา อิมั ลากั ลภนติ, คณหถ ภนเต -อิติ.

“โหตุ อูปาสก, น มยหิ อิมินา อตถโถ -อิติ.

“กัการณา ภนเต -อิติ.

“มม สนติเก กปปิยการโก สามเณโรปิ นตถิ อาวุโส -อิติ.

“สเจ ภนเต กปปิยการโก นตถิ, มม ปุตโต อยยสสุ สนติเก สามเณโร ภวิสสตี -อิติ.

เถโร อธิวาเสสิ.

อูปาสโก สตุตวสสิกั อตตโน ปุตตัง เถรสสุ สนติกั เนตวา “อิมั ปพพาเซถ -อิติ อทาสิ.

อถสสุ เถโร เกเส เตเมตวา ตจปถจกมมฐฐานัน ทตวา ปพพาเซสิ.

โส ชุรคเคเวว สห ปฐิสสมภิทาอิ อรหตตัง ปาปุนิ.

เถโร ตัง ปพพาเซตวา อชฒมาสสิ ตตถ วสิตวา “สตุถารัง ปสสิสสามิ -อิติ สามเณรึ ภณชกั คาทาเปตวา คจจณโต
อนตรามคเค เอกัง วิหารัง ปาวิสสิ.

สามเณโร อูปชฌายสสุ เสนาสัน คเหตุวา ปฐิชคคิ.

ตสสุ ตัง ปฐิชคคณตสเสว, วิกาโล ชาโต.

เตน อตตโน เสนาสัน ปฐิชคคิตุง นาสกขิ.

อถ นั อุกกุฏฐานเวลายัง อากนตวา นิสินัน เถโร ปุจจอิ “สามเณร อตตโน วสนฐฐานัน ปฐิชคคิตัง -อิติ.

“ภนเต ปฐิชคคิตุง โอกาสัน นาลตถัง -อิติ.

[ตาสามณเระแตกเพราะอาจารย์]

“เตนทิม มม วสนนุฏฐาเนเยว วส, ทุกข์ อากนตูกุฏฐาเน วสิตุ -อิติ ตํ คเหตุวาว เสนาสนํ ปาวีสิ.

เถโร ปน ปุถุชชโน นิปนนมตโตเยว นินทํ โอกกมิ.

สามเณโร จินเตสิ “อุชช เม อุปชฌายเณ สหธิ ตติโย ทิวโส เอกเสนาสเน วสนตสส,
สเจ นิปชชิตวา นินทายิสสามิ, เถโร สหเสยโย อาปชชเยย, นิสินนโกว วิดีนาเมสสามิ -อิติ.

อุปชฌายสส มลจกสมเป ปลลงกํ อากุชชิตวา นิสินนโกว รตตี วิดีนาเมสิ.

เถโร ปจจุสกาลเอ ปจจุฎฐาย “สามเณโร นิกขมาเปตุํ วฎฐติ -อิติ มลจกปสเส ฐิตํ วิชนี คเหตุวา
วิชนีปตตกสส อคเคน สามเณรสส กุฏฐารกํ ปหริตวา วิชนี อุทธํ อุชชিপนโต “สามเณร พหิ นิกขม -อิติ อาห.

วิชนีปตตโก อุกขิมหิ ปฎิหณญ.

ดาวเทว อุกขิ กิขช.

โส “กํ ฆนเต -อิติ วตวา, “อุฎฐาย พหิ นิกขม -อิติ วุตเต, “อุชช เม ฆนเต ฆินนํ -อิติ อวตวา
เอเคน หตเถน ปฎิจฉาเทตวา นิกขมิ.

วตตกรณกาลเอ จ ปน “อุชช เม ฆินนํ -อิติ ตุนทํ อนิสสิทิตวา เอเคน หตเถน อุกขิ คเหตุวา เอเคน หตเถน มุฎฐิสสมชชนี อาทาย
วจจกุกุฎฐจ มุชชเวรณนุฎฐานนจ สสมชชิตวา มุชชเวรณนทกนจ ฐเปตวา ปริเวณํ สสมชชช.

โส อุปชฌายสส ทนตกุกุฎฐํ ททมาโน เอเคน หตเถน อทาส.

[อาจารย์ขอโทษศิษย์]

อถ นํ อุปชฌายเ อาห “อสิกขิตโต วตายํ สามเณโร อัจริยูปชฌายานํ เอเคน หตเถน ทนตกุกุฎฐํ ทาทํ ลภติ -อิติ.^๑

“ชานามหํ ฆนเต ‘น เอตํ วตตนติ, เอโก ปน เม หตเถน น ตจจโธ -อิติ.

“กํ สามเณร -อิติ.

โส อาทิตโต ปฎฐาย ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.

เถโร สุตวาว สวิคคมานโส “อโห มยา ภาริโย กम्मํ กตํ -อิติ วตวา “ขมาหิ เม สปปุริส, นาหเมตํ ชานามิ, อวสสโย โหหิ -อิติ
อญลลํ ปคคยห สตตวสสิทการกสส ปาทมุเล อุกกุกุฎฐํ นิสสิท.

อถ นํ สามเณโร อาห “นารํ ฆนเต เอตทตถาย กเถสิ, ตุมหากํ จิตตํ อนุรทขนเตน มยา เอวํ วุตตํ,

น เอตถ ตุมหากํ โทโส อตถิ, น มยหํ, วฎฐสเสเวโส โทโส, มา จินตยิตถ, มยา ตุมหากํ วิปปฎิสารํ รทขนเตเนว นาโรจิตํ -อิติ.

เถโร สามเณเรน อสสาสิยมาโนปิ อนสสาสิตวา อุปปนนสเวโค สามเณรสส ฆณทํ คเหตุวา สตถุ สนตีกํ ปายาส.

สตถาปิสุส อากมนั โอลเณโตว นิสฺสิทฺติ.

โส คนฺตวา สตถารั วณฺทิตฺวา สตถารา สทฺธิ ปฺภิสฺสมโหมทฺน กตฺวา “ขมนีโย เต ภิกฺขุ, น กิลฺยจฺจ อติเรกั อฆาสุกั อตฺถิ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺโต อาห
“ขมนีโย ฆนฺเต, นตฺถิ เม กิลฺยจฺจ อติเรกั อฆาสุกั, อปิจฺ โข ปน เม อโย ทฺหรสามเณโร วีย อญฺโญ อติเรกคุโณ น ทิฏฺฐปฺพุทฺโธ -อิตฺติ.

“กั ปน อิมินา กตฺ ภิกฺขุ -อิตฺติ.

โส อาทิตฺโต ปฏฺฐาย สพฺพนตฺตํ ปวตฺตึ^๑ ภควโต อาโรเจตฺวา อาห

“เอวํ ฆนฺเต มยา ขมาปฺยมาโน มํ เอวํ วเทสิ ‘เนเวตฺถ ตุมหากํ โทโส อตฺถิ, น มยหํ, วฏฺฐสฺเสวโส โทโส, ตุมเห มา จินฺตยิตฺถาติ,
อิตฺติ มํ อสฺสาเสสิเยว, มยิ เณว โกปํ น โทสมกาสิ, น เม ฆนฺเต เอวรูปุ คณฺสมปนฺโน ทิฏฺฐปฺพุทฺโธ -อิตฺติ.

[พระชีณาสพ ไมโกรธไม่ประทุษร้ายใคร]

อล นํ สตถา “ภิกฺขุ ชีณาสวา นาม น กสฺสจฺจ กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ, สนฺตินฺทริยา สนฺตมานสาว โหนฺติ -อิตฺติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“สนฺตฺนตฺสส มนํ โหติ

สนฺตา วาจา จ กมฺม จ

สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส

อุปฺสนฺตสฺส ตาทิโน -อิตฺติ.

[แก้อรธ]

ตตฺถ สนฺตํ -อิตฺติ ตสฺส ชีณาสวสมณฺสส อภิชฺฌาทีนํ อภาเวน มนํ สนฺตเมว โหติ อุปฺสนฺตํ นิปฺพุตฺตํ,

ตถา มุสฺสาวาทาทีนํ อภาเวน วาจา จ

ปาณาติปาตาทีนํ อภาเวน กายกมฺมญจ สนฺตเมว โหติ.

สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส -อิตฺติ นเยน เหตุณา^๒ ชานิตฺวา ปญฺจทฺธิ วิมุตฺตึทฺธิ วิมุตฺตสฺส.

อุปฺสนฺตสฺส -อิตฺติ อพฺภนฺตเร ราคาทิโน อุปฺสเมน อุปฺสนฺตสฺส.

ตาทิโน -อิตฺติ ตถารูปสฺส คณฺสมปนฺนสฺส -อิตฺติ.

เทสนาวสาเน โภสมพีวาสิติสสตุเถโร สห ปฺภิสฺสมภิทาหิ อรหฺตตํ ปาปุณฺนิ.

เสสมหาชนสฺสาปิ สาทถิกา ธมฺมเทสนา อโหสิ -อิตฺติ.

โภสมพีวาสิติสสตุเถรวตฺถ.

---

๑ ปวตฺตึ -อิตฺติปิ ทิสฺสตี.

๒ อญฺญตฺถ เหตุณา นเยน -อิตฺติ อากตฺ.

๘. สารีปุตตตเถรวตถุ.

“อัสสทโธ -อิตติ อิมม ฆมมเทสนน สตถา เขตวเนน วิหระนโต สารีปุตตตเถร อารพภ กเถสิ.

[สัทธินทริยเป็นต้น มีอมตะเป็นที่สุด]

เอกทิวสํ ทิ ทีสมตตทา อารณญกา ภิกขุ สตถุ สนตีกํ คนตวา^๑ วุนทิตวา นิสีทิสฺ.

สตถา เตสํ สห ปฐิสมภิทาหิ อรหตตสส อุนิสสยํ วิทิตวา สารีปุตตตเถร อามนเตตวา “สททหสิ ตวํ สารีปุตต,
สัทธินทริยํ ภาวิทํ พหุสิกตํ อมโตคธํ โหติ อมตปริโยสานน -อิตติ” เหวํ ปญจินทริยานิ อารพภ ปญหํ ปุจฉิ.

เถโร “น ขวาทํ ฆนเต เอตถ ฆควโต สทชาย คจฉามิ, สัทธินทริยํ ๆเปฯ อมตปริโยสานน,
เยสํ นุนเต ฆนเต อญญาตํ อสสุตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ อสจฉิกตํ อมุสิตํ ปญญาต,
เต ตตถ ปเรสํ สทชาย คจฉเยยฺยํ สัทธินทริยํ ๆเปฯ อมตปริโยสานน -อิตติ” เหวนตํ ปญหํ พยาภาสิ.

ตํ สุตวา ภิกขุ กถํ สมุญฺญาเปสฺ “สารีปุตตตเถโร มิจฉาคทเถเนน วิสสชเชสิ, อชชาปี สมมาสมพุทฺธสส น สททหิเยว -อิตติ.

[พระสารีบุตรอันใครๆ ไม่ควรติเตียน]

ตํ สุตวา สตถา “กีนนาเมตํ ภิกขเว วเทถ,
อหํ ทิ “ปญจินทริยานิ อภาเวตวา สมถวิปสสนน อวทเมตวา มคคผลานิ สจฉิกาทุํ สมตโถ นาม อตถิติ สททหสิ สารีปุตตตเถร ปุจฉิ,
โส “เอวํ สจฉิกโรนโต อตถิ นามาติ น สททหามิ ฆนเตติ กเถสิ,
น ทินนสส วา กตสส วา ผลวิปากํ น สททหิ, นาปี พุทฺธาทีนํ कुณํ น สททหิ,
โส ปน อตตนา ปฐิททเธสุ ฆานวิปสสนนามคคผลธมเมสุ ปเรสํ สทชาย น คจฉติ, ตสมา อานุปวชฺไซ -อิตติ วตวา
อนุสนธิ ฆญฺเฏตวา ฆมมํ เทเสนโต อิมม คากมาห

“อัสสทโธ อกตถญฺญ จ สนธิจเฉโท จ โย นโร
หตาวกาโส วุนตาโส ส เว อุตตมโปริโส -อิตติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อสสทโธ -อิตติ
อตตนา ปฐิวิททคุณํ ปเรสํ กถาย น สททหติ -อิตติ อสสทโธ,
อกตํ นิพพานํ ชานาติ -อิตติ อกตถญฺญ, “สจฉิกตนิพพาน -อิตติ อตโถ.
วญฺญสฺนธิ สํสารสฺนธิ ฉินทิตวา ฐิตโต -อิตติ สนธิจเฉโท.
กุสลาคุสलगมมวิชชสส ชีนตตทา นิพพตตนาวกาโส หโต อสส -อิตติ หตาวกาโส.
จตุทหิ มคเคหิ กตตพพกิจจสส กตตตทา สพพาสา อิมินา วุนตา -อิตติ วุนตาโส.

๑ ส. ม. ย. อากนตวา.

๒ สํยุตตนิกาย มหาวารวคค ๑-๔/๒๔๒. ตตถ ปน ... เยสสทหิ ตํ ฆนเต อญญาตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ ... ปญญาตติ ทิสสติ.

๓ สํยุตตนิกาย มหาวารวคค ๑-๔/๒๔๒. ตตถ ปน ... เยสสทหิ ตํ ฆนเต อญญาตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ ... ปญญาตติ ทิสสติ.

โย ปน เอวรูป โนโร, ส เว ปฏิวิธโลกุตตรมมตตาย ปุริเสสุ อุตตมภาวมปตโต -อิติ **ปุริสุตโตโม** -อิติ.

คาถาวसानเน เต อารณญกา ตีสมตตา ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณีสุ.

เสสมหาชนสสาปี สาดถิกา ฌมมเทสนา อโหสิ -อิติ.

สารีปุตตตเถรวตถ.

---

๙. ขทิววินยเวรตตเถรวตถุ.

“คาเม วา -อิตี อิมั ฌมมเทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต ขทิววินยเวรตตเถร อารพภ กเถสิ.

[พระสารีบุตรชวนพี่น้องบวช]

อายสุมมา ทิ สารีปุตโต สตตาสีตโกฏิธัน ปหาย ปพพชิตวา “จาลา อุปจาลา สีสุปจาลา -อิตี ติสโส ภคินีโย
“จุนโท อุปเสน -อิตี อิมเ เทว ภาตโร ปพพาเชสิ.

เวรตถุมารโ เอโก ว เคเห อวสิฐฐุ.

อถสส มาตา จินเตสิ “มม ปุตโต อุปตีสโส เอตตัง ฌน ปหาย ปพพชิตวา ติสโส ภคินีโย เทว จ ภาตโร ปพพาเชสิ,
เวรโต เอโกว อวสิฐฐุ, สเจ อิมปิ ปพพาเชสสติ, เอตตัง โน ฌน นสสิสสติ, กุลวิโส ปจฉิขชิสสติ,
ทหระกาเลเยว นั ฆราวาเสน พนธิสสามิ -อิตี.

สารีปุตตเถโรปิ ปฏิกจเจว ภิกขุ อาณาเปสิ “สเจ อาวุโส เวรโต ปพพชิตกาโม อากจจติ, อากตมตตเมว นั ปพพาเชยยาถ,
มม มาตาปิตโร มิจฉาทิฐฐิกา, กิเนเทหิ อาปุจฉิเตหิ, อหเมว ตสส มาตา จ ปิตา จ -อิตี.

[มารดาบิดาให้เรวตะแต่งงาน]

มาตาปิตสส เวรตถุมาร สตตวสสิกเมว ฆรพนธเนน พนธิตุกามา สมชาติเก กุเล กุมาริกั วาเรตวา ทิวสิ วุตถเปตวา
กุมารั มณเขตวา ปสาเขตวา มหตา ปริวาเรน สหธิ อาทาย กุมาริกาย ญาติฆริ อคมาสิ.

อถ เนสิ กตมจกลานัน ทิวินนปิ ญาตเกสุ สนนปิเตสุ, อุทกปาติยั หตเถ โอตาเรตวา มจกลานิ วตวา
กุมาริกาย วุฑฒิ อากงขมานา ญาตกา “ตว อยยิกาย ทิฐฐมมม ปสส, อยยิกา วิย จิริ ชิว อมม -อิตี อาหสิ.

เวรตถุมารโ “โก นุ โข อิมิสสา อยยิกาย ทิฐฐมม -อิตี จินเตตวา “กตธา อิมิสสา อยยิกา -อิตี ปุจฉิ.

อถ นั อาหสิ “ตาท กิ น ปสสสิ, อิมิ วิสวสสสติกั ฆณพทนต์ ปลิตเกสิ วลิตตัง ติลกาหตคตต์ โคปานสิวงกั,
เอสา เอติสสา อยยิกา -อิตี.

“กิ ปน อยปี เอวรูปา ภวิสสติ -อิตี.

“สเจ ชิวิสสติ, ภวิสสติ ตาท -อิตี.

[เรวตะคิดหาอุบายออกบวช]

โส จินเตสิ “เอวรूपปี นาม สริริ ฆราย อิมิ วิปการัง ปาปุณิสสติ, อิทั เม ภาตธา อุปตีสเสน ทิฐฐุ ภวิสสติ,
อชเชว มยา ปลายิตวา ปพพชิตุ วฐฐติ -อิตี.

อถ นั ญาตกา กุมาริกาย สหธิ เอกยานัน आरोเปตวา อาทาย ปกภูมิสุ.

โส โลกั คนตวา สรริกริจจํ อปทิสิตวา “ฐูปถ ดาว, ยานํ โอตริตวา อากมิสสามิ -อิติ ยานา โอตริตวา
เอกสมิ คุมเพ โลกั ปปณจํ กตวา อคมาสิ.

ปุณปิ โลกั คนตวา เตเนว อปเทเสน โอตริตวา อภิรุทิตวา ปุณปิ ตเถว อกาสิ.

อถสส ญาตกา “อทธา อิมสส อญญานานิ วตตณติ -อิติ สลลกเขตวา นาคิทพหํ อารกขํ กรีสสุ.

โส ปุณปิ โลกั คนตวา เตเนว อปเทเสน โอตริตวา “ตุมเห ปาเชนตา ปุโรโต คจจถ, มยํ ปจจโต สณิกํ อากมิสสาม -อิติ วตวา
โอตริตวา คุมพาภิมิโซ อโหสิ.

[เรวตคิณฑาอุบาย]

ญาตกาปิสส “ปจจโต อากมิสสติ -อิติ สญญา ยานํ ปาเชนตา อคมิสสุ.

โสปี ตโต ปลายิตวา เอกสมิ ปเทเส ตีสมตตา ภิกขุ วสนติ เตสํ สนติกํ คนตวา วนทิตวา อาท “ปพพาเชถ มํ ฆนเต -อิติ.

“อาวุโส ตวํ สพพาลงการปปฏิมณฺธิโต, มยํ เต ราชปุตตภาวํ วา อมจจปุตตภาวํ วา น ชานาม, ถถํ ตํ ปพพาเชสสาม -อิติ.

“ตุมเห มํ ฆนเต น ชานาถ -อิติ.

“น ชานามาวุโส -อิติ.

“อหํ อุปติสสสส กนิญฐภาติโก -อิติ.

“โก เอส อุปติสโส นาม -อิติ.

“ฆนเต ฆนตา มม ภาตริ ‘สาริปุตโตติ วทนติ ตสฺมา ‘อุปติสโสติ วุตเต น ชานนติ -อิติ.

“กํ ปน สาริปุตตตเถรสส กนิญฐภาติโก -อิติ.

“อาม ฆนเต -อิติ.

“เตนทิ เอहि, ภาตธา เต อญญาตเมว -อิติ วตวา ตสส อารณานิ โอมุญาเปตวา เอกมณเต ฐูปาเปตวา
ตํ ปพพาเชตวา เถรสส สาสนํ ปหิณฺสิ.

เถโร ตํ สุตวา ภาควโต आरोเจสิ “ฆนเต ‘อารญญภิกขุทิ กิร เรวโต ปพพาชิตติ สาสนํ ปหิณฺสิ,
คนตวา ตํ ปสสิตวา อากมิสสามิ -อิติ.

สตุถา “อธิวาเสทิตา ดาว สาริปุตต -อิติ คนตุํ นาทาสิ.

เถโร ปุณ กติปาหจเจเนน สตุถารํ อาปุจฺฉิ.

สตุถา “อธิวาเสทิตา ดาว สาริปุตต, มยปี คมิสสาม -อิติ เนว คนตุํ อทาสิ.

[เวรตสามเณรบรรลุประอรหัต]

สามเณโรปี “สจาหิ อธิ วสิสสามิ, ญาดกา มํ อนุพนุชิตวา ปกโกสาเปสสนติ -อิติ
เตสํ ภิกขุณํ สนติกา ยาว อรหตฺตา กम्मภูฐานํ อุกคณฺหิตวา ปตตจิวรมาทาย จาริกญจรมาโน
ตโต ตีสโยชนิกภูฐานเน ขทิวรณํ คนฺตวา อนุโตวสเสเยว เตมาสพภนฺตเร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

เถโรปี ปวาเรตฺวา สตถารํ ปุณฺ ตตถ คมนฺตถาย อาปุจฺฉิ.

สตถา “มยปี คมิสสาม สารีปุตฺต -อิติ ปญฺจหิ ภิกขุสเทหิ สหธิ นิกขมิ.

โลกิ คตกาเล อานนฺทเถโร เทวธาปเถ ฐตฺวา สตถารํ อาห
“ภนฺเต เวรตสฺส สนฺติกํ คมนฺมคฺเคสฺส อยํ ปรีหารปโถ สภฺฐิโยชนิกो มนุสฺสาวาโส,
อยํ อุกฺขมคฺโค ตีสโยชนิกो อมนุสฺสปรคฺคหิตโต, กตเรน คจฺฉาม -อิติ.

“สิวลี ปน อานนฺท อมเหหิ สหธิ อาคโต -อิติ.

“อาม ภนฺเต -อิติ.

“สเจ สิวลี อาคโต, อุกฺขมคฺคเมว คณฺหาหิ -อิติ.

[พวกภิกษุอาศัยบุญของพระสิวลีเถระ]

สตถา กิริ “อหํ ตุมหากํ ยาคุกฺคตํ อุปฺปาเทสสามิ, อุกฺขมคฺคํ คณฺหล -อิติ อวตฺวา
“เตสํ เตสํ ชนฺานํ ปุณฺญสฺส วิปากทานภูฐานํ เอตํ -อิติ ญตฺวา “สเจ สิวลี อาคโต, อุกฺขมคฺคํ คณฺหาหิ -อิติ อาห.

สตถริ ปน ตํ มคฺคํ ปฏฺธิปนฺเน, เทวตา “อมหากํ อยฺยสฺส สิวลิตเถรสฺส สกฺการํ กิริสสาม -อิติ จินฺเตตฺวา
เอเกกโยชนเ วิหารเ” กาทฺตฺวา เอกโยชนโต อุกฺกํ คนฺตํ อทตฺวา ปาโตว อุกฺกฺธาเย ทิพฺพานิ ยาคฺคาทินิ คเทตฺวา
“อมหากํ อโยโย สิวลิตเถโร กหํ นิสินฺโน -อิติ วิจฺรณฺติ.

เถโร อตฺตโน อภิหฺมํ พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทาเปสิ.

เอวํ สตถา สปริวารो ตีสโยชนิกํ กนฺตารํ สิวลิตเถรสฺสเอว ปุณฺญํ อนุภวมาโน อคมาสิ.

เวรตตเถโรปี สตถุ อาคมนํ ญตฺวา ภควโต คนฺธกฺกฺมิ มาเปตฺวา ปญฺจ กุฎฺฐาคารสฺตานิ ปญฺจ จงฺกมนฺสฺตานิ
ปญฺจ รัตติภูฐานทิวาภูฐานสฺตานิ จ มาเปสิ.

สตถา ตสฺส สนฺติเก มาสมตฺตเมว วสิ.

ตสมิ วสมาโนปี สิวลิตเถรสฺสเอว ปุณฺญํ อนุภวิ.

ตตถ ปน เทว มหาลลภิกขุ สตถุ ขทิวรณิ ปวิสณกาเล เอว จินตยีสุ

“อัย ภิกขุ เอตตถ กั นวณมม กโรนโต ก็ สกขิสสตี สมณธมม กาทุ,

สตถา ‘สาริปุตตสส กนิฏฐตี มุโขโลกนกิจจ กโรนโต เอวรูปสส นวณมมิกสส สนตีก อาคโต -อิตี.

[พระศาสดาทรงอธิษฐานให้ภิกษุสี่มบริขาร]

สตถาปิ ตั ทิวส ปจจุสกาเล โลกั โอลเณนโต เต ภิกขุ ทิสวา เตส จิตตวาร์ อญญาสิ, ตสมา ตตถ มาสมตต วสิตวา นิกขมนทิวเส,

ยถา เต ภิกขุ อตตโน เตลนาพิณจ อุทกตุมพลจ อุปาหนา จ ปมมุสสนตี, ตถา อธิฏฐตีตวา

นิกขมนโต วิหารูปจารโต พหิ นิกขนตกาเล อิทธี วิสสชเชสิ.

อถ เต ภิกขุ “มยา อิทถจิตถจ ปมมุฏฐั, มยาปิ ปมมุฏฐั -อิตี อุโภปิ นินตตีตวา ตั ฐานั อสลลกเขตวา

ขทิวรูกขกณญเกหิ วิชณิยมานา วิจริตวา เอกสมิ ขทิวรูกเช โอลมพนต อตตโน ภณทกั ทิสวา อาทาย ปกมมีสุ.

สตถาปิ ภิกขุสงฆั อาทาย ปุน มาสมตตเมว สิวลิตเถรสส ปุณญั อนุภวมาโน คนตวา ปุพพารามั ปาวิสี.

อถ เต มหาลลภิกขุ ปาโตว มุขั โหวิตวา “อาคนตูกภตททายิกาย วิสาขาย ฆเร ยาคุ ปวิสสาม -อิตี คนตวา

ยาคุ ปวิตวา ขชชกั ขาทิตวา นิสีทิส.

[นางวิสาขากามถึงที่อยู่ของเรวตะ]

อถ เน วิสาขา ปุจฉิ “ตุมเห ทิ ภนเต สตถารา สหฐี เรวตเถรสส วสนญฐานั อคมิตถ -อิตี.

“อาม อุปาสีเก -อิตี.

“รมณียั ภนเต เถรสส วสนญฐานั -อิตี.

“กุโต ตสส รมณียตา, เสตกณญกขทิวรูกขคหนั เปตานั^๑ นินวาสนญฐานสทิสั อุปาสีเก -อิตี.

อถญญे เทว ทหริภิกขุ อาคมีสุ.

อุปาสีกา เตสปี ยาคุขชชกานิ ทตวา ตเถว ปุจฉิ.

เต อาทิสุ “น สกกา อุปาสีเก วณเณตु, สุรุมมาเทวสภาสทิสั อิทธิยา อภิสงขตั วิย เถรสส วสนญฐานั -อิตี.

อุปาสีกา จินเตสิ “ปฐมัม อาคตภิกขุ อญญถา วทิสุ, อิเม อญญถา วทนต์,

ปฐมัม อาคตภิกขุ กิลจเทว ปมมุสสิตวา อิทธิยา วิสสญฐกาเล ปฏินินตตีตวา คตา ภวิสสนตี,

อิเม ปน อิทธิยา อภิสงขริตวา นิมมิตกาเล คตา ภวิสสนตี -อิตี อตตโน ปณชิตถาเวณ เอตมตถั ญตวา

“สตถุ อาคมนกาเล ปุจฉิสสามิ -อิตี อญฐาสี.

ตโต มุหุตตสเสว สตถา ภิกขุสงฆปริวโต วิสาขาย เคหั คนตวา ปญญตตาสเน นิสีทิ.

สา พุทธปมฺขํ ภิกขุสงฺฆํ สกฺกจฺจํ ปรีวีสิตฺวา ภาตตภิกขจาวสาเน สตถารํ วนทิตฺวา ปฏิปุจฺฉิ
“ภนฺเต ตุมฺहेหิ สทฺธิ คตภิกขุสฺส เอกจฺเจ ‘เวรตตเถรตฺส วสนฺภูฏานํ ขทิวคหนํ อรณฺญนฺติ วทฺนติ,
เอกจฺเจ ‘รมณียนฺติ วทฺนติ, กิณฺนุ โข เอตํ -อิตฺติ.

ตํ สุตฺวา สตถา “อุปาสึเก คาโม วา โหตุ อรณฺญํ วา, ยสมฺมึ ฐฺวานเ อรหนโต วิหรนฺติ, ตํ รมณียเมว -อิตฺติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา รมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“คาเม วา ยทิวารณฺเญ นินฺเน วา ยทิวา ถเล
ยตถ อรหนโต วิหรนฺติ ตํ ภูมिरามณฺเอยกํ -อิตฺติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ “ภิกฺขจาปี อรหนโต คามนฺเต กายวิเวกํ น ลภนฺติ, จิตฺตวิเวกํ ปน ลภนฺเตว,
เตสํ ทิ ทิพฺพปปฏิภาคานิปิ อารมฺมณฺวานิ จิตฺตํ จาเลตฺตํ น สกฺโกนฺติ,
ตสฺมา คาโม วา โหตุ อรณฺญาทินํ วา อณฺญตฺรํ, ยตถ อรหนโต วิหรนฺติ.

ตํ ภูมिरามณฺเอยกํ -อิตฺติ โส ภูมิปฺปเทโส รมณียเอาว -อิตฺติ อตฺถเ.

เทสนาวสาเน พุ ใสตาปตตติผลาทินิ ปาปุณฺนิสฺสุ.

[พวกภิกษุปรารถนาถึงความเป็นไปของพระสีวลี]

อปเรณ สมเยน ภิกขุ กถํ สมฺภูฏาเปสฺสุ

“อาวุโส เกน นฺ โข การณเณ आयสฺมา สีวลิตเถโร สตตทิวสสตตมาสาธิกานิ สตต วสฺसानิ^๑ มาตุ กุจฺฉิยํ วสิ,
เกน นิริเย ปจฺจิ, เกน เอาว ลากคคยสคคปตโต ชาโต -อิตฺติ.

สตถา ตํ กถํ สุตฺวา “ภิกฺขเว กิ กเถถ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “ภนฺเต อิทฺนนาม -อิตฺติ วุตฺเต, ตสฺสายสมโต ปุพฺพกมฺมํ กเถนโต อาห

[บุรพกรรมของพระสีวลี]

“...ภิกฺขเว อิตฺโต เอกนวุตฺติกปเป วิปสฺสี ภควา โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา เอกสมฺมึ สมเย ชนปทจาริกํ จริตฺวา ปีตุ นครํ ปจฺจาคมาสิ.

ราชา พุทธปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส อาคนตฺกทานํ สชฺเชตฺวา

นาครานํ สาสนํ เปเสสิ “อาคนตฺวา มยหํ ทาเน สหายกา โหนตุ -อิตฺติ.

เต ตถา กตฺวา “รณฺญา ทินฺนทานโต อติเรกตฺรํ ทสฺสาม -อิตฺติ สตถารํ นิมนฺเตตฺวา

ปุนทิวเส ทานํ ปฏิยาเทตฺวา รณฺเญ สาสนํ ปหิณฺนิสฺสุ.

ราชา อาคนตฺวา เตสํ ทานํ ทิสฺวา “อิตฺโต อธิกตฺรํ ทสฺสามิ -อิตฺติ ปุนทิวเส สตถารํ นิมนฺเตสิ.

เนว ราชา นาคเร ปราเชตฺตํ สกฺขิ.

๑ ขุททกนิกายสฺส อุทานเ ปน สุปฺปวาสา โกลิยธิตา สตต วสฺसानิ คพฺภํ ชาเรติ สตตทาหฺ มุพฺพคพฺภา -อิตฺติ ทิสฺสติ.

น นาครา ราชาน.

นาครา ฉฐฐว วาเร “เสวทานิ, ยถา ‘อิเมสํ ทาเน อิทนนาม นตถิติ น สกกา^๑ วตตุ, เอวํ ทานํ ทสสาม -อิติ จินเตตวา
ปุนทิวเส ทานํ ปฏฐิตาเทตวา “กินนุ โข เอตถ นตถิ -อิติ โอลเอนตา อลลมธูเมว นาททสสุ.

ปกกมธู ปน พหุ อตถิ.

เต อลลมธูสสตาย จตุสสุ นครทวารสสุ จตตาริ สทสธานี คาหาเปตวา ปทินีสสุ.

อเถโก ขนปทมนุสโส คามโกชกํ ปสสิตุํ อากจณนโต อนตรามคเค มธูปถุสํ ทิสวา มกชิกา ปลาเปตวา สาขํ ฉินทิตวา
สาขาทณทเกเนว สทฐี มธูปถุสํ อาทาย “คามโกชกสส ทสสามิ -อิติ นครํ ปาวิสสิ.

มธูตตาย คโต ตํ ทิสวา “อมโก วิกกถินียํ มธู -อิติ ปุจจि.

“น วิกกถินียํ สามิ -อิติ.

“หนท อิมํ กหาปณํ คเหตุวา เทหิ -อิติ.

โส จินเตสิ “อิทํ มธูปถุสํ ปาทมตตปิ นาคชติ, อยํ ปน กหาปณํ เทหิ, พหุกหาปณโก มถญเ, มยา วทเมตตุํ วฏฐติ -อิติ.

อล นํ “น เทมิ -อิติ อาห.

“เตนหิ เทว กหาปณเ คณหาหิ -อิติ.

“ทวิหิปี น เทมิ -อิติ.

เอวํ ตาว วทเมสิ, ยาว โส “เตนหิ อิมํ สทสสํ คณหาหิ -อิติ ฆณทิกํ อุปเนสิ.

อล นํ โส อาห “กินนุ โข ตวํ อุมมตตโก, อุทาทุ กหาปณานํ ฐโปนกาสํ น ลภสิ,
ปาทปิ อนคชนต^๒” มธู ‘สทสสํ คเหตุวา เทหิติ วเทสิ, กินนาเมตํ -อิติ.

“ชานามหํ โภ, อิมินา ปน เม กมมํ อตถิ, เตเนว วทามิ -อิติ.

“กิ กมมํ สามิ -อิติ.

“อมเทหิ วิปสสิสส สมมาสมพทสส อฏฐสฏฐิสมณสสทสสปริวารสส มหาทานํ สขชิตํ,
ตเตรกํ อลลมธูเมว นตถิ, ตสฺมา เอวํ คณหาหิ -อิติ.

“เอวํ สนเต, นาทํ มูเลน ทสสามิ, สजे อหิปี ทาเน ปตตี ลภามิ, ทสสามิ -อิติ.

โส คณตวา นาครานํ เอตมตถํ อาโรเจสิ.

นาครา ตสฺส สทฐาย พลวภาวํ ญตวา “สาธู ปตติโก โหตุ -อิติ ปฏฐิตานีสสุ.

---

๑ ส. ม. ย. เอตถนตเร โหติ -อิติ อตถิ.

๒ ม. น อคชนก.

เต พุทฺธปมฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสิตฺทาเปตฺวา ยาคุชฺชชกํ ทตฺวา มหตี สุวณฺณปาทิ ออาหาราเปตฺวา มธฺฏฺฐลํ ปิฬาเปสฺสุ.

เตเนว มนุสฺเสน ปณฺณาการตถาย ทธิวารโกปิ อาหฺโณ อตถิ.

โส ตปิ ทธี ปาตียํ อากิริตฺวา เตน มธฺฐนา สนฺเทตฺวา พุทฺธปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส อาทิตฺโต ปฏฺฐาย อทาสี.

ตํ ยาวทตฺถํ คณฺหนตฺตานํ สพฺเพสํ สมฺปาปฺณิ.

อฺตตฺริปิ อวสิฏฺฐํ อโหสิเยว.

“เอวํ โลกํ กถํ ตาว พหฺนฺนํ ปาปฺณิ -อิตฺติ น จินฺเตตฺตพฺพิ.

ตํ ทิ พุทฺธานุภาเวน ปาปฺณิ.

พุทฺธวิสโย น จินฺเตตฺตพฺโพ.

จตตาริ^๑ ทิ “อจินฺเตยฺยานิ -อิตฺติ วุตฺตานิ.

ตานิ^๒ จินฺเตนฺโต อุมมาทสฺเสว ภาคี โหติ -อิตฺติ.

โส ปุริโส เอตตํ กมฺมํ กตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ ทเวโลกे นินฺพตฺติตฺวา เอตตํ กาลํ สํสรฺนฺโต

เอกสฺมิ สมเย ทเวโลกา จวิตฺวา พาราณสียํ ราชกุเล นินฺพตฺโต ปิตุ อจฺเจยน ราชํ ปาปฺณิ.

โส “เอกํ นครํ คณฺหิสฺสามิ -อิตฺติ คนฺตฺวา ปรีวารสฺสิ นาครานญจ สาสนํ ปทฺธิ “ราชํ วา เทนฺตุ ยุทฺธํ วา -อิตฺติ.

เต “เนว ราชํ ทสฺสาม, น ยุทฺธํ -อิตฺติ วตฺวา จุฬทวารเรทฺติ นิกฺขมิตฺวา ทารุทกาทีนํ ออาหารนฺติ สพฺพกิจฺจานิ กโรนฺติ.

อิตฺโรปิ จตตาริ มหาทวารานํ รกฺขนฺโต สตตฺทิวสสตฺตมาสาธิกานิ” สตตฺ วสฺसानิ นครํ อฺปรฺนฺติ.

อถสฺส มาตา “กึ เม ปุตฺโต กโรติ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา “อิทฺนนาม เทวิ -อิตฺติ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา

“พาลो มม ปุตฺโต, คจฺฉนฺน ตสฺส ‘จุฬทวารานํ ปิธาย นครํ อฺปรฺนฺตฺตฺติ วเทถ -อิตฺติ.

โส มาตุ สาสนํ สุตฺวา ตถา อทาสี.

นาคราปิ พทฺติ นิกฺขมิตฺตุํ อลภนฺตา สตตฺเม ทิวเส อตฺตโน ราชานํ มาเรตฺวา ตสฺส ราชํ อทํสฺสุ.

โส อิมํ กมฺมํ กตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ อวีจิมฺหิ นินฺพตฺติตฺวา, ยาวายํ มหาปฺฐวี โยชนมตฺตํ อฺสสนฺนา,

ตาว นิสฺเย ปจิตฺวา จตฺนํ จุฬทวารานํ ปิหิตตฺตา ตโต จุโต เอตฺติสฺสาเอว มาตุ กุจฺฉิสฺมิ ปฏฺฐิสฺนฺธี คเหตฺวา

สตตฺมาสาธิกานิ สตตฺ วสฺसानิ อนฺโตกุจฺฉิสฺมิ วสิ, สตตฺ ทิวसानิ โยนิมุเข ติริยํ นินฺปชฺชิ.

---

๑ อจ. จตฺกุก. ๒๑/๑๐๔.

๒ ยานิ [?].

๓ สตตฺมาสาธิกานิ -อิตฺติ ยุตฺตตร.

เอวี่ ภิกขเว สืวลี ตทา นครี อปรนุธิตวา คหิตกมเมน เอตตกั กาลั นีรเย ปจิตวา
จตุณัน จุฬทวารานัน ปิหิตตดา ตสสาเยว มาตุ กุจฉิมหิ ปฏิสนุธี คเหตุวา เอตตกั กาลั กุจฉิมหิ วลี,
นวมรุโณ ทินนตตา ลากคค ยสคคปปตโต ชาโต -อิตี.

[พวกภิกษุชมเชยบุญของเรวตะ]

ปุเนกทิวสั ภิกขู กถั สมภูฐาเปสึ “อโห สามเณรสส ลาโภ, อโห ปุณญั,
เยน เอเกน ปณจณัน ภิกขุสตานัน ปณจ กุฎาการสตานิ กทานิ -อิตี.

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินสิณนา -อิตี ปุจฉิตวา, “อิมาย นาม -อิตี วุตเต,
“ภิกขเว มยหิ ปุตตสส เนว ปุณญั อตถิ, น ปาปี, อุภยมสส ปหีนัน -อิตี วตวา พราหมณวคเค อิมั คากมาห

“โยธ ปุณญญจ ปาปญจ   อุโภ สงคั อุปัจจกา
อโสภัน วิรัช สุทธี ตมหัง   พุริมิ พราหมณั -อิตี.

ขทิวรณียเรวตตเถรวตถุ.

---

๑๐. อภยตริตีถิวตถุ.

“รมณียานิ -อิตี อิมั รมณเฑสนั สตถา เซตวเน วิหรนโต อภยตริ อิตถิ อารพภ กเถสิ.

[หญิงนกรโสภินียัวจิตพระเถระให้หลง]

เอโก กิร ปินพปาติโก ภิกขุ สตถุ สนติเก กम्मภูฐานัน คเหตุวา เอกัง ชินญญยานัน ปวิสิตวา สมณธम्म กโรติ.

อถ เอกา นครโสภินิ อิตถิ ปุริเสน สพธิ “อหัง อสุกภูฐานนาม คมิสสามิ, ตตถ อากจเฉยยาสิ -อิตี สงเกตัง กตวา อคมาสิ.

โส ปุริโส นาคจฉิ.

สา ตสส อากมนมคคัง โอลเณตตี ตัง อทิสวา อุกกณฐิตา อิตโต จิตโต จ วิจรमानา ตัง อญยานัน ปวิสิตวา

เถรัง ปลลงกั อากุชิตวา นิสินัน ทิสวา อิตโต จิตโต จ โอลเณตตี อญญัง กญจ อทิสวา

“อัย ปุริโสเอว อิมสส จิตตัง โมหเสสามิ -อิตี ตสส ปุโรต ธุตวา ปุนปปุนัน นิวตถสาฎกั โมเจตวา นินวาเสติ,

เกเส มญจิตวา พนธติ, ปาณิ ปหริตวา หสติ.

เถรสส สัเวโค อูปปชชิตวา สกถสรีรัง ฬริ.

โส “กินนุ โข อิทัง -อิตี จินเตสิ.

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่พระเถระ]

สตถาปิ “มม สนติกา กम्मภูฐานัน คเหตุวา ‘สมณธम्म กิริสสามิตี คตสส ภิกขุโน กา นุ โข ปวตติ -อิตี อูปจาเรนโต

ตัง อิตถิ ทิสวา ตสสา อนาจารกิริยั เถรสส จ สัเวคูปตตี ญตวา คนธกุญญัน นิสินโนว เตน สพธิ กเถสิ

“ภิกขุ, กามคเวสกานัน อรมณญฐานเมว วิตราคานัน รมณญฐานัน โหติ -อิตี

เอวญจ ปน วตวา โอลาสัง ฬริตวา ตสส รมณเฑ เฑเสนโต อิมัง คากมาห

“รมณียานิ อรมญยานิ

ยตถ น รมตี ชโน

วิตราคา รมเสสนติ

น เต กามคเวสินโน -อิตี.

[แก้อรรถ]

ตตถ อรมญยานิ -อิตี สุปุพพิตตรุนวณสนพมณชิตานิ วิมลลิตสมปนนานิ อรมญยานิ นาม รมณียานิ.

ยตถ -อิตี เยสุ อรมญเยสุ วิกสิเตสุ วิย ปทุมวเนสุ คามมกชิกกา กามคเวสกั ชโน น รมติ.

วิตราคา -อิตี วิตราคา ปน ชีณาสวา รมมรชุกรา วิย ปทุมวเนสุ ตถารูเปสุ อรมญเยสุ รมิสสนติ.

กัการณา? น เต กามคเวสินโน -อิตี ยสมา เต กามคเวสินโน น โหนติ -อิตี อตถเ.

เทศนาวसानเน โส เถโร ยถานิสินโน ว สห ปฐฺมสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา อากาเสนาคนฺตฺวา ภูตึ กโรนฺโต
ตถาคตฺสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา อคฺมาสี -อิติ.

อณฺญตริตถิวตฺถุ.

อรหนตฺวคฺควณฺณา นิฏฺฐิตา.

สตฺตโม วคฺโค.

---

๘. สหสวคฺควณฺณา

๑. ตมพทฐิกโจรฆาตกตถุ.

“สทสสมปิ เจ วาจา -อติ อิมม เทสนน สตถา เวพฺวเน วิหรนโต ตมพทฐิกโจรฆาตก อารพภ กเถสิ.

[เพชฌฆาตเคราแดง]

เอกุนปลยจสตา กิร โจรา คามฆาตกาทีนิ กโรนตา ซีวิตํ กปเปสฺสุ.

อเถโก ปุริโส นิพพิทฐปิงคโล ตมพทฐิกโก เตสํ สนตีกํ คนตฺวา “อหปี ตุมเหติ สทธี ซีวิสสามิ -อติ อาห.

อถ นํ โจรเชฏฐกสส ทสเสตฺวา “อัยปี อมหากํ สนตีกเว วสิตุํ อิจฉติ -อติ อาหฺส.

อถ นํ โจรเชฏฐโก โอลเกตฺวา “อัย มาตุ ญนํ ฉินฺทิตฺวา ปิตุ วา คลโลทิตํ นิหริตฺวา ขาทนสมตฺถเถ อติกกขโพ -อติ จินฺเตตฺวา “นตเถตสส อมหากํ สนตีกเว วสนกิจจํ -อติ ปฏิกขิปิ.

โส เอวํ ปฏิกขิตโตปิ อคนตฺวา เอกนตฺสเสว อนเตวาลีกํ อุกฺกุณฺหนโต อาราเธสิ.

โส ตํ อาทาย โจรเชฏฐกํ อุกฺกมิตฺวา “สามิ ภทฺทโก เอส, อมหากํ อุกฺการโก สงคณฺหถ นํ -อติ ยาจิตฺวา โจรเชฏฐกํ ปฏิจฺฉาเปสิ.

อเถกทิวสํ นาครา ราชปุริเสหิ สทธี เอกโต หุตฺวา เต โจเร คเหตฺวา วินิจฺฉยามจฺจानํ สนตีกํ นยีสฺสุ.

อมจฺจา เตสํ ผรสุนา สีสจฺฉเฑํ อาณาเปสฺสุ.

ตโต “โก นุ โข อิเม มาเรสฺสติ -อติ ปรีเยสนฺตา เต มาเรตุํ อิจฉนฺตํ กณฺจि อทิสฺวา โจรเชฏฐกํ อาหฺส “ตวํ อิเม มาเรตฺวา ซีวิตถฺยเจว ลภิสฺสสิ สมฺมานถฺจ, มาเรหิ เน -อติ.

โสปี อตตฺวานํ นิสฺสาย วสิตตฺตา มาเรตุํ น อิจฉิ.

เอเตนฺอุปายเณ เอกุนปลยจสเต ปุจฉีสฺสุ.

สพเพปิ น อิจฉีสฺสุ.

สพพจฺฉา ตํ นิพพิทฐปิงคโล ตมพทฐิกํ ปุจฉีสฺสุ.

โส “สาธฺ -อติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา เต สพเพปิ มาเรตฺวา ซีวิตถฺยเจว สมฺมานถฺจ ลภิ.

[เพชฌฆาตออกจากตำแหน่งเวลาแก่]

เอเตนฺอุปายเณ นครสฺส ทกฺขินทิสโตปิ ปลย โจรสฺตานิ อาเนตฺวา อมจฺจानํ ทสเสตฺวา,

เตหิ เตสํ สีสจฺฉเฑ อาณตฺเต, โจรเชฏฐกํ อาทึ กตฺวา ปุจฉนฺตา กณฺจิ มาเรตุํ อิจฉนฺตํ อทิสฺวา

“ปุริมทิวเส เอกโก ปุริโส ปลยจสเต โจเร มาเรสิ, กหนฺนุ โข เอโส -อติ,

“อสุกฺกุณฺฐาเน อมเหหิ ทิฏฺฐุ -อติ จุตฺเต, ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “อิเม มาเรหิ, สมฺมานํ ลจฺฉสิ -อติ อาณาเปสฺสุ.

โส “สาธ - อิติ สมปฏิจฉิตวา เตปี มาเรตวา สมมานํ ลภี.

อล เต “ภททโก อัยํ ปุริโส, นิพทธํ โจรฆาตกเมเวตํ กริสสาม - อิติ มนเดตวา ตสส ตํ ฐานนตฺรํ ทตฺวา สมมานํ กรีสสุ.

โส ปจฉิมทิสโตปี อุตฺตรทิสโตปี อาเนเต ปญจสเต ปญจสเต โจเร ฆาเตสิเยว.

เอวํ จตฺุหิ ทิสาหิ อาเนตานิ เทว สหสฺสานิ มาเรตวา

ตโต ปญฺฐาย เทวสิกํ “เอกํ เทว - อิติ อาเนตานีเต มนุสฺเส มาเรนโต ปญจปณฺณาสํ สํวจฺจรานิ โจรฆาตกกมฺมํ อกาสิ.

โส มหฺลลกกาเล เอกปฺปหาเรณ สีสํ ฉินฺทิตุํ น สกโกติ, เทว ตโย วาเร ปหรนฺโต มนุสฺเส กิลเมติ.

นาคฺรา จินฺตยีสฺสุ “อณฺโณปี โจรฆาตโก อฺปฺปชฺชิสฺสตี, อัยํ อติวिय มนุสฺเส กิลเมติ, กิ อิมินา - อิติ ตสฺส ตํ ฐานนตฺรํ หริสฺสุ.

โส ปุพฺเพ โจรฆาตกกมฺมํ กโรนฺโต

“อหฺตสฺสากฺเก นิวาเสตฺุ, นวสปฺปิณา สงฺขตํ ชีรยาคุ ปาตฺุ, สฺมฺนปฺปฺพานิ ปิลนฺธิตฺุ, คนฺเธหิ” วิลิมฺปิตฺุ - อิติ อิมานิ จตฺุตาริ น ลภี.

โส ฐานา จาวิตทิวเส “ชีรยาคุ เม ปจฉ - อิติ วตฺวา อหฺตวตฺตสฺมฺนมาลาวิเลปนานิ คาหาเปตฺวา นทึ คนฺตฺวา นหาตฺวา
อหฺตวตฺถานิ นิวาเสตฺวา มาลา ปิลนฺธิตฺวา คนฺเธหิ อณฺุลิตตคฺตโต เคหํ อาคนฺตฺวา นีสึทึ.

อลสฺส นวสปฺปิสงฺขต ชีรยาคุ ปุโรโต ฐฺเปตฺวา หตฺถโรวโนทกํ อาหริสฺสุ.

[นายตมพพาทฐิกะทำบุญแก่พระสารีบุตร]

ตสมิ ฆเณ สารีปุตฺตตเถโร สฺมาปตฺตีโต วุฏฺฐาย “กตถ นฺุ โข อชฺช มยา คนฺตพฺพํ - อิติ อตฺตโน ภิกฺขวาจาร์ โอลเณโต

ตสฺส เคเห ชีรยาคุ ทิสฺวา “กริสฺสตี นฺุ โข เม โส ปุริโส สงคหํ - อิติ อฺปฺปหาเรนโต

“มํ ทิสฺวา มม สงคหํ กริสฺสตี, กริตฺวา จ ปน มหาสฺมปตฺตี ลภิสฺสตี อัยํ กุลปฺุตโต - อิติ ญตฺวา

จิวฺรํ ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย ตสฺส เคหฺทวาเร ฐิตเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ.

โส เถรํ ทิสฺวาว ปสนฺนจิตฺโต จินฺเตสิ “มยา จิรํ โจรฆาตกกมฺมํ กตํ พหุ มนุสฺสา มาริตา, อิทานิ เม เคเห ชีรยาคุ ปฏฺิยตฺตา,

เถโร จ อาคนฺตฺวา มม เคหฺทวาเร ฐิตํ, อิทานิ มยา อยฺยสฺส เทยฺยธมฺมํ ทาตฺุ วุฏฺฐตี - อิติ ปุโรโต ฐฺปิโต ยาคุ อปเนตฺวา

เถรํ อฺปฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อนฺโตเคเห นีสึทาเปตฺวา ปตฺเต ชีรยาคุ อากิริตฺวา นวสปฺปี อาสิณฺจิตฺวา เถรํ วิชฺมาโน อญฺฐาสึ.

อลสฺส ทิฆรตฺตํ อลทฺรปฺพพตฺตาย ชีรยาคุ ปาตฺุ พลฺวา อชฺฌาสโย อโหสิ.

เถโร ตสฺสชฺฆมาสยํ ญตฺวา ตํ “อฺปฺปาสก อตฺตโน ยาคุ ปิว - อิติ อาห.

โส อณฺุญสฺส หตฺถเ เวชนิ ทตฺวา สยํ ยาคุ ปิว.

เถโร วิชฺมานํ ปุริสํ “คจฺฉ, อฺปฺปาสกเมว วิชาหิ - อิติ อาห.

โส วิชฺยมาโน กุจฺฉิปุโร ยาคุ ปิวิตฺวา อาคนฺตฺวา เถรํ วิชฺมาโน ฐฺตฺวา กตภตฺตกิจจสฺส เถรสฺส ปตฺตํ อคฺคเหสิ.

เถโร ตสส อนุโมทนี อารภี.

โส อตตโน จิตต์ เณรสส ฌมมเทสนานุกตฺ กาทฺ นาสกฺขี.

เถโร สลลภเขตฺวา “อุปาสก กสฺมา จิตต์ เทสนานุกตฺ กาทฺ น สกโกสิ -อิติ ปุจฺฉิ.

“ภนฺเต มยา ทีฆรตต์ กกฺขพกมฺม กตฺ, พหุ มนุสฺสา มาริตา,
ตมฺหํ อตตโน กมฺม สรฺนโต จิตต์ อyyยสฺส เทสนานุกตฺ กาทฺ นาสกฺขี -อิติ.

เถโร “วณฺเจสฺสามิ นํ -อิติ จินฺเตตฺวา “กึ ปน ตวํ อตตโน รุจฺยิยา อกาสิ, อณฺเวยฺหิ การิโตสิ -อิติ.

“ราชา มํ การราเปสิ ภนฺเต -อิติ.

“กึ นุ โข เต อุปาสก เหวํ สนฺเต, อุกฺสลํ โหติ -อิติ.

[นายตัมพทฐิกะตายไปเกิดในดุสิตบุรี]

มนทธาตุโก อุปาสโก เถเรเนวํ วุตฺโต “นตฺถิ มยฺหํ อุกฺสลํ -อิติ สลฺยญฺี หุตฺวา “เตนฺหิ ภนฺเต ฌมฺมํ กเถถ -อิติ.

โส เถเร อนุโมทนี กโรนฺเต เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา ฌมฺมํ สฺุณฺนโต โสตาปตฺติมคฺคสฺส โอรโต อนุโลมิกํ ขนฺตี นีพฺพตฺเตสิ.

เถโรปิ อนุโมทนี กตฺวา ปกฺกามิ.

อุปาสกํ โลกํ เถรํ อนุคนฺตฺวา นีวตฺตมานํ เอกา ยกฺขิณี เชนฺเวเสน อาคนฺตฺวา อูเร ปหริตฺวา มาเรสิ.

โส กาลํ กตฺวา ตฺุสิตฺปุเร นีพฺพตฺติ.

[กัลยาณมิตรเป็นเหตุให้เกิดในดุสิต]

ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูทฺธาเปสุํ “โจรฆาตโก ปญฺจปณฺณาส วสฺसानิ กกฺขพกมฺมํ กตฺวา อชฺเชว ตโต มุตฺโต,
อชฺเชว เณรสฺส ภิกฺขํ ทตฺวา อชฺเชว กาลกโต, กหํ นุ โข นีพฺพตฺโต -อิติ.

สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย นฺุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสิณฺนา -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตฺเต,
“ภิกฺขเว ตฺุสิตฺปุเร โส นีพฺพตฺโต -อิติ อาห.

“กึ ภนฺเต วเทถ, เอตฺตํ กาลํ เอตฺตเก มนุสฺเส ฆาเตตฺวา ตฺุสิตฺวิมานे นีพฺพตฺโต -อิติ.

“อาม ภิกฺขเว มหฺนโต เตน กลฺยาณมิตฺโต ลทฺโธ, โส สารีปุตฺตสฺส ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา อนุโลมญฺาณํ นีพฺพตฺเตตฺวา อิตฺโต จุโต
ตฺุสิตฺวิมานे นีพฺพตฺโต -อิติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“สุภาสิตํ สฺุณฺิตฺวาน

นคเร โจรฆาตโก

อนุโลมขนฺตี ลทฺธาน

โมทติ ติวังคโต -อิติ.

“ภนเต อนุโมทนาภา นาม น พลวา^๑, เตน กต อกุสลกมม มหนต, กถ ตตตเคน วิเสส นิพพตเตสิ -อติ.

สตถา “ภิกขเว มยา เทสิตธมมสส ‘อปปิ วา พหุ วาติ มา ปมาณ คณห, เอกวาจาปี ที อตถนิสสิตา เสยโยเอว -อติ วตวา
อนุสนธิ ฆณฺเฑวาท ฐมม เทเสนโต อิม คากมาห

“สหสสมปี เจ วาจา   อนตถปทสยหิตา
เอก อตถปท เสยโย   ย สุตวา อุปสมมติ -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ สหสสมปี -อติ ปริจเฉทวจน.

เอก สหสส เทว สหสสานิ -อติ เอว สหสเสน เจปี ปริจฉินนา วาจา โหนติ,
ตา จ อนตถปทสยหิตา อากาสวณฺณปพทวณฺณวณฺณนาทีนิ^๒ ปกาสเกหิ อนิพพานทีปเกหิ อนตถเกหิ ปเทหิ สยหิตา,
ยาว พหุกา โหนติ, ตาว ปาปีกาเอว -อติ อตถ.

เอก อตถปท -อติ ย ปน “อโย กาโย, อโย กายคตา สติ, ติสโส วิชชา อนุปปตตา^๓, กต พุทธาน สาสน -อติ
เอวรूपิ เอกปี อตถปท สุตวา รากาทีนิ วุสเมน วุสสมมติ,
ต อตถสารก นิพพานปปฏิสยุตต ขนธธาตฺถายตนอินทริยพลโพชฌงคสตีปฏฐานปริทีปกิ เอกปี ปท เสยโยเอว -อติ อตถ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณิส -อติ.

ตมพพาทฐิกโจรฆาตกตถุ.

---

๑ พลวติ -อติ ยุตตตร. ญ.ว.

๒ อากาสวณฺณ ... วณฺณนา -อติปี ทิสสติ. ส. ม. ย. อากาสวณฺณนาปพทวณฺณวณฺณนาทีนิ.

๓ ม. อนุปปตโต.

๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ.

“สหสสมปิ เจ คาถา -อติ อิมั ฌมมเทสนั สตถา เขตวเน วิหรนโต ทารุจิริยตเถรึ อารพภ กเถสิ.

[ทารุจิริยะสำคัญว่าตนเป็นอรหันต์]

เอกสมึ ทิ กाले พหุ มนุสสา นาวาย มหาสมุทท์ ปกขนทิตวา, อนโตมหาสมุทเท ภินนาย นาวาย, มจจกจจปภกขา อหะสุ.

เอโกเวตถ เอกั ผลกั คเหตุวา วายมนโต สุปปารกปฏญันตีโร โอกกมิ.

ตสส นิवासนปารุปนั นตถิ.

โส อณญั ภิกขุ อปสสนโต สุขขกฏฐทณชกั^๑ วาเกหิ ปลิเวฐฐตวา นิवासนปารุปนั กตวา

เทวกุลโต กปาลั คเหตุวา สุปปารกปฏญันตีโร อคมาสิ.

มนุสสา ตั ทิสวา ยาคุกตตาทินี ทตวา “อัย เอโก อรทา -อติ สมภาเวสุ.

โส, วตเถสุ อุนีเตสุ, “สจาทั นิวาเสสสามิ วา ปารุปิสสามิ วา, ลากสกกาโร เม ปริหายิสสตี -อติ

อานีตานี^๒ ปกขิปิตวา ทารุจिरาเนว ปริทหิ.

อถสส พหุหิ “อรทา -อติ วุจจมานสส,

เอวั เจตโส ปริวิตกโก อุกปาหิ “เย โข เกจิ โลเก อรหนโต วา อรหตตมคคั วา समाปนนา, อหั เตสั อณญตโร -อติ.

อถสส ปุราณสาโลหิตา เทวตา เอวั จินเตสิ.

ปุราณสาโลหิตา -อติ ปุพเพ เอกโต กตสมณธมมา.

[ประวัติเดิมของทารุจิริยะ]

ปุพเพ กิร กสสปทสพลสส สาสเน โอสกกมานเน สามณเฐราทีนั วิปการั ทิสวา สตต ภิกขุ สัเวคปตตวา

“ยาว สาสนสส อุนตรธานัน โหตี, ตาว อตตโน ปติญญั กิริสสาม -อติ สุวณณเจตีย์ วนทิตวา อรณญั ปวิญญา

เอกั ปพพตั ทิสวา “ซีวีเต สาลยา นีวตตนต, นีรालยา อิมั ปพพตมภีรुหนต -อติ วตวา นิสเสณิ พนชิตวา

สพเพปิ ตั ปพพตั อภีรुยห นิสเสณิ ปาเตตวา สมณธมมั กิริสุ.

เตสุ สงฆตเถโร เอกรตตาทิกกเมเนว อรหตตั ปาปุณิ.

โส อนนตตตทเท นาคลตาทนตกฏฐั ขาทิตวา อุตตรกรุโต ปินชปาตั อาทริตวา เต ภิกขุ ออาห

“อาวุโส อิมั ทนตกฏฐั ขาทิตวา มุขั ไรวิตวา อิมั ปินชปาตั ภุณชถ -อติ.

“กิมปน ภนเต อมเหหิ เอวั กตีกา กตา ‘โย ปฐุมั อรหตตั ปาปุณชาติ, เตนามถั ปินชปาตั อวเสสา ภุณชิสสนตี -อติ.

๑ ส. ม. ย. สุขขกฏฐทณชเก.

๒ ส. ม. ย. ตานิ.

“โน เหว์ อาวุโส -อิติ.

“เตนหิ สเจ มยปี ตุมเห วิย วิเสสํ นิพพตเตยยาม, สยํ อahrtitwa ภุชิสสาม -อิติ น อิจฉิสฺ.

ทุติยทิวเส ทุติยตเถโร อนาคามีผลํ ปาปุณฺ.

โสปี ตเถว ปิณฺชปาตํ อahrtitwa อิตเร นิมนเตสิ.

เต เอวมาหฺสฺ “กึ ปน ภนฺเต อมเหหิ เอวํ กติกา กตา

‘มหาเถเรน อารภตํ ปิณฺชปาตํ อภุชิตฺวา อนุตฺเถเรน อารภตํ ภุชิสสาม -อิติ.

“โน เหว์ อาวุโส -อิติ.

“เอวํ สนฺเต, ตุมเห วิย มยปี วิเสสํ นิพพตเตตฺวา อตฺตโน ปุริสกาเรน ภุชิตุํ สกฺโกณฺตา ภุชิสสาม -อิติ น อิจฉิสฺ.

เตสํ^๑ อรหตฺตปฺปโต ภิกุฏฺ ปรีนิพฺพายิ, อนาคามี พุทฺหมโลเก นิพพตฺติ.

อิตเร ปณฺจ วิเสสํ นิพพตเตตฺ อสฺกโกณฺตา สฺสฺสิตฺวา^๒ สตฺตเม ทิวเส กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพพตฺตา

อิมสฺมี พุทฺธูปาเท ตโต จวิตฺวา ตตถ ตตถ กุสฺมเรสฺ นิพพตฺตีสฺ.

เตสฺ เอโก ปุกฺกฺสาติ ราชา อโหสิ, เอโก กุมารกสฺสโป, เอโก ทารุจิริโย, เอโก ทพฺโพ มลลปฺโต, เอโก สภฺโย ปรีพฺพาชโก -อิติ.

ตตถ โย โส พุทฺหมโลเก นิพพตฺตภิกุฏฺ ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ “ปุราณฺสาโลหิตา เทวตา -อิติ.

[พฺรหมบอกความจริงแก่ทารุจิริยะ]

ตสฺส พุทฺหมโน เอตทโหสิ “อโย มยา สทฺธี นิสฺเสณี พนฺธิตฺวา ปพฺพตํ อภิรุหิตฺวา สมณธมฺมํ อกาสิ,

อิทานิ อิมํ ลทฺธี คเหตุวา จรฺนโต วินสฺเสยฺย, สฺเวเชสสามิ นํ -อิติ.

อถ นํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห “เนว โข ตวํ พาทฺย อรหา, นาปี อรหตฺตมคฺคํ สฺมาปฺนโน,

สาปี เต ปฏฺิพทา นตฺถิ, ยาย ตวํ อรหา วา อสิ อรหตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนโน -อิติ.

พาทฺโย อากาเส รุทฺตวา กเถนตํ มหาพฺรหมานํ โอลเกตฺวา จินฺเตสิ “อโห ภาริโย กมฺมํ กตํ, อหํ ‘อรหามฺหิติ จินฺเตสิ,

อยณฺจ มํ ‘น ตวํ อรหา, นาปี อรหตฺตมคฺคํ สฺมาปฺนโนติ วทฺติ, อตฺถิ นฺ โข โลเก อณฺโณ อรหา -อิติ.

อถ นํ ปุจฺฉิ “อตฺถิ นฺ โข เอตฺรหิ เทวเต โลเก อรหา วา อรหตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนโน -อิติ.

อถสฺส เทวตา อาจิกฺขิ “อตฺถิ พาทฺย อุตฺตเรสฺ ชนปฺเทสฺ สาวตฺถิ นาม นครํ, ตตถ โส ภควา เอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ สฺมาสมฺพุทฺโธ,

โส หิ พาทฺย ภควา อรหา เจว อรหตฺตาย จ ธมฺมํ เทเสติ -อิติ.

---

๑ สී. ม. ย. เตสฺ.

๒ สී. ย. เอตฺถนฺตเร ปรีสฺสฺสิตฺวา -อิติ อตฺถิ.

[ทารุจิริยะไปเฝ้าพระเจ้าศาสดา]

พาหิโย รตติภาเค เทวตายน กถํ สุตวา สวีคคมานโส ตังณณญเฐว สุปปารกา นิกขมิตวา เอกเรตติวาเสน สาวตถิ อคมาสิ.

สพพํ วิสโยชนสติกํ มคคํ เอกเรตติวาเสนเนว อคมาสิ.

คจจณโตะ จ ปน เทวตานูภาเวเน คโตะ.

“พุทธานูภาเวเน -อิติปิ วทนตีเยว.

ตสมิ ปน ขณ สตุถา สาวตถิ ปิณฑาย ปวิภูโฐ โหติ.

โส ภูตตปาตตราเส^๑ กายาลสิยํ วิโมจนตถาย อพโภกาเส จงกมนเต สมพหุเล ภิกขุ “กหํ เอตริหิ สตุถา -อิติ ปุจฉิ.

ภิกขุ “สาวตถิ ปิณฑาย ปวิภูโฐ -อิติ วตวา ตํ ปุจฉิสสุ “ตวํ ปน กุโตะ อาคโตะสิ -อิติ.

“สุปปารกโตะ อาคโตะมहि -อิติ.

“กทา นิกขนโตะสิ -อิติ.

“หิโย สายํ นิกขนโตะมहि -อิติ.

“ทुरโตะสิ อาคโตะ, นิสีท ตาว, ปาเท โธวีตวา เตเลน มกเขตวา โถกํ วิสสมาหิ, อาคตกาเล สตุถารํ ทกขิสสสิ -อิติ.

“อหํ ภาเนต สตุถ วา อตตโน วา ซีวิตนุตรายํ น ชานามิ,
เอกเรตเตเนวมहि กตถจิ อญฐุตวา อนิสีทิตวา วิสโยชนสติกํ มคคํ อาคโตะ, สตุถารํ ปสสิตวา ว วิสสมิสสามิ -อิติ.

โส เอวํ วตวา ตรมานรูปุ สาวตถิ ปวิสิตวา ภควนตํ อโนปมาย พุทเธสิริยา ปิณฑาย จรนต์ ทิสวา

“จิสสํ วต เม โคตโม สมมาสมพุทโธ ทิภูโฐ -อิติ ทิภูฐญฺฐานโต ปญฺชาย โอนตสรีโร คนตวา

อนตรวีถิยํ ปญจปตติภูฐิตเนน วนทิตวา โคปเปเกสุ ทพหํ คเหตุวา เอวมาท

“เทเสตุ เม ภาเนต ภควา ฐมมํ เทเสตุ, สุกโตะ ฐมมํ ยํ มมสส ทีฆเรตตํ หิตาย สุขาย -อิติ.

[ทารุจิริยะบรรลู่พระอรหัตต์ แต่ยังเป็นคฤหัสถ์]

อถ นํ สตุถา “อกาโล ตาว พาหิโย, อนตรวีถิ” ปวิภูโฐมहि ปิณฑาย -อิติ ปฏิกขิปี.

ตํ สุตวา พาหิโย “ภาเนต สัสาเร สัสรนเตน กวหิงการาหาโร น อลทพุโพ, ตุมหากํ วา มยหํ วา ซีวิตนุตรายํ น ชานามิ,
เทเสเถว เม ฐมมํ -อิติ.

สตุถา ทุติยปี ปฏิกขิปีเยว.

๑ ส. ย. ภูตตปาตตราโส.

๒ ส. ม. ย. อนตรฆริ.

เอว กิรุตส อโหสิ “อิมสส มํ ทิฏฐกาลโต ปฏฐาย สกตสรีร์ นิรนตรํ ปิตยา อชโณตถตํ โหติ,
พลวปปีติเวโค ธรรมํ สุตวาปี น สกขิสสตี ปฏิวิชมิตุํ, มชฌตตุเปกขาย ตาว ทิฏฐตุ,
เอกรตเตเนว วิสโยชนสตีกํ มคคํ อาคตตตา ทโรปิสส พลวา, โสปี ตาว ปฏีปสสมมตฺ -อิติ.

ตสมา ทวิกขตตุํ ปฏีกขิปิตวา ตติยปี ยาจิตฺ อนตรวิธิยํ ฐิตฺ ว
“ตสมาตีห เต พาหิย เอวํ สิกขิตพพํ ‘ทิฏฐุ ทิฏฐมตฺ ภาวิสสตีติอาทินา’ นเยน ธรรมํ เทเสสิ.

โส สตถุ ธรรมํ สุนนโตเยว สพพาสเว เขเปตวา สห ปฏีสสมภิทาหิ อรหตฺ ปาปุณิ.

ตาวเทว จ ปน ภควนตํ ปพพชฺชํ ยาจิ “ปริปัญณนเต ปตตจิวร์ -อิติ ปุณฺโณ “น ปริปัญณํ -อิติ อาห.

อถ นํ สตถา “เตนหิ ปตตจิวร์ ปริเยสาหิ -อิติ วตวา ปกคามิ.

โส กิร วิสตีวสสสทสทานิ สมณธรรมํ กโรนโต
“ภิกขุณา นาม อตตนา ปจเจเย ลภิตวา อณฺเฐ โอนโลเกตวา สยเมว ปริภุชิตุํ วฏฺฐติ -อิติ
เอภิกขุสสปี ปตเตน วา จิวเรน วา สงคหํ นากาสี.

เตนสส “อิทธิมยปตตจิวร์ น อุปปชชิสสตี -อิติ ญตวา เอหิภิกขุภาเวน ปพพชฺชํ นาทาสี.

ตมปี ปตตจิวร์ ปริเยสमानเมว เอกา ยกขินี เสนุรูปเนน อากนตวา วามอูรัมหิ ปหริตวา ซีวิตกขยํ ปาเปสิ.

สตถา ปิณฑาย จริตวา กตภตตกิจจํ สมพหุเลหิ ภิกขุหิ สหตี นิภมมนโต พาหิยสส สรีร์ สงการภูฏาเน ปตตี ทิสวา
ภิกขุ อาณาเปสิ “ภิกขเว เอกสมิ์ เคหทวาเร ฐตวา มณจกํ อาหาราเปตวา อิมํ สรีร์ นครโต นีหริตวา ฆาเปตวา ฐปี กโรถ -อิติ.

ภิกขุ ตถา กรีสสุ.

กตวา จ ปน วิหารํ คนตวา สตถารํ อุปสงกมิตวา อตตนา กตกิจจํ อาโรเจตวา ตสส อภิสสมปรายํ ปุจฉีสสุ.

[ทารุจิริยะเลิศในทางขิปาภิญญา]

อถ เนสํ ภควา ตสส ปรีนิพพุตภาวํ อาจิกขิตวา
“เอตทคคํ ภิกขเว มม สาวากานํ ภิกขุณํ ขิปาภิญญานํ, ยทิตํ พาหิโย ทารุจิริโย -อิติ เอตทคเค” ฐเปสิ.

อถ นํ ภิกขุ ปุจฉีสสุ “ภานเต ตุมहे ‘พาหิโย ทารุจิริโย อรหตฺ ปตโตติ วเทถ, กทา โส อรหตฺ ปตโต -อิติ.

“มม ธรรมํ สุตกาเล ภิกขเว -อิติ.

“กทา ปนสส ตุมहेหิ ธรรมโม กลิตโต -อิติ.

“ปิณฑาย จรณเตน อนตรวิธิยํ ฐตวา -อิติ.

“อุปมตตโก ทิ ฆนเต ตุมเหติ อนุตรวีถิยํ ฐตฺวา กถิตธมฺโม, กถํ โส ตาวตเถน วิเสสํ นิพพตฺเตสิ -อติ.

อถ เน สตถา “ภิกฺขเว มม ธมฺมํ ‘อุปปี วา พหุํ วาติ มา มินาถ’, อนุตฺตนิสฺสีตานิ น เสยฺโย,
อตฺถนิสฺสีตํ ปน เอกมปิ คธาปทํ เสยฺโย -อติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺมตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมํ คถมาห

“สทฺสสมปิ เจ คธา อนตฺถปทสมฺมิตฺตา
เอกํ คธาปทํ เสยฺโย ยํ ฐตฺวา อุปสมฺมตี -อติ.

[แก้้อรรถ]

ตตฺถ เอกํ คธาปทํ -อติ อุปมาโท อมตํ ปทํ ๆเปฯ ยถา มตา -อติ เอวรูปา เอกา คธาปิ เสยฺโย -อติ อตฺถ.

เสสํ ปุริมนเยเนว เวทิตพฺพ.

เทสนาวสาเน พหุํ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปุณฺสีสุ -อติ.

ทารุจิริยตเถรวตถุ.

---

๓. กุณฑลเกสีเถรีวตถุ.

“โย จ คาคา สัต ภาเสติ อิมั ฆมมเทสนั สตถา เขตวเน วิหรนุโต กุณฑลเกสี อารพภ กเถสิ.

[ธิตาเศรษฐีได้ใจเป็นสามี]

ราชคเห กิร เอกา เสฏฐิธิตา โสฬสวสุทเทสิกา อภิรุปา อโหสิ ทสสนียา.

ตสมิณจ วเย ธิตา นาริโย ปุริสขมาสยา โหนติ ปุริสโลลา.

อถ นั มาตาปิตโร สตตถุมิกสส ปาสาทสส อูปริมตเล สิริคพเพ วาเสสุ เอกเมวสสา ทาสี ปริจาริกั อกัสุ.^๑

อเถกั กุลปุตตัง โจรกมมัม กโรนุต คเหตุวา ปจฉาพาทัง^๒ พนธิตวา จตูกเก จตูกเก กสาหิ ปหริตวา อาชาตณั นยีสู.

เสฏฐิธิตา มหาชนสส สทท สุตวา “กินนุ โข เอตัง -อิติ ปาสาทตเล ธุตวา โอลเณตัง ตัง ทิสวา ปฎิพทจจิตตา หุตวา
ปตถยมานา อาหารัง ปฎิกขิปิตวา มยจเก นิปชชิ.

อถ นั มาตา ปุจฉิ “กั อิหัง อมม -อิติ.

“สเจ เอตัง ‘โจโรติ คเหตุวา นียมานัง ปุริส ลภิสสามี, ชิวิสสามี; โน เจ, ชิวิตัง เม นตถิ, อิเชว มริสสามี -อิติ.

“อมม มา เอวัง กิร, อมหากัง ชาตียา จ โภเคน จ สทิส อญญัง สามิกัง ลภิสสสิ -อิติ.

“มยหัง อญญเณน กิจจันตถิ, อิมัง อลภมานา มริสสามี -อิติ.

มาตา ธิตัง สณญาเปตุง อสกโกนตี ปิตุน อารजेสิ.

โสปี นั สณญาเปตุง อสกโกนโต “กั สกกา กาทุง -อิติ จินเตตวา

ตัง โจรัง คาคาเปตวา คจฉนตสส ราชปุริสสส สหสสภณชิกัง เปเสสิ “อิมัง คเหตุวา เอตัง ปุริส มยหัง เทหิ -อิติ.

โส “สาธ -อิติ กหาปเณ คเหตุวา ตัง มยจจิตวา อญญัง มาเรตวา “มาริตเต เทว โจโร -อิติ รณญู อารजेสิ.

เสฏฐิปี ตสส ธิตัง อทาสิ.

สา^๓ “สามีกั อาราเธสสามี -อิติ สพพภารณปฎิมณตติตา สยเมว ตสส ยาคูอาทินิ สวิทติ.

[ใจคิดอุบายพากรรยาไปฆ่า]

โจโร กติปาหจเจเนน จินเตสิ

“กทา นุ โข อิมัง มาเรตวา เอตีสสา อารณานิ คเหตุวา เอกสมิ สุราเคเห วิกกัณตวา ชาทิตุง ลภิสสามี -อิติ.

๑ ม. ทาสีปริจาริกั อกัสุ.

๒ ส. ม. ย. ปจฉาพาทัง.

๓ ส. ม.ย. เอตถนตเร ตโต ปฎฐาย -อิติ อตถิ.

โส “อตเถโส อุปาโย -อิติ จินเตตวา อาหารํ ปฏิกุชิปีตวา มยจเก นิปชชช.

อล นํ सा उपसंगमित्वा “กิณฑเต สามี รุชชติ -อิติ ปุจฉิ.

“น กิณจจิ ภาทเท -อิติ.

“กจจจิ ปน เม มาตาปีโตร ตุยหํ กุฑธา -อิติ.

“น กุชฉนตติ ภาทเท -อิติ.

“อล กิณฑนาเมตํ -อิติ.

“ภาทเท อหํ ตํ ทิวสํ พนธิตวา นียมาโน โจรปปาเต อธิวตถาย เทวตตาย พลิกมมํ ปฏิสสุณิตวา ชีวิตํ ลภี,
ตวปี มยา ตสสาเอว อานุกาเวณ ลทธา, ‘ตํ เม เทวตตาย พลิกมมํ ฐูปิตนตติ จินเตมิ ภาทเท -อิติ.

“สามี มา จินตยิ, กริสสาม พลิกมมํ, วเทหิ เกน อตโถ -อิติ.

“อุปโปทกมรुपायाเสน จ ลาชปญจมกปุปเพหิ จ -อิติ.

“สาธู สามี, อหํ ปฏियाเทสสามิ -อิติ.

สา สพพิ พลิกมมํ ปฏियाเทตวา “เอหิ สามี, คจฉาม -อิติ อาห.

“เตนหิ ภาทเท ตว ญาตเก นิวตเตตวา มหคชานิ วตถาภรณานิ คเหตุวา อตตานํ อลงกรโหหิ,
หสนตทา กิณฑตทา สุขํ คมิสสาม -อิติ.

สา ตถา อกาสิ.

อล นํ โส ปพพตปาหํ คตกาเล อาห

“ภาทเท อิตโต ปรี อุโฆ ชนา คมิสสาม, เสสชนํ ยานเกน สหธิ นิวตเตตวา พลิกมมภาชนํ สยํ อุกุชิปีตวา คณหาหิ -อิติ.

สา ตถา อกาสิ.

โจโร ตํ คเหตุวา โจรปปาตปพพตํ อภिरุหิ.

ตสส หิ เอเกน ปสเสน มนุสสา อภिरุหนตติ.

เอกํ ปสสํ ฉินนตถุํ ปพพตมตถเก ฐิตา เตน ปสเสน โจเร ปาเตนตติ,
เต ชนชชาชนชหํ หุตวา ภูมियํ ปตनตติ, ตสมา “โจรปปาโต -อิติ วุจจติ.

สา ตสส ปพพตสส มตถเก ฐิตวา “พลิกมมเนเต สามี กรโหหิ -อิติ อาห.

โส ตุณหิ อโหสิ.

ปน ตาย “กสมา สามี ตุณหิโฏโตสิ -อิติ วุตเต, ตํ อาห “น มยหํ พลิกมเมเนน อตโถ, วญเจตวา ปน ตํ อาทาย อาคโตมหิ -อิติ.

“ก็การณา สามิ -อิติ.

“ตํ มาเรตฺวา ตว อารณานิ คเหตฺวา ปลายนตถาย -อิติ.

สา มรณภยตชฺชิตา อาห “สามิ อหฺยจ อารณานิ จ เม ตว สนตกาเนว, กสฺมา เอวํ วเทสิ -อิติ.

โส “มา เอวํ กโรหิ -อิติ ปุณฺณปุณฺณํ ยาจิมานปิ “มาเรมิเอว -อิติ อาห.

“เอวํ สนเต, กิณฑเต มม มรณน, อิมานิ อารณานิ คเหตฺวา มยํ ชีวิตํ เทหิ,

อิโต ปุณฺณาย มํ ‘มตาดิ ธาเรหิ, ทาสี วา เต หุตฺวา หตถกมฺมํ กริสฺสามิ -อิติ วตฺวา อิมํ คาลมาห

“อิเม สุวณฺณเกยฺวรา

สพฺเพ เวฬุริยามยา

สพฺพยจ คณฺห ภาทฺนเต

มํ ทาสีญจ สวายา -อิติ.^๑

ตํ สุตฺวา โจโร “เอวํ กเต, ตวํ คนฺตฺวา” มาตาปิตูนํ อัจจิกขิสฺสสฺสี, มาเรสฺสามิเยว, ตวํ “มา พาทฺหํ ปริเทเว -อิติ วตฺวา อิมํ คาลมาห

มา พาทฺหํ ปริเทเวสิ

ชิปปิ พนฺธาหิ ภาณฺชกํ

น ตฺยํ ชีวิตํ อตฺถิ

สพฺพํ คณฺหามิ ภาณฺชกํ -อิติ.

[ธิดาเศรษฐีผลักโจรตกเขาตาย]

สา จินฺตลสิ “อโห อิหํ กมฺมํ ภาริยํ, ปณฺญา นาม น ปจิตฺวา ขาทนตถาย กตา, อถ โข วิจารณตถาย กตา, ขานิสฺสามิสฺส กตตพฺพํ -อิติ.

อถ นํ सा อาห “สามิ ยทา ตวํ ‘โจโรติ คเหตฺวา นียสิ, ตทา อหํ มาตาปิตูนํ อัจจิกขี, เต สหสฺสํ วิสสชฺเชตฺวา ตํ อานาเปตฺวา เคเห กรีสฺสุ, ตโต ปุณฺณาย อหํ ตฺยํ อุกฺการิกา, อชฺช เม สุทฺธิภูมฺมํ กตฺวา อตฺตานํ วณฺทิตํ เทหิ -อิติ.

โส “สาธฺว ภาทฺเท, สุทฺธิภูมฺมํ กตฺวา วณฺทาหิ -อิติ วตฺวา ปพฺพตฺนเต อภูทฺธาสิ.

อถ นํ सा ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺมํ กตฺวา จตฺตฺสฺส ฐานํสุ วณฺทิตฺวา

“สามิ อิหํ เม ปจฺฉิมทสฺสนํ, อิทานิ ตฺยํ วา มม ทสฺสนํ, มยํ วา ตว ทสฺสนํ นตฺถิ -อิติ

ปุโรโต จ ปจฺฉโต จ อาลิจฺจิตฺวา ปมตฺตํ หุตฺวา ปพฺพตฺนเต ฐิตํ ปิณฺณุปฺสเส ฐตฺวา

เอเกน หตฺเถน ขนฺธํ คเหตฺวา เอเกน ปิณฺณุกฺจฉาย คเหตฺวา ปพฺพตฺปปาเต ชิปี.

โส ปพฺพตฺกฺจฉยิํ ปฏฺวิหโต ขณฺชาขณฺชํ หุตฺวา ภูมฺยํ ปติ.

---

๑ ม. อิหํ สุวณฺณเกยฺวริ มุตฺตา เวฬุริยา พหุ

สพฺพํ หรฺสสุ ภาทฺนเต มํ จ ทาสีติ สวายา -อิติ.

๒ ย. เอวํ กเถตฺวา คนฺตฺวา.

[หญิงผู้มีปัญญาที่เป็นบัณฑิตได้]

โจรสปาตมตถเก อชิวตถา เทวตา เตสั ทวินนปี กิริยั ทิสวา ตสสา อิตถิยา สารุการั ทตวา อิมั คากมาห

“น โส สพเพสุ ฐาเนสสุ ปุริโส โหติ ปณชิโต
อิตถิปี ปณชิตา โหติ ตตถ ตตถ วิภกขณา -อิตติ.

สาปิ โจระ ปาเต ชิปีตวา [จินเตสิ] “สจาทั เคหัง คมิสสามิ, ‘สามิโก เต กหนติ ปุจฉิสสนติ,
สจาทั เอวั ปุฐฐา, ‘มาริโต เมติ วกขามิ, ‘ทพพินิเต สหสสั ทตวา สามิกั อานาเปตวา อิทานิ นั มาเรสิตี มั มุขสตตีหิ วิชฉิสสนติ,
‘อาภรณตถาย มั โส มาเรตุกาโม อโหสิตี วุตเตปิ, น สททหิสสนติ, อลั เม เคเหเน -อิตติ ตตถเอว อภรณานิ ฉทเทตวา
อรณญั ปวิสิตวา อนุปุพเพเน วิจรรนตี เอกั ปริพพาชกานั อสสมั ปตวา วนทิตวา
“มยหั ภนเต ตุมหากั สนติเก ปพพชชั เทถ -อิตติ อาห.

อถ นั ปพพาเชสุ.

[ธิดาเศรษฐีบุวชเป็นปริพาชก]

สา ปพพชิตวาว ปุจฉิ “ภนเต ตุมหากั ปพพชชาย ก็ อุตตมัม -อิตติ.

“ภทเท ทสสุ วา กสิเนสสุ ปริกมมัม กตวา ฆานัน นิพพตเตตพพั วาทสสสั วา อุกคณทิตพพั,
อัย อมหากั ปพพชชาย อุตตมตถโถ -อิตติ.

“ฆานนตาว นิพพตเตตตุ อหัง น สกขิสสามิ, วาทสสสั ปน อุกคณทิสสามิ อยยา -อิตติ.

อถ นั เต วาทสสสั อุกคณหาเปตวา

“อุกคณทิต เต สิปปิ, อิทานิ ตวั ชมพพิที่ปตเล วิจริตวา อตตนา สทธี ปณห์ กเถตุ สมตถั โอลเกหิ -อิตติ
ตสสา ทตถ ชมพพสาชั ทตวา อัยโยเชสุ “คจฉ ภทเท, สจเ กจิ คิหิภูโต ตยา สทธี ปณห์ กเถตุ สกโกติ, ตสเสว ปาทปริจาริกา ภว;
สจเ ปพพชิต สกโกติ, ตสส สนติเก ปพพชชหิ -อิตติ.

สา นามเนน ชมพพปริพพาชิกา นาม ทตวา ตโต นิขมิตวา ทิฏฐทิฏฐู ปณห์ ปุจฉนตี วิจรรติ.

ตาย สทธี กเถตุ สมตถโถ นาม นาโหสิ.

“อิตโต ชมพพปริพพาชิกา อากจฉติ -อิตติ สุตวาว มนุสสา ปลายนติ.

สา คามั วา นิคมั วา ภิกขาย ปวิสนตี คามทวारे วาสิการาสี กตวา ตตถ ชมพพสาชั ฐเปตวา

“มया สทธี กเถตุ สมตถโถ ชมพพสาชั มททตุ -อิตติ วตวา คามั ปาวิสี.

ตัม ฐานัน โกจิ อุปสงกมิตุ สมตถโถ นาม นาโหสิ.

สาปิ, มิลาตาย ชมพพสาชาย, อณญั สาชั คณหาติ.

อิมินา นีหารเนน วิจรรนตี สาวตถี ปตวา คามทวारे สาชั ฐเปตวา วุตตนเยเนว วตวา ภิกขาย ปาวิสี.

สมพหุลา ทารกา สาขํ ปริวารेतวา อภฺรฺสู.

[ธิดาเศรษฐีมีชื่อว่ากุณฑลเกสีเถรี]

ตทา สาริปุตตตเถโร ปิณฑาย จริตวา กตมตตกิจโจ นครา นิग्ฆมนโต เต ทารเก สาขํ ปริวารेतวา ฐิตे ทิสวา
“กี อิทํ -อติ ปุจฉิ.

ทารกา เถรสฺส ตํ ปวตตี อากิจฺสู.

“เตนहि ทารกา อิมํ สาขํ มทฺทล -อติ.

“ภายาม ภนฺเต -อติ.

“อหํ ปญฺหํ กเถสฺสามิ, มทฺทล ตุมहे -อติ.

เต เถรสฺส วจเนน ชาตฺสูสาหา ตถา กตฺวา นหนฺตา รชํ อุกฺขิปีสุ.

ปริพฺพาชิกา อาคนฺตฺวา เต ปริภาสิตฺวา “ตุมहेहि สหฺธิ มม ปญฺहेน กิจจํ นตฺถิ, กสมฺมา เม สาขํ มทฺทิตถ -อติ อาห.

“อฺยเยนมห มทฺทาปิตา -อติ อาหฺสู.

“ภนฺเต ตุมहेहि เม สาขา มทฺทาปิตา -อติ.

“อาม ภคินี -อติ.

“เตนहि มยา สหฺธิ ปญฺหํ กเถล -อติ.

“สาธฺ กเถสฺสามิ -อติ.

สา วทฺตมานกจฉายาย ปญฺหํ ปุจฉิตฺุ เถรสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิ.

สกลนฺครํ สงฺขุภิ “ทฺวินฺนํ ปญฺชิตานํ กถํ โสสฺสาม -อติ.

นาคฺรา ตาย สหฺธิเยว คนฺตฺวา เถโร วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิสฺสู.

ปริพฺพาชิกา เถโร อาห “ภนฺเต ปุจฉามิ เต ปญฺหํ -อติ.

“ปุจฉ ภคินี -อติ.

สา วาทสฺสสํ ปุจฉิ.

ปุจฉิตํ ปุจฉิตํ เถโร วิสฺสขฺเขสิ.

อถ นํ เถโร อาห เอตตกา เอว เต ปญฺหา, อญฺญेषิ อตฺถิ -อติ.

“เอตตกา เอว ภนฺเต -อติ.

“ตยา พหู ปณหา ปุณฺฐา, มยปี เอกํ ปุจฺฉาม, วิสฺสชฺเชสฺสสิ โน -อิติ.

“ชานมานา วิสฺสชฺเชสฺสสามิ^๑, ปุจฺฉถ ฆนฺเต -อิติ.

เถโร “เอกํ นาม ก็ -อิติ ปณฺหํ ปุจฺฉิ.

สา “เอวเมส วิสฺสชฺชิตฺตพฺโพ -อิติ อชานนฺติ “ก็ นามเต ฆนฺเต -อิติ ปุจฺฉิ.

“พุทฺธมนฺโต^๒ นาม ภคินี -อิติ.

“มยหิปี ตํ เทถ ฆนฺเต -อิติ.

“สเจ มาทิสสา ภวิสฺสสิ, ทสฺสามิ -อิติ.

“เตนหิ มํ ปพฺพาเชถ -อิติ.

เถโร ภิกฺขุณฺนี อัจฉิตฺวา ปพฺพาเปสิ.

สา ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมปทา กุณฑลเกสีเถรี นาม หุตฺวา กติปาหสฺเสว สห ปฐิสฺสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

[ชนะกิเลสประเสริฐ]

ภิกฺขุ ธรรมสภายํ กถํ สมนฺตฺวาเปสุ “กุณฑลเกสีเถรียา ธรรมสฺสวณํ พหุํ นตฺถิ, ปพฺพชิตฺกัจจวมสฺสา มตฺถกํ ปตฺตํ, เอเกน กิร โจเรน สหฺธิ มหาสงฺคามํ กตฺวา ชินฺตีวา อาคตา -อิติ.

สตถา อากนฺตฺวา “กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนา -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตฺเต,
“ภิกฺขเว เมยา เทสิตฺถมมํ ‘อูปปํ วา พหุํ วาติ มา มินาถ, อนตฺถกํ ปหํ สตฺปิ เสยโย น โหติ, ธรรมปหํ ปน เอกมปี เสยโย,
อวเสสโจเร ชินฺนตฺสส จ ชโย นาม น โหติ, อชฺมตฺติเก กิลฺลโจเร ชินฺนตฺสเสว ปน ชโย นาม โหติ -อิติ วุตฺวา
อนุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ธรรมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

“โย จ คาคา สตํ ภาเส	อนตฺถปทสฺสยิตฺตา
เอกํ ธรรมปหํ เสยโย	ยํ สุตฺวา อุปสมมตี.
โย สหฺสฺสํ สหฺสฺเสน	สงฺคามे มานุเส ชิน
เอกถจฺเจ ชยยมตฺตานํ	ส เว สงฺคามชุตฺตโม -อิติ.

[แก้อรธ]

ตตฺถ คาคา สตํ -อิติ โย จ ปุคฺคโล สตปฺริจฺเจทา พหุ คาคา ภาเสยฺย -อิติ อตฺถโถ.

อนตฺถปทสฺสยิตฺตา -อิติ อากาสวณฺณนาทิวเสน อนตฺถเกหิ ปเทหิ สยฺยิตฺตา.

ธรรมปหํ -อิติ อตฺถสาธกํ ชนฺธาติปปปฏิสฺยตฺตํ.

---

๑ ส. ย. ชานมานา วิสฺสชฺเชสฺสสามิ -อิติ. นตฺถิ.

๒ ส. ย. พุทฺธปณฺหํ. ม. พุทฺธปณฺโห.

“จตุตถารีมานิ परिพพาชกา ธรรมปทานิ, กตมานิ จตุตถาริ,
อนนภิชฌา परिพพาชกา ธรรมปทํ, อพยาปาโท परिพพาชกา ธรรมปทํ, สมนฺมาสติ परिพพาชกา ธรรมปทํ,
สมมนฺมาสมธิ परिพพาชกา ธรรมปทํ -อิติ* เอวํ วุตฺเตสุ จตุสุ ธรรมปเทสุ เอกมปิ ธรรมปทํ เสยโย.

โย สหสฺสํ สหสฺเสน -อิติ โย เอโก สงคามโยโซ สหสฺเสน कुณित् सหस्रं मनुसु ऐकस्मिं सङ्गामे चिनेय्य तस मनुसुसत्सहस्रानि
चिन्तिवा चयं आहरेय्यं अयं पि सङ्गामचिन्तं उदुत्तमो नाम न षोढि.

เอกถจ เขยยมตฺตานํ -อิติ โย ปน रत्तिगुणानतिवागुणानेसु अचमत्तिकगमगुणानं समसनोत्
उत्तनो लोधातिगुणिलेखेन उदुत्तनं चिनेय्य.

ส เว सङ्गामชुत्तโม -อิติ सो सङ्गामचिन्तं उदुत्तโม पวโร सङ्गामसिसโยโซ -อิติ.

เทसनาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทีนินิ ปापुณีสु -อิติ.

กุณฑลเกสีเถรีวตถุ.

---

๔. อนตลปฺจฉกพฺราหฺมณวตฺถุ.

“อตฺตา หเว -อิตฺติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เซตฺวาเน วิหรนฺโต อนตลปฺจฉกพฺราหฺมณํ อารพฺภ กเถสิ.

[ความฉิบหายย่อมมีแก่ผู้เสพรกรรม ๖ อย่าง]

โส กิร พฺราหฺมโณ “กึ นฺ โข สมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺถเมว ชานาติ, อุททาหุ อนตฺถมฺปิ, ปุจฺฉิสฺสามิ นํ -อิตฺติ สตฺถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ
“ภนฺเต ตุมฺเห อตฺถเมว ชานาถ มณฺเญ, โน อนตฺถํ -อิตฺติ.

“อตฺถญฺจาหํ พฺราหฺมณ ชานามิ อนตฺถญฺจ -อิตฺติ.

“เตนฺหิ เม อนตฺถํ กเถถ -อิตฺติ.

อถสฺส สตฺถา อิมํ คาถมาห

“อุสฺสุรเสยฺยํ อาลสฺยํ	จณฺชิกกํ ทิมฺโสตฺตยํ”
เอกสฺสพฺธานคฺคณํ	ปรทารูปเสวนํ
เอตํ พฺราหฺมณ เสวสฺสุ	อนตฺถํ เต ภวิสฺสติ -อิตฺติ.

ตํ สุตฺวา พฺราหฺมโณ สาธุการฺมทาสี “สาธุ สาธุ คณาจฺริย คณเชฏฺฐก, ตุมฺเหว อตฺถญฺจ ชานาถ อนตฺถญฺจ -อิตฺติ.

“เอวํ พฺราหฺมณ, อตฺถานตฺถชานนโก นาม มยา สทิสฺโส นตฺถิ -อิตฺติ.

อถสฺส สตฺถา อชฺฌมาสฺยํ อฺปฺธาเรตฺวา “พฺราหฺมณ เกน กมฺเมเน ชิวฺสิ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“ชุตกมฺเมเน โภ โคตฺม -อิตฺติ.

“กึ ปน เต ชโย โหติ ปฺราชโยติ.

[ขณะตนเป็นการประเสริฐ]

“ชโยปิ ปฺราชโยปิ -อิตฺติ วุตฺเต, “พฺราหฺมณ อปฺปมตฺตโก เอส ปรี ชินฺนตฺสส ชโย นาม น เสยโย,

โย ปน กิเลสฺชเยน อตฺตานํ ชินาติ, ตสฺส ชโย เสยโย, น ทิ ตํ ชยํ โภจิจิ ปฺราชยํ กาคุํ สกฺโกติ -อิตฺติ วตฺวา

อนุสนฺธิ ฆเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมา คาถา อภาสิ

“อตฺตา หเว ชิตํ เสยโย	ยา จายํ อิตฺธา ปชา
อตฺตทนตฺสส โปสฺสส	นิจฺจํ สณฺญตฺจาริโน
เนว เทโว น คณฺธพฺโพ	น มาโร สห พฺรหฺมฺนา
ชิตํ อปฺชิตํ กยิรา	ตถารูปสฺส ชนฺตฺโน -อิตฺติ.

[แก้อรธ]

ตตถ หเว -อิตี นิปาโต.

ชิตํ -อิตี ลิงควิปလာโส. อตตโน กิเลสชเยน อตตนา ชิตโต เสยโย -อิตี อตโถ.

ยา จายํ อิตรา ปชา -อิตี ยา ปนายํ อวเสสา ปชา ชูเตน วา ธนหระณน วา สงคาเม พลาภิกเวณ วา ชิตา ภเวยย,
ตํ ชินนเตน ยํ ชิตํ, น ตํ เสยโย -อิตี อตโถ.

กสฺมา ปน ตเทว ชิตํ เสยโย, อิทํ น เสยโย -อิตี

ยสฺมา อตตทนต์สส ฯเปฯ ตถารูปสส ชนตฺโน -อิตี.

อิทํ วุตติ โหติ “ยสฺมา ทิ ยวายํ นิกกิเลสตาย อตตทนต์โต โปโส ตสฺส อนงฺคณสฺส” กายาทิหิ นิจจํ สญฺญตจาริโน,
เอวรูปสส อิมหิ กายสญฺญมาทิติ สญฺญตสฺส ชนตฺโน เทโว วา คนฺธพฺโพ วา มารโ วา ปน พรหมฺนา สห อญฺญุหิตฺวา
‘อหฺมสฺส ชิตํ อปชิตํ กริสฺสามิ, มคฺคภาวนาย ปหิเน กิเลสํ ปุน อูปปาเทสฺสามิติ ฆญฺเณโตปิ
ยถา ธนาทิติ ปราชิตโต ปกฺขนตโร หุตฺวา อิตเรณ ชิตํ ปุน ชินนโต อปชิตํ กเรยย เอวํ อปชิตํ กาทุํ เณว สกฺกุณฺเวยย -อิตี.

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณฺสี -อิตี.

อนตถปุจฉกพราหมณวตถุ.

---

๕. สารีปุตตตเถรสูตร มาตุลพราหมณวตถุ.

“มาเส มาเส -อิติ อิมิ ฆมมเทสนัน สตุถา เวหุเวเน วิหระนโต สารีปุตตตเถรสูตร มาตุลพราหมณ อารพภ กเถสิ.

[พระเถระพาลุงไปเฝ้าพระศาสดา]

เถโร กิร ตสส สนตีกิ คนตวา อาห “กินนุ โข พราหมณ กิณจิวเว กุสล กโรสิ -อิติ.

“กโรมิ ฆนเต -อิติ.

“กโรสิ -อิติ.

“มาเส มาเส สหสสปริจจาเคน ทานัน ทมมิ -อิติ.

“กสส เทสิ -อิติ.

“นิกคณฐานัน ฆนเต -อิติ.

“กโร ปตถยนโต -อิติ.

“พหุหมโลกัน ฆนเต -อิติ.

“กโร ปน พหุหมโลกสส อัย มคโค -อิติ.

“อาม ฆนเต -อิติ.

“โก เอวมาท -อิติ.

“อาจริเยหิ เม กถิตัน ฆนเต -อิติ.

“เนว ตวั พหุหมโลกสส มคคัง ชานาสี, นปี เต อาจริยา, สตุถา เอว เอโก ชานาติ,

เอหิ พราหมณ, พหุหมโลกสส เต มคคัง กถาเปสสามิ -อิติ ตัง อาทาย สตุถุ สนตีกิ เนตวา

“ฆนเต อัย พราหมโณ เอวมาท -อิติ ตัง ปวตตี อาโรเจตวา “สาธู วตสส พหุหมโลกมคคัง กเถสิ -อิติ อาห.

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตุถา “เอวั กิร พราหมณ -อิติ ปุจจิตวา, “อาม โภ โคตม -อิติ วุตเต,

“พราหมณ ตยา เอวั ทพมานเนน วสสสตัง ทินนทานโตปิ มุหุตตมตตัง ปสนนจิตเตน มยหัง สาวกสส โอโลกัน วา

กฏจจุภิกขามตตทานัน วา มหปผลตโร -อิติ วตวา อนุสนธิ ฆนเตตวา ฆมมิ เทเสนโต อิมิ คากมาห

“มาเส มาเส สหสเสน

โย ยเขต สตัง สมัง

เอกถจ ภาวิตตทานัน

มุหุตตมปิ ปุชเย

สาเวว ปุชชา เสยโย

ยถเจ วสสสตัง หุตัง -อิติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ สหสเสน -อิตติ สหสสปริจจาเคน.

โย ยเขต สต้ สม่ -อิตติ โย วสสสต้ มาเส มาเส สหสสต้ ปริจจชนโต โลกียมหาชนสส ทานํ ทเทย.

เอกญจ ภาวิตตตานํ -อิตติ โย จ เอกํ คุณวเสน วชตติตตตานํ เหมฐิมโกฎฐียา โสตาปนนํ อูปริมโกฎฐียา ชีณาสวํ ฆรทวาเร สมปตตี
กฏจญุภิกขาทานวเสน วา ยานมตตาทารทานวเสน วา ฐลสาฎกทานมตเตน วา ปุเชยย ยํ อิตเรน วสสสต้ หุตํ,
ตโต สาเยว ปุชชา เสยโย เสฐฐา อุตตมา -อิตติ อตโต.

เทสนาวसाने โส พราหมโณ โสตาปตตีผลํ ปตโต.

อณญेषิ พหู โสตาปตตีผลาทินิ ปาปุณีสู -อิตติ.

สารีปุตตตเถรสูส มาตุลพราหมณวตถุ.

---

๖. สารีปุตตตเถรสูตร ภาคินเนยยพราหมณวตถุ.

“โย จ วสสสत्ตัง ชนตฺ -อิตฺติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตถา เวฬุวน เวฬุวนโต สารีปุตตตเถรสูตร ภาคินเนยย อารพภ กเถสิ.

[พระเถระพาหลานไปเฝ้าพระศาสดา]

ตปฺปี ติ เถโร อุปลงฺกมิตฺวา อาห “กํ พราหมณ กุสลํ กโรสิ -อิตฺติ.

“อาม ภนฺเต -อิตฺติ.

“กํ กโรสิ -อิตฺติ.

“มาเส มาเส เอกํ ปสุํ วธิตฺวา อคฺคํ ปริจรามิ -อิตฺติ.

“กิมตถํ เหวํ กโรสิ -อิตฺติ.

“พฺรหมโลกมคฺคํ กิเรโส -อิตฺติ.

“เกเนวํ กถิตํ -อิตฺติ.

“อาจริเยหิ เม ภนฺเต -อิตฺติ.

“เนว ตวํ พฺรหมโลกมคฺคํ ชานาสิ, นปฺปี เต อาจริยา, เอหิ, สตถุ สนฺติกํ คมฺิสสาม -อิตฺติ ตํ สตถุ สนฺติกํ เนตฺวา
ตํ ปวตฺตี อาโรเจตฺวา “อิมสฺส ภนฺเต พฺรหมโลกมคฺคํ กเถถ -อิตฺติ อาห.

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตถา “เอวํ กิร -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “เอวํ โภ โคตม -อิตฺติ วุตฺเต,

“พฺรหมณ วสสสत्ตปฺปี เหวํ อคฺคํ ปริจรณตฺสส ตว อคฺคิปาริจริยา มม สาวกสฺส ฆณฺมตฺตํ ปุชฺสี น ปาปุณฺนาติ -อิตฺติ วตฺวา
อนุสนฺธิํ ฆณฺเฑตฺวา ฆมฺมํ เทเสณฺโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสสสत्ตัง ชนตฺ

อคฺคํ ปริจเร วเน

เอกญจ ภาวิตตฺตานํ

มุหุตฺตมปฺปี ปุชเย

สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย

ยญฺเจ วสสสत्ตํ หุตํ -อิตฺติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ชนตฺ -อิตฺติ สตฺธาวิจฺจนเมตฺ.

อคฺคํ ปริจเร วเน -อิตฺติ นิปฺปปลฺยจภาวปฺปตฺถนาย วนํ ปวิสิตฺวาปฺปี ตตถ อคฺคํ ปริจเรยฺย.

เสสํ ปุริมสทิสเมว -อิตฺติ.

เทสนาวสาเน พฺรหมโณ โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ.

อณญะปิ พหุ โสตาปตติผลาทินี ปาปุณีสสู -อิติ.

สารีปุตตตเถรสูตร ภาคิเนยยพราหมณวตถุ.

---

๗. สารีปุตตตเถรสุสสหายพราหมณวตถุ.

“ยงกิลจิจิ ยัญญญจ -อติ อิมิ ฆมมเทสนํ สตถา เวพฺวาเน วิหรนฺโต สารีปุตตตเถรสุส สหายพราหมณํ อารพภ กเถสิ.

[พระเถระพาสาหายไปเฝ้าพระศาสดา]

ตมปิ หิ เถโร อุปสงกมิตฺวา “กั พราหมณ กิลจิจิ กุสลํ กโรสิ -อติ ปุจฺฉิ.

“อาม ภนฺเต -อติ.

“กั กโรสิ -อติ.

“ยัญญญาคํ ยชามิ -อติ.

ตทา กิร ตํ ยาคํ มหาปริจฺจาเคน ยชนฺติ.

อิโต ปริ เถโร ปุริมฺนเยเนว ปุจฺฉิตฺวา ตํ สตถุ สนฺติกํ เนตฺวา ตํ ปวตฺตี อโรเจตฺวา

“อิมสุส ภนฺเต พรหมโลกมคฺคํ กเถถ -อติ อาห.

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตถา “พราหมณ เอวํ กิร -อติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม -อติ วุตฺเต, “พราหมณ ตยา สํวจฺจริ ยัญญญาคํ ยชนฺเตน โลกียมหาชนสุส ทินฺนทานํ
ปสนฺเนน จิตฺเตน มม สาวกานํ วนฺทนฺตานํ อุปฺปนฺนกุสลเจตฺตนา ย จตุพภาคมตฺตปี น อคฺขติ -อติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆญฺญตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมิ คากมาห

“ยงกิลจิจิ ยัญญญจ หุตฺถจ โลก
สํวจฺจริ ยเชถ ปุญฺญเปกฺโข
สพฺพมปิ ตํ น จตุพภาคเมติ
อภิวาทนา อุชฺชุตฺเตสุ เสยโย -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ยงกิลจิจิ -อติ อนวเสสปริยาทานวจนเมตํ.

ยัญญํ -อติ เยภุญฺเยน มงฺคลกิริยาทิวเสน ทินฺนทานํ.

หุตํ -อติ อภิสงฺขริตฺวา กตํ ปาหุณฺทานญฺเจว กมฺมผลํ สทฺทหิตฺวา กตทานญฺจ.

สํวจฺจริ ยเชถ -อติ เอกสํวจฺจริ นินฺนตฺรเมว วุตฺตปฺปการํ ทานํ สกฺลจกฺกวาเพปิ โลกียมหาชนสุส ทเทยฺย.

ปุญฺญเปกฺโข -อติ ปุญฺญํ อิจฺฉนฺโต.

อุชฺชุตฺเตสุ -อติ เภญฺจิมโกภฺเวยา โสตาปนฺเนสุ อุปฺริมโกภฺเวยา ชีณาสเวสุ.

อิทํ วุตตํ โหติ

“เอวรूपेณ^๑ ปสนเนน จิตเตन สรีริ โอนาเมตวา วนทตสส กุสลเจตนาย ยํ ผลํ ตโต จตุตถภาคปิ สพพิ ตํ ทานํ น อคฺขติ,
ตสฺมา อุชฺชुकเตสุ อภิวาทนเมว เสยโย -อิติ.

เทสนาวसाने พราหมโณ โสตาปตติผลํ ปตโต.

อณฺเญปิ พหู โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณฺสีสุ -อิติ.

สารีปุตตตเถรสูส สหายพราหมณวตถุ.

---

๘. อายุวทณกุมารวตฺถุ.

“อภิวาทนสีลิสฺส -อิตฺติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา ทิฆมฺพิกํ นิสฺสาย อรณฺญกฺฎิกายํ วิหรนฺโต ทิฆายุกุมารํ อารพฺภ กเถสิ.

[พราหมณ์ ๒ สหายออกบวช]

ทิฆมฺพิกวาสิโน กิร เทว พฺราหมณา พาหิรภพฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภฺจฺจตฺตาฬีส วสฺसानิ ตปฺจรมฺณํ จริสฺสุ.

เตสุ เอโก “ปเวณิ เม นสฺสีสฺสตี, วิพฺภมิสฺสามิ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา อตฺตนา กตํ ตปฺปริกฺขารํ ปเรสฺสํ วิกฺกิณฺตีวา
โคสฺเตน เจว กหาปณฺสเตน จ สทฺธิ ภาริยํ ลภิตฺวา กุญฺมพํ สณฺฐาเปสิ.

อถสฺส ภาริยา ทารกํ วิชಾಯิ.

อิตฺโร ปนสฺส สหายโก ปวาสํ คนฺตฺวา ปุนเทว ตํ นครํ ปจฺจาคมิ.

โส ตสฺส อาคตฺตวํ สุตฺวา ปุตฺตทวารํ อาทาย สหายกสฺส ทสฺสนตฺถาย อคฺมาสิ.

คนฺตฺวา ปุตฺตํ มาตุ หตฺถे ทตฺวา สยํ ตาว วนฺทิ.

มาตาปิ ปุตฺตํ ปิตุ หตฺถे ทตฺวา วนฺทิ.

โส “ทิฆายุกา โหถ -อิตฺติ อาห.

ปุตฺเต ปน วนฺทาปิเต, ตฺถุณฺทึ อโหสิ.

[พราหมณ์ถามเหตุที่สหายไม่ให้พรแก่บุตร]

อถ นํ “กสฺมา ปน ฆนฺเต อมฺเห วนฺทิตฺเต”, “ทิฆายุกา โหถาติ วตฺวา “อิมสฺส วนฺทนกาเล กิณฺจิจิ น วเทถ -อิตฺติ อาห.

“อิมสฺส เอโก อนฺตราโย อตฺถิ พฺราหมณ -อิตฺติ.

“กิตฺตํ ชีวิสฺสตี ฆนฺเต -อิตฺติ.

“สฺตฺตาหํ พฺราหมณ -อิตฺติ.

“ปฺฏิพาหนการณํ อตฺถิ ฆนฺเต -อิตฺติ.

“นาคํ ปฺฏิพาหนการณํ ชานามิ -อิตฺติ.

“โก ปน ชานเยย ฆนฺเต -อิตฺติ.

“สมฺโณ โคตโม, ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ปุจฺฉาหิ -อิตฺติ.

“ตฺตถ คจฺฉนฺโต ตปฺปริหานิโต ภายามิ -อิตฺติ.

“สเจ เต ปุตตสีเนโห อตถิ, ตปปริหานี อจินตยิตวา ตสส สนตีกं คนตวา ปุจฉาหิ -อติ.

[พราหมณ์ไปเฝ้าพระศาสดา]

โส สตถุ สนตีกं คนตวา สยं ตาว วนทิ.

สตถา “ที่ขายุโก โหหิ -อติ อาห.

ปชาปติยา วนทนกาเลปี ตสสา ตเถว วตวา ปุตตสส วนทาปนกาเล ตุนหิ อโหสิ.

โส ปริมนเยเนว สตถารํ ปุจฉิ.

สตถापิสส ตเถว พยาภาสิ.

โส กिर พราหมโณ สพพญญตญาณ^๑ อปปฏิวิขมิตวา อตตโน มนตํ สพพญญตญาณेन สंसเนหสิ, ปฏิพาหนุपायं ปน न चानादि.

[พระศาสดาตรัสบอกอุบายเครื่องป้องกัน]

พราหมโณ สตถารํ ปุจฉิ “อตถิ ปน ฆนเต ปฏิพาหนุपाโย -อติ.

“ภเวยย พราหมณ -อติ.

“กั ภเวยย -อติ.

“สเจ ตวํ อตตโน केहवारे मन्थपि कत्वा तसस मखेमे पुरुकं कारेतवा तं प्रकिञ्चिपनुโต अणुत्तु वा सोपस वा आसनानि पण्णापेतवा
तेसु मम सारगे निसिहापेतवा स्टतार्हं निरन्तरं प्रित्तं कारेतुं सकुण्ययाสิ, ऐवमसस अनत्रायो विसुस्येय -อติ.

“โภ โคตม मया मन्थपातिनि सकगा कारुं, तुमहाकं ปन सारगे कถं लज्जामि -อติ.

“ตยา ऐตตगे केते, ओहं मम सारगे पहिณिससामी -อติ.

“สารุ โภ โคตม -อติ โส อตตโน केहवारे सपพन्तं किञ्जं निण्णापेतवा สตถุ สนตีกं อคมาสิ.

[พวกภิกษุไปสวดพระปริตร]

สตถา ภิกขุ पहिणि.

เต คนตวา ตตถ นिसิทัสสุ.

ทารกมปิ ปุสฎกาย นิปชชาเปสु.

ภิกขุ สตต รตตตินทิวา^๒ निरन्तरं प्रित्तं णढिसु.

---

๑ สพพญญต เอว ญาณํ สพพญญตญาณํ. อาการสส รสสตตํ. ญุสส ทวิทตํ นตถิ.

๒ ม. สตตตรตตตินทิว.

สวดตเม ทิวเส สย สตถา อากจนิ.

ตสมิ คเต°, สพพจกกวาเพ เทวตา สนนิปตีสุ.

เอโก ปน อวรุทโก ยกโข ทวาทส สัจจธราณี เวสสวณิ อุกฤษฏหิตวา ตสส สนนิกา วรี ลภนโต

“อิต สตตเม ทิวเส อิม ทารกั คณเหยยาสี -อิตี ลภิ, ตสมา โสปี อากนตวา อฏฐาสี.

สตริ ปน ตถล คเต, มเสกขาสู เทวตาสู สนนิปตีตาสู, อปเปสกา เทวตา ไอสกิตวา โอภาส อลภมานา
ทวาทส โยชนานิ ปฏิกกมัสสุ.

อวรุทโกปี ตเถว ปฏิกกนโต อฏฐาสี.

[เด็กพันอันตรายกลับมีอายุยืน]

สถาปี สพพรตตี ปริตตมกาสี.

สทธาเห วีติวตเต, อวรุทโก ทารกั น ลภิ.

อฏฐเม ปน ทิวเส, อรุणे อุกคตมตเตเยว, ทารกั อานตวา สตราร์ วนทาเปสุ.

สทธา “ทีชายุโก โหหิ -อิตี อาห.

“กิวจิริ ปน โภ โคตม ทารโก ฐสสติ -อิตี.

“วีสวสสตี พราหมณ -อิตี.

อถสส “อายุษณนุกุมารโ -อิตี นามั กรีสสุ.

โส วุชฒิมนวย พลจหิ อุปาสกสเทหิ ปริวุโต วิจริ.

[การกราบไหว้ท่านผู้มีคุณทำให้อายุยืน]

อถกทิวสั ภิกขุ ฐมมสภายั ถถิ สมุฏฐาเปสุ “ปสธาวุโส, आयुष्यवृत्तनकुमारेण गिर सत्तमे तिवसे मरितपुष्पे अगविसस,
โส อิทานิ [วีสวสสตมฐายี หุตวา] พลจหิ อุปาสกสเทหิ ปริวุโต วิจริ, อตถิ มณเญ อิมสั สทธานั आयुष्यवृत्तनकरणั -อิตี.

สทธา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินันนา -อิตี ปุจจิตวา, “อิมาย นาม -อิตี วุตเต,
“ภิกขเว น เกวลั आयुष्यवृत्तनमेव, อิม ปน สทธา कुณ्वนโต वनन्ता जटुहि कारणेहि वृत्तनति, प्रिसस्यतो मुज्जन्ति,
यावतायुग्मेव तिष्ठन्नुति -อิตี วตวา अनुसन्धिं षण्णत्वा ฐम्मं เทसेนโต อิม คากมาห

“อภิวาพนสิลิสส

นิจจ วุชฒาปจายโน

จตตารโ ฐมมา วุชฒนติ

อายุ วณโณ สุขั พลั -อิตี.

[แก้อรธ]

ตตถ อภิวาทนสีลิสฺส -อิติ วรฺทนสีลิสฺส อภินฺหํ วรฺทนกีจจํ ปสฺสฺส -อิติ อตฺโถ.

วृทฺตปาจายีโน -อิติ คีหิสฺส ตทหุปฺพพชิตे त्थरसामणेरेपि,
पपपचित्सस वा पन पपपचयय वा उपसम्पथाय वा वृत्तमेतरे कुण्वृत्तमे
अपजयमानसस अभिवातनेन वा निज्जं पुचनेत्तस -อิติ अत्तो.

जत्तारो षम्मा -อิति आयुमहि वृत्तमाने, यत्तत्तं कालं तं वृत्तमेत, इतिरेपि तत्तत्तं वृत्तमेतियेव.

येन हि पणฺญาस वससायु सवत्तनिकं कुสलं गत्तं, पणฺजวิस्सतिवससाเลपिसस चिवित्तनตราयो अप्पชเชय्य,
โส अभिवातनसित्तय पणฺปิपसสมग्गति.

โส ยาวตายุग्गमेव तिग्गฺภูติ. वण्णाथायोपिसस आयुनाव सत्थि वृत्तमेत.

อิโต อุตฺตरीपि ऐसेव नโย.

อนนตราयेन पवत्तसस पन आयुโน वृत्तमेत नाम นत्ति -อิติ.

เทसनาวसाने आयुवृत्तनकुमारो पणฺจहि อุปาสกสत्तेहि सत्थि โสตาปत्तिผลे पत्तिग्गฺภูति.

अण्णयेपि पหุ โสตาปत्तिผลात्तिणि पाणฺณिस -อิติ.

आयुवृत्तनकुमारवृत्त.

---

๙. สงกัจจสามเณรวตถุ.

“โย จ วสสสดี ชีเว -อิตติ อิมม เตสนน สตถา เขตวเน วิหรนโต สงกัจจสามเณโร อารพภ กเถสิ.

[กฤษบุตร ๓๐ คนออกบวช]

สาวตถิโย กิร ทีสมตตวา กฤษบุตรตา ชมมกถ สุตวา สตถุ สาสเน อูโร ทตวา ปพพชชีสุ.

เต อุปสมปทาย ปญจวสสา หุตวา สตถารอ อุปสงกมิตวา “คนถธูโร วิปสสนาธูโร -อิตติ เทว ธูรานิ สุตวา
มหลลกกาเล ปพพชิตตตวา คนถธูเร อุตสาโท อกตวา วิปสสนาธูโร ปุเรตูกามา ยาว อรหตตวา กम्मฏฐานน กถาเปตวา
“ภนเต เอกอ อรณญายตณน คมิสสาม -อิตติ สตถารอ อาปุจฉีสุ.

สตถา “กตธณฐานน คมิสสธ -อิตติ ปุจฉิตวา, “อสุกน นาม -อิตติ วุตเต, “ตตถ เตสอ เอกอ วิฆาสาโท นิสสาย ภโย อุปปชชิสสตี,
ตถจ ปน, สงกัจจสามเณเร คเต, วุปสมิสสตี. อถ เนสอ ปพพชิตกัจจจ ปารีปุรี คมิสสตี -อิตติ อญญาสิ.

[ประวัติของสังกัจจสามเณร]

สงกัจจสามเณโร นาม สาริปุตตตเถรสส สามเณโร สตตวสสิโก ชาตียา.

ตสส กิร มาตา สาวตถิโย อพทกฤษสส ชีตา.

สา, ตสมี กฤษคเต, เอเกน พยาธินา ตังณญญว กาลมกาสิ.

ตสสา ฆาปิยมานาย, ฐเปตวา คพภมสเส สสมสอ ฆายี.

อถสสา คพภมสอ จิตกา โอตาเรตวา ทวีสุ ตีสุ ฐาเนสุ สุเลหิ วิชมีสุ.

สุลโกฏฐิ ทารกสส อกชโกฏฐิ ปหริ.

เอวอ คพภมสอ วิชฉิตวา องคารราสิมฮี ชิปิตวา องคาเรเหว ปฏิจฉาเทตวา ปกภมีสุ.

คพภมสอ ฆายี.

องคารมตถเก ปน สุวณณพิมพสทิสอ ทารโก ปทุมคพภนิปนโน วิย อโหสิ.

ปจฉิมภวิกสตตสส ฮิ สีนธูนา โอตถริยมานสสาปิ อรหตตอ อปุตวา ชีวิตกชโย นาม นตถิ.

ปนทิวเส “จิตกน นิพพาเปสสาม -อิตติ อาคตา ตถานิปนน ทารกน ทิสวา อจฉริยพภูตจิตตชาตา

“กถญฮี นาม, เอตตเกสุ ทารุสุ สกสสิเร ฆาปิยมาน, ทารโก น ฆายี, กิณนุ โข ภวิสสตี -อิตติ ทารกน อาทาย
อนโตคามน เนตวา^๑ เนมิตตเก ปุจฉีสุ.

เนมิตตกา “สเจ อัย ทารโก อकारं ओखमावसिस्सति, ยาว สत्ตมา गुลปวิภูणा ญาตกา ทุคคตา น ภาวิस्सนติ;
สเจ ปพพชิสฺสติ, ปญฺจहि สมณสเทหิ ปริวฺโต วิจริสฺสติ -อิติ อาหํสุ.

ตสฺส สงกฺุณา อกฺุชิโกภฺุยา ภินฺนตฺตา “สงกัจโจ -อิติ^๑ นามํ กรีสุ.

โส อปเรน สมเยน “สงกัจโจ -อิติ ปญฺญายี.

อถ นํ ญาตกา “โหตุ, วุฑฺฒิตกาเล นํ อมฺหากํ ออยฺยสฺส สารีปุตฺตสฺส สนฺติเก ปพฺพาเชสฺสาม -อิติ โปสยีสฺสุ.

โส สत्ตวสฺสีกกาเล “ตว กุจฺฉิยํ วสนกาเล มาตา เต กาลมกาสิ, ตสฺสา สรีเร ฌาปิยมาเนปิ, ตวํ น ฌายี -อิติ
กุมารกานํ ถลํ สุตฺวา “อหํ กิร เอวรูปา ภายา มุตฺโต, กิ เม ฆเรน, ปพพชิสฺสามิ -อิติ ญาตกานํ อาโรเจสิ.

เต “สาธฺุ ตาต -อิติ สารีปุตฺตตฺเถรสฺส สนฺติกํ เนตฺวา “ภนฺเต อิมํ ปพฺพาเชถ -อิติ อหํสุ.

เถโร ตจฺปญฺจกมมกฺุณฺฺานํ ทตฺวา ปพฺพาเชสิ.

โส ชุรคฺเคเยว สห ปภฺุสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

อัย สงกัจจสามเณโร นาม.

[ทรงรับสั่งให้ภิกษุไปลาพระสารีบุตร]

สตา “เอตสฺมี คเต, ตํ ภยํ วุปสมิสฺสติ, อถ เตสํ ปพพชิตกัจจํ ปาริปุรี คมิสฺสติ -อิติ ญตฺวา
“ภิกฺขเว ตุมหากํ ฆกฺุณฺฺาติกํ สารีปุตฺตํ โอลฺเกตฺวา คจฺฉถ -อิติ อาห.

เต “สาธฺุ -อิติ วตฺวา เถรสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา, “กิมาวุโส -อิติ วุตฺเต,
“มยํ สตฺถุ สนฺติเก กมมกฺุณฺฺานํ คเหตุวา อรณฺญํ ปริสิตฺตุกามา หุตฺวา อาปุจฺฉิมหา,
อถ โน สตฺถา เอวมาห ‘ตุมหากํ ฆกฺุณฺฺาติกํ โอลฺเกตฺวา คจฺฉถาติ, เตนมห อีชาคตา -อิติ.

“สตาธา อิเม เอกํ การณํ ทิสฺวา อีช ปหิตา ภวิสฺสนติ, ภินฺนุ โข เอตํ -อิติ อาวชฺเชนฺโต ตมตฺถํ ญตฺวา อาห
“อตฺถิ ปน โว อาวุโส สามเณโร -อิติ.

“นตฺถิ อาวุโส -อิติ.

“สเจ นตฺถิ, อิมํ สงกัจจสามเณโร คเหตุวา คจฺฉถ -อิติ.

“อลํ อาวุโส, สามเณโร นิสฺสาย โน ปลิโพโส ภวิสฺสติ, กิ อรณฺญเญ วสนตฺวานํ สามเณเรน -อิติ.

“น อาวุโส อิมํ นิสฺสาย ตุมหากํ ปลิโพโส ภวิสฺสติ, อปิจ โข ปน ตุมहे นิสฺสาย อิมสฺส ปลิโพโส ภวิสฺสติ,
สตาธาปิ ตุมहे มม สนฺติกํ ปหิณฺนโต ตุมहेหิ สทฺธิ สามเณรสฺส ปหิณฺนํ ปจฺจาสิสฺนโต ปหิณฺนิ, อิมํ คเหตุวา คจฺฉถ -อิติ.

[ภิกษุ ๓๐ รูปไปทำสมณธรรม]

เต “สาธ - อิติ อธิวาเสตวา สามเณเรน สทธี เอกตตีสนนา เถร์ อปโลเกตวา วิหารา นิกขมม จาริกัม จรณตา
วีส์โยชนสทมตถเก เอกัม สหสสุกติกัม คามัม ปาปุณิสฺสุ.

มนุสสา เต ทิสวา ปสนนจิตตา สกุกจจัม ปริวิสิตวา “ภนเต กตถ คมิสสถ - อิติ ปุจฉิตวา, “ยถาผาสุกกุฏฐานัม อาวุโส - อิติ วุตเต,
ปาทุมฺเณ นิปชิตวา “มยัม ภนเต อยเยสุ อิมัม นิสสาย อนโนโตวสสํ วสนเตสุ, ปญจ สีลานิ สมายาย อูโปสถกมมัม กริสสาม - อิติ ยาจิสฺสุ.
เถรา อธิวาเสสุ.

อถ เนสํ มนุสสา รตติภูฏานทิวาภูฏานจกมนปนฺณสาลัม สวิทิตวา “อชช มยัม, เสว มยัม - อิติ อุสสาหปตตวา อูปุฏฐานมกัม.

[พวกภิกษุตั้งกติกากันอยู่จำพรรษา]

เถรา วสสุปนายิกาทิวเส กตีกวตตัม กรีสฺสุ “อาวุโส อมเหติ ธรรมานกพุทฺธสส สนติเก กมมภูฏานัม คหิตัม,
น โข ปน สกกา อญญตร ปฎิปตติสมปทาย พุทฺเธ อาราเธตุ, อมหากถจ อปายทวารานิ วิวฏาเนว,
ตสฺมา อญญตร ปาโต ภิกขาจารเวลาย สายัม เถรฺภูฏานเวลาย จ เสสกาเล เทว เอกภูฏาเน น ภวิสสาม,
ยสส อผาสุกัม ภวิสสติ, เตน คณฺธิยา ปทฺฐาย, ตสส สนติกัม คนฺตวา เกสชชํ กริสสาม,
อิโต อญญสฺมี รตติภาเค วา ทิวสภาเค วา อปปมตตวา กมมภูฏานัม อนฺยุณฺชิสสาม - อิติ.

[ทุกคนบวชมาอาศัยอยู่กับพวกภิกษุ]

เตสุ เอวํ กตีกัม กตวา วิหรนเตสุ, เอกัม ทุคตปุริโส ธีตรัม อุนิสสาย ชีวนโต, ตสฺมี ฐาเน ทุพฺภิกเข อูปปนเน,
อปร์ ธีตรัม นิสสาย ชีวิตุกาโม มคคัม ปฎิปชช.

เถราปี คามะ ปินฺชทาย จริตวา วสนภูฏานัม อากจจณฺตา อนฺตรามคเค เอกิสฺสา นทียา นหาตวา
วาลิกาปุลิเน นิสิติตวา ภตตกัจจํ กรีสฺสุ.

ตสฺมี ขณฺเโส ตัม ฐานัม ปตวา เอกมณฺตัม อฏฐาสี.

อถ นํ เถรา “กหํ คจจสิ - อิติ ปุจฉิสฺสุ.

โส ตมตถํ อาโรเจสิ.

เถรา ตสฺมี การุณญํ อูปปาเทตวา “อูปาสก อติวีย ฉาโตสิ, คจจ ปณฺณํ อาหาร, เอกเมกัม เต ภตตปินฺชํ ทสสาม - อิติ วตวา
เตน ปณฺเณ อาหฺเน, อตตนา อตตนา ภูณฺชนินยามเนว สุปฺพยณฺชเนหิ สนฺเนหิตวา^๑ เอกเมว ปินฺชมทฺสฺสุ.

เอตเทว กิร วตตี^๒:

๑ ส. ย. สนเนตวา. ม. สนเนหิตวา.

๒ ม. เอตถนฺตเร ยัม - อิติ อตถิ.

โฆชนกาเล อาคตสส ภตต์ ทพมาเนน ภิกขุณา อคคภตต์ อทตวา อตตนา ภูยชนนียาเมเนว โถกั วา พหุ วา ทาทพพิ,
ตสฺมา เตปิ ตถา อทิสฺสุ.

โส กตภตตทิกจโจ เถเร วุนทิตฺวา ปุจฺฉิ “กั ฆนฺเต อยฺยา เกนจि นิมฺนติตา -อิติ.

“นตฺถิ อุปาสก นิมฺนตฺนํ, มนุสฺสา เทวสิกั เหวรูปเมว อาหารํ เทนติ -อิติ.

โส จินฺเตสิ “มยํ นิจฺจกาลํ อญฺญาย สมญฺญาย กम्मํ กโรนฺตาปิ เหวรูปํ อาหารํ ลทฺฐํ น สกโกม,

กั เม อญฺญตฺถ คเตน, อิเมสญฺเญว สนฺติเก ชีวิสฺสามิ -อิติ.

อถ เน อาห “อหํ วตฺตปฺปฏิวตฺตํ กตฺวา อยฺยานํ สนฺติเก วสิตฺถํ อิจฺฉามิ -อิติ.

“สาธฺ อุปาสก -อิติ.

[บุคคลบุรุษหนีพวกภิกษุไปเยี่ยมธิดา]

โส เตหิ สทฺธี เตสํ วสนฺนฐานํ คนฺตฺวา สาธฺกํ วตฺตปฺปฏิวตฺตํ กโรนฺโต ภิกขุ อติวिय อาราธตฺวา

เทวมาสจฺเจเนน ธีตฺรํ ทญฺจกาโม หุตฺวา “สเจ อยฺเย อาปุจฺฉิสฺสามิ, น มํ วิสฺสชฺเชสฺสนฺติ, อนาปุจฺฉาว คมิสฺสามิ -อิติ

เตสํ อนาจิกฺขิตฺวา ว นิกฺขมิ.

เอตฺตกเมว กิรฺสส โอพาริกํ ขลิตํ อโหสิ, ยํ ภิกขุณํ อนาโรเจตฺวา ปกฺกามิ.

ตสฺส ปน คมนมคฺเค เอกา อญฺวี อตฺถิ.

ตตถ ปญฺจสฺตานํ โจรานํ “โย อิมํ อญฺวี ปวิสิสฺสตี, ตํ มาเรตฺวา ตสฺเสว มํสโลหิตฺเตน ตฺยหํ พฺลิกมมํ กิรฺสสาม -อิติ

เทวตฺตาย อายาจนํ กตฺวา วสนฺตฺวานํ สตฺตโม ทิวโส โหติ.

[เขาถูกโจรจับในกลางดง]

ตสฺมา สตฺตเม ทิวเส โจรชฺชฏฺฐโก รุกฺขํ อารุหฺย มนุสฺเส โอลเณนโต ตํ อาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา โจรานํ สญฺญุมทาสิ.

เต ตสฺส อญฺวีมชฺฉมํ ปวิญฺญูภาวํ ญุตฺวา ปริกฺขิปีตฺวา ตํ คณฺหิตฺวา คาพหํ พนฺธนํ กตฺวา อรณฺนิสฺสทิตฺเตน อคฺคิ นิมฺเมตฺวา

ทารุณิ สงฺกชฺฉตฺติตฺวา มหนฺตํ อคฺคิกฺกชนฺธํ กตฺวา สฺถานิ ตจฺฉิสฺสุ.

โส เตสํ ตํ กิริยํ ทิสฺวา “สามิ อิมสฺมี ฐฺวานเ เนว สฺสุกรมฺมิกาทโย ทิสฺสนฺติ, กิการณา อิมํ กโรถ -อิติ ปุจฺฉิ.

“ตํ มาเรตฺวา ตว มํสโลหิตฺเตน เทวตฺตาย พฺลิกมมํ กิรฺสสาม -อิติ.

โส มรณฺภยตฺชฺชิตฺโต ภิกขุณํ ตํ อุปการํ อจินฺเตตฺวา เกวลํ อตฺตโน ชีวิตฺเมว รกฺขมาโน เหวมาห

“สามิ อหํ วิฆาสาโท อุจฺฉิญฺญูภตฺตํ ภูยชฺชิตฺวา วชฺฉตฺติโต, วิฆาสาโท นาม กาลกณฺณณฺโณ,

อยฺยา ปน ยโต ตโต นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺวาปี ขตฺติยาว, อสุกสฺมี ฐฺวานเ เอกตฺตีส ภิกขุ วสนฺติ,

เต มาเรตฺวา กम्मํ กโรถ, อติวिय โว เทวตา ตฺสฺสิสฺสตี -อิติ.

[พวกโจรไปจับภิกษุเพื่อทำพิธีกรรม]

ตัม สุตฺวา โจรฺวา “ภทฺทกั เอส วทตี, กิ อิมินา กาลกณฺณินา, ขตฺติเย มาเรตฺวา พลิกมมํ กริสฺสาม -อิตฺติ จินฺเตตฺวา
“เอหิ, เนสํ วสนฺนุญฺจํ ทสฺเสหิ -อิตฺติ ตเมว มคฺคเทสํ กตฺวา ตํ ฐานํ คนฺตฺวา วิหารมชฺเชม ภิกฺขุ อทิสฺวา
“กหํ ภิกฺขุ -อิตฺติ ตํ ปุจฺฉิสฺสุ.

โส เทว มาเส วสิตตฺตา เตสํ กตฺติกวตฺตํ ชานฺนโต เอวมาห “อตฺตโน รตฺติญฺจฺจํ ทิวาญฺจฺจํ เนสํ นิสินฺนา, เอตํ คนฺทํ ปฺพรถ,
คนฺทิสทฺเทน สนฺนิปตฺติสนฺติ -อิตฺติ.

โจรเชฏฺฐโก คนฺทํ ปฺพร.

ภิกฺขุ คนฺทิสทฺทํ สุตฺวา “อกาลเ คนฺทํ ปฺพฺภา, กสฺสจฺจ อฆาสุกํ ภวิสฺสติ -อิตฺติ อาคนฺตฺวา
วิหารมชฺเชม ปฏฺวิปาฏิยา ปณฺณตฺเตสฺ ปาสาณผลเกสฺ นิสิตฺติสฺ.

สงฺฆเตโร โจรเ โอลเกตฺวา ปุจฺฉิ “อุปาสกา เกนายํ คนฺทํ ปฺพฺภา -อิตฺติ.

โจรเชฏฺฐโก อาห “มยา ฆนฺเต -อิตฺติ.

“กึการณา -อิตฺติ.

“อมฺเหหิ อญฺเวิเทวตฺยา อายาจิตํ อตฺถิ, ตสฺสา พลิกมมกรณฺตถาย เอกํ ภิกฺขุํ คเหตฺวา คมิสฺสาม -อิตฺติ.

[พวกภิกษุยอมตัวให้โจรจับ]

ตัม สุตฺวา มหาเถโร ภิกฺขุ อาห “อาวุโส ภาติกานํ อุปฺปนฺนกิจฺจํ นาม, เชฏฺฐภาติเกน นิตฺถริตฺทพฺ,
อหํ อตฺตโน ชีวิทํ ตุมหากํ ปฺริจฺจชิตฺวา อิมฺเห สทฺธิ คมิสฺสามิ, มา สพฺเพสํ อนฺตรายเ โหตุ, อุปฺปมตฺตา สมณฺธมมํ กโรถ -อิตฺติ.

อนฺตเถโร อาห “ฆนฺเต เชฏฺฐภาตฺตุ กิจฺจนฺนาม กนิญฺจฺจสฺส ภาโร, อหํ คมิสฺสามิ, ตุมเห อุปฺปมตฺตา โหถ -อิตฺติ.

อิมินา อุปาเยน “อหเมว, อหเมว -อิตฺติ วตฺวา ปฏฺวิปาฏิยา ตีสฺปิ ชนา อญฺจฺหิสฺ.

เอวํ สพฺเพ เนว เอกิสฺสา มาตุ ปุตฺตา, น เอกสฺส ปิตุ, นาปิ วิตฺราคา, อถ จ ปน อวเสสานํ อตฺถาย ปฏฺวิปาฏิยา ชีวิทํ ปฺริจฺจชิตฺสุ;
เตสฺ เอโกปิ “ตฺวํ ยาหิ -อิตฺติ วตฺตุํ สมตฺถเ นาม นาโหสิ.

[สังกัจจสามเณร ยอมมอบตัวให้แก่โจร]

สงกัจจสามเณโร เตสํ ถถํ สุตฺวา “ฆนฺเต ติญฺจฺจ, อหํ ตุมหากํ ชีวิทํ ปฺริจฺจชิตฺวา คมิสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

“อาวุโส มยํ สพฺเพ เอกโต มาริยมานาปิ ตํ เอกํ น วิสฺสชฺเชสฺสาม -อิตฺติ.

“กึการณา ฆนฺเต -อิตฺติ.

“อาวุโส ตวํ ธรรมเสนาปติสารีปุตตตเถรสส สามเณโร,
สเจ ตํ วิสสชเชสสาม, ‘สามเณรํ เม อาทาย คนฺตวา โจรานํ นิยยาทยีสฺสู -อิติ เถโร ครทิสฺสตี,
ตํ นินฺทํ นิตถริตฺตํ น สกขิสสาม, เตน ตํ น วิสสชเชสสาม -อิติ.

“ภนฺเต สมมาสมพุทฺโธ ตุมฺเห มม อุชฌายสฺส สนฺตีกํ ปทฺธิณฺนโตปิ มม อุชฌายโย มํ ตุมฺเหทิสฺสทฺธี ปทฺธิณฺนโตปิ
อิทเมว การณํ ทิสฺวา ปทฺธิณิ, ติฏฺฐถฺถ ภนฺเต, อหเมว คมิสฺสามิ -อิติ.

โส ตีสฺปิ ภิกขุ วทนิตฺตวา “สเจ เม ภนฺเต โทโส อตฺถิ, ขมถ -อิติ วตฺตวา นิกฺขมิ.

ภิกขุณฺํ มหาสํเวโก อุปฺปชฺชติ, อุกฺขินิ อสฺสุทฺธิ ปุณฺณานิ, หทยมํสํ ปเวธิ.

มหาเถโร โจเร อาท “อุปาสกา อยํ ทารโก ตุมฺเห อคฺคิ กโรนฺเต สฺสุลานิ ตจฺจนฺเต ปณฺณานิ อตฺถนฺเต ทิสฺวา ภายิสฺสตี,
อิมํ เอกมนฺเต รุเปตฺวา ตานิ กิจฺจานิ กรายายถ -อิติ.

โจรา สามเณรํ อาทาย คนฺตวา เอกมนฺเต รุเปตฺวา สพุทฺทิจฺจานิ กรีสฺสู.

[นายโจรลงมือฆ่าสามเณร]

กิจฺจปริโยसानเ โจรเชฏฺฐโก อสึ อุพฺพาเหตุวา สามเณรํ อุปสงกมิ.

สามเณโร นิสิตฺมานโน ฌานํ สฺมาปชฺชิตฺตวา นิสิตฺติ.

โจรเชฏฺฐโก อสึ ปริวตฺเตตฺตวา สามเณรสฺส ขนฺธํ ปาเตสิ.

อสึ นมิตฺวา ธาราย ธารํ ปหริ.

โส “น สมมา ปหริ -อิติ มถฺญมาโน ปุณฺ ตํ อุขุํ กตฺวา ปหริ.

อสึ ตาลปตฺตํ วิย เวธฺยมาโน ธรุมฺลํ อคฺมาสิ.

สามเณรํ ทิ ตสฺมี กาลे สินฺธุนา อวตฺถนฺโตปิ มาเรตฺตุํ สมตฺโถ นาม นตฺถิ, ปเคว อสินา.

ตํ ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา โจรเชฏฺฐโก จินฺเตสิ “ปุพฺเพ เม อสิ สิตถมฺภํ วา ขทฺริขานํ วา กสิริํ วิย ฉินฺทตี,
อิทานิ เอกวารํ นมิตฺโต เอกวารํ ตาลปตฺตเวธฺยโก วิย ชาโต,
อยํ นาม อสิ อเจตฺโน หุตฺวาปิ อิมสฺส คฺคณํ ชานาติ, อหํ สเจตฺโน น ชานามิ -อิติ.

[นายโจรเลื่อมใสในปาฏิหาริย์ของสามเณร]

โส อสึ ภูมียํ ชิปิตฺวา ตสฺส ปาหฺมุเล อุเรน นิปชฺชิตฺวา “ภนฺเต มยํ ธนการณา อธิ อฏฺฐวียํ ปวิฏฺฐมหา,
อมฺเห ทูรโตว ทิสฺวา สหสฺสมตฺตปปี บุริสา ปเวเชนตี, เทว ติสฺโส กถา กเถตฺตํ น สกโกนตี, ตว ปน จิตฺตฺตฺตราสมตฺตปปี นตฺถิ,
อุกกามุเข สุวณฺณํ วิย สุปฺพิตกณฺณิการํ วิย จ เต มุขํ วิโรจตี, กิณฺนุ โข การณํ -อิติ ปุจฺจนฺโต อิมํ คากมาท

“ตาส เตะ นตถิ น ภย” ภัยโย วณโณ ปสัทธิ
กสมมา น ปริเทเวสิ เอวรูเป มหพุกเย -อติ.

สามเณโร ฌานา วุฏฐาย ตสส ธมม เทเสนโต “อาวุโส ความฉิ ชีณาสวสส อตตภาโว นาม สีเส ฐูปิตภาโร วีย โหติ,
โส, ตสมี ภิกขชนเต, ตสเสว น ภายติ -อติ วตวา อีมา คาคา อภาสิ

“นตถิ เจตสิกํ ทุกขํ อนุเปกขสส ความฉิ
อติกกนโต ภย สพพํ ชีณสโยชโน อสิ
ชีณา อสส ภวเนตติ ทิฏฐา ธมมา ยถา ตธา”
นิพุกโย มรณํ โหติ ภาโรโรปนํ ยถา -อติ.

[นายโจรสล่อมใสในปาฏิหาริย์ของสามเณร]

โส ตสส กถํ สุตวา ปญจ โจรสตานิ โอโลเกตวา อาห “ตุมเห ก็ กริสสเถ -อติ.

“ตุมเห ปน สามิ -อติ.

“มม ตาว เอวรูปํ ปาฏิหาริย์ ทิสวา อคารมชเม กิจจํ นตถิ, อยยสส สนติเก ปพพชิสสามิ -อติ.

“มยปี เตว กริสสาม -อติ.

“สาธู ตาต -อติ.

ตโต ปญจสตปิ โจรา สามเณรํ วนทิตวา ปพพชชํ ยาจีสุ.

โส เตสํ อสิธราหิ เอว เกเส จ วตททสา จ ฉินทิตวา ตมพมตติกาย รชิตวา ตานิ กาสายานิ อจจาเทตวา
ทสสุ สีเสส ปติฏฐาเปตวา เต อาทาย คจจนโต จินเตสิ “สจาทํ เถเร อทิสวา ว คมิสสามิ, เต สมณธมมํ กาทุํ น สกชิสสนติ,
โจรานํ มํ คเหตุวา นิภนตกาลโต ปฏติ เตสํ เอโกปิ อสสุนิ สนธาเรตุํ นาสกชิ,
‘มาริต นุ โข สามเณโร โนติ จินเตนทานํ, กम्मภูฏานํ อภิมุขํ น ภวิสสตี, ตสมมา ทิสวา ว เต คมิสสามิ -อติ.

[สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ]

โส ปญจสตภิกขุปริวารโร ตตถ คนตวา, อตตโน ทสสเนน ปฏิลททสสาเสหิ เตหิ “ก็ สปปุริส สงกัจจ ลทชนเต ชีวิตํ -อติ วุตเต,
“อาม ภนเต, อิม มํ มาเรตุกามา หุตวา มาเรตุํ อสกโกนตา มม कुเน ปสัทธิตวา ธมมํ สุตวา ปพพชิตา,
อหํ ‘ตุมเห ทิสวา คมิสสามิติ อาคโต, อปมตตา สมณธมมํ กโรถ, อหํ สตุ สนติกํ คมิสสามิ -อติ เต ภิกขู วนทิตวา
อิตเร อาทาย อุชฌายสส สนติกํ คนตวา, “ก็ สงกัจจ อนเตवासิกา เต ลทธา -อติ วุตเต,
“อาม ภนเต -อติ ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.

เถเรน จ “คจจ สงกัจจ สตุถารํ ปสสาหิ -อติ วุตเต, “สาธู -อติ เถรํ วนทิตวา เต อาทาย สตุ สนติกํ คนตวา,
สตุถารปิ “สงกัจจ อนเตवासิกา เต ลทธา -อติ วุตเต, ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.

๑ ม. ตสส เตะ นตถิ รัตตตี.

๒ ม. ย. ชีณาภ ภวเนตติยา ทิฏฐธมเม ยถาตถ.

[ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล]

สตถา “เอวํ กิร ภิกขเว -อติ ปุจฉิตวา, “อาม ภนเต -อติ วุตเต,
“ตุมหากํ โจรกมมํ กตวา ทุสสีเล ปติภูทาย วสสสตํ ชีวิตโต อิทานิ สีเล ปติภูทาย เอกทิวสมปิ ชีวิตํ เสยโย -อติ วตวา
อนุสนธิ ฆฎตวา ฌมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสสสตํ ชีเว   ทุสสีโล อสมาทิต
เอกาทํ ชีวิตํ เสยโย   สีลวันตสส ฌายีโน -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ทุสสีโล -อติ นิสสีโล.

สีลวันตสส -อติ ทุสสีลสส วสสสตํ ชีวิตโต สีลวันตสส ทวีหิ ฌาเนหิ ฌายีโน เอกทิวสปี เอกมุตตมปิ ชีวิตํ เสยโย อุตตมํ -อติ
อตุโล.

เทสนาวสาเน เต ปญจสตาปี ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณีสสุ.

สมปตตมหาชนสสาปี สาทถิกา ฌมมเทสนา อโหสิ.

[ประวัติอิมุตตกสามเณร]

อปเรณ สมเยน สงกัจจ อุปสมปทํ ลภิตวา ทสวสโส หุตวา สามเณรํ คณหิ.

โส ปน ตสเสว ภาคินเยโย อิมุตตกสามเณโร นาม.

อล นํ เถโร ปริปุณณวสสกาเล อามนเตตวา “อุปสมปทํ เต กริสสามิ, คจจ, ญาตกานํ สนติเก วสสปริมาณํ ปุจฉิตวา เอหิ -อติ
อูโยเชสิ.

โส มาตาปีตุนํ สนติกํ คจจนโต อนตรามคเค ปญจสเตหิ โจราหิ พลิกมมตถาย มารियมาโน เตสํ ฌมมํ เทเสตวา
ปสนนจิตเตหิ “น เต อิมสมิ ฐาเน อมหากํ อตถิกาโว กสสจจิ อาโรเจตพโพ -อติ วิสสมุญ्ञ
ปฏิปเถ มาตาปีตโร อาคจจนเต ทิสวา ตเมว มคคํ ปฏิปชชชานปี เตสํ สจจมนุรุษนโต นาโรเจสิ.

เตสํ โจเรหิ วิหฐियมานานํ “ตวปี โจเรหิ สหิ เอกโต หุตวา มณเญ อมหากํ นาโรเจสิ -อติ วตวา ปริเทวนตานํ,
สททํ สุตวา เต มาตาปีตุนปี อนาโรจิตภาวํ ญตวา ปสนนจิตตา ปพพชชํ ยาจีสสุ.

โสปี สงกัจจสามเณโร วिय เต สพเพ ปพพาเซตวา อุปชฌายสส สนติกํ อานตวา เตน สตถุ สนติกํ เปสิโต
เต อาทาย คนตวา ตํ ปวตตี สตถุ อาโรเจสิ.

สตถา “เอวํ กิร ภิกขเว -อติ ปุจฉิตวา, “อาม ภนเต -อติ วุตเต, ปุริมเนเนว อนุสนธิ ฆฎตวา ฌมมํ เทเสนโต อิมเมว คาถมาห

“โย จ วสสสตํ ชีเว   ทุสสีโล อสมาทิต
เอกาทํ ชีวิตํ เสยโย   สีลวันตสส ฌายีโน -อติ.

ขอ. บาลี ภา.๔ หน้า ๑๑๗ • ๙. สงกัจจสามเณรวตฺถ. • [ประวัติอิมุตตกสามเณร]

อิหฺปิ อิมิสฺสา คากาย [อิมุตตกสามเณรวตฺถ นาม] วุตฺตเมว -อิติ.

สงกัจจสามเณรวตฺถ.

---

๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.

“โย จ วสสสत्ตํ ซีเว -อิตติ อิมํ ฌมมเทสนํ สตถา เขตวเนน วิหรนฺโต ขานุกโณทญญตเถรํ อารพภ กเถสิ.

[พระเถระนั่งเข้ามาใน โจรเอาห่อของทับไม้รู้สึกลับ]

โส กิร เถโร สตถุ สนฺติเก กมมฏฺฐานํ คเหตุวา อรณฺเณ วิหรนฺโต อรหตฺตํ ปตฺวา “สตถุ อารโจะสสามิ -อิตติ ตโต อากจฺจนฺโต
อนฺตรามคเค กิลนฺโต มคคา โอกกมม เอกสมิํ ปิฏฺฐิปาสาณ นิสินฺโน ฌานํ สสมาปชฺชิ.

อเถกํ คามํ วิลุมฺปิตฺวา ปญจสตา โจรา อตฺตโน พลาญฺรฺเพน ฆณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา สีเสนาทาย คจฺจนฺตา ทูรํ คนฺตฺวา กิลนฺตรูปา
“ทูรํ อากตฺมท, อิมสมิํ ปิฏฺฐิปาสาณ วิสสมิสสาม -อิตติ มคคา โอกกมม ปิฏฺฐิปาสาณสส สนฺติกํ คนฺตฺวา
เถรํ ทิสฺวาปิ “ขานุกโ อยํ -อิตติ สญฺญโน อหฺสุ.

อเถโก โจโร เถรสส สีเส ฆณฺฑิกํ ฐฺเปสิ.

อปโร ตํ นิสฺสาย ฆณฺฑิกํ ฐฺเปสิ.

เอวํ ปญจสตาปิ โจรา ปญจทิ ฆณฺฑิกสเทหิ เถรํ ปริกฺขิปิตฺวา สยฺปิ นิปนฺนา นิตฺทายิตฺวา
อรุณฺคคฺคณกาเล ปพฺพชฺฉิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน ฆณฺฑิกํ คนฺหนฺตา เถรํ ทิสฺวา “อมนฺสุโส -อิตติ สญฺญา ยปฺลา ยิตฺุ อารภิสฺสุ.

อถ เน เถโร อาท “มา ภายถ อุปาสกา, ปพฺพชฺฉิตฺ อหํ -อิตติ.

เต เถรสส ปาทมฺมุเล นิปชฺฉิตฺวา “ขมถ ฆนฺเต, มยํ ขานุกสญฺญโน อหฺมทา -อิตติ เถรํ ขมาเปตฺวา,
โจรชฺชฏฺฐเกน “อหํ อยฺยสส สนฺติเก ปพฺพชฺฉิสสามิ -อิตติ วุตฺเต, เสสา “มยฺปิ ปพฺพชฺฉิสสาม -อิตติ วตฺวา
สพฺเพว เอกจฺจนฺทา หุตฺวา เถรํ ปพฺพชฺฉิ ยาจิสฺสุ.

เถโร สงฺกิจจสามเณโร วิย สพฺเพปิ เต ปพฺพาเชสิ.

ตโต ปฏฺฐาย “ขานุกโณทญฺญ -อิตติ ปญฺญา ยิ.

โส เตหิ ภิกฺขุหิ^๑ สตถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา, สตถารา “กิ โณทญฺญ อนฺเตวาสิกา เต ลทฺธา -อิตติ วุตฺเต, ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ.

[คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา]

สตถา “เอวํ กิร ภิกฺขเว -อิตติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม ฆนฺเต, น อญฺญสส เอวฺรูป อานฺภาโว ทิฏฺฐปฺพโพ, เตนมท ปพฺพชฺฉิตา -อิตติ วุตฺเต,
“ภิกฺขเว เอวฺรูปํ ทฺพปฺปญฺญมเม ปติฏฺฐาย วสสสत्ตํ ซีวิตโต อิทานิ โว ปญฺญาสมฺปทาย วตฺตมานานํ เอกาทฺธิ ซีวิตํ เสยฺโย -อิตติ
วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาท

“โย จ วสสสत्ตํ ซีเว

ทฺพปฺปญฺญ อสมาทิต

เอกาทฺธิ ซีวิตํ เสยฺโย

ปญฺญวณฺตสส ฌายิโน -อิตติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ทุขุปลญญ -อิติ นิขุปลญญ.

ปลญญวณตสส -อิติ สขุปลญญสส.

เสสสิ ปุริมสทิสเมว -อิติ.

เทสนาวसानะ ปลญจสตปิ ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตตัม ปาปุณิสสุ.

สมปตตมมหาชนสสาปิ สาทถิกา ฐมมเทสนา อโหสิ -อิติ.

ขานุกโณทญตเถรวตถุ.

โส ตสส กถํ สุตวา ปุน อุกกณฐิตุ หุตวา [จินเตสิ]

“อัย, มยา ‘อุกกณฐิตุ’มทีติ วุตเต, ปฐมํ คีหิภาเว อาทีนวิ กเถตวา อิทานิ อภินหํ คุณํ กเถสิ, กิณฺุ โข การณํ -อิติ จินเตนุโต
“อิเมสุ สมณปริกาเรสุ โลเกณ -อิติ ญตวา สยเมว อตตโน จิตตํ นีวตเตสิ.

เอวมสส กสสปพุทธกาเล เอกสส ภิกขุโน อุกกณฐาปีตตตา อิทานิ อนภริติ อุปปนฺนา.

โย ปน เตน ตทา วิสตีวสสสทสทานิ สมณธมโม กโต, สวสส เอตริหิ อรหตตสส อุปนิสสโย ชาโต -อิติ.

[ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ]

อิมมตถํ เต ภิกขุ ภควโต สนติกา สุตวา อุตตริ ปุจฺฉีสุ “ภนเต อัย กิร ภิกขุ ขุรธารํ คลนาหิยํ กตวา ฐิตโก ว อรหตตํ ปาปุณฺนิ,
อุปฺปชชติ นุ โข เอตตเกณ ขณฺเณ อรหตตมคฺโค -อิติ.

“อาม ภิกขเว อารทวิริยสส ภิกขุโน ปาหํ อุกฺขิปีตวา, ภูมियํ ฐเปนตสส ปาเท ภูมियํ อุปฺปตเตเยว, อรหตตมคฺโค อุปฺปชชติ,
กฺุสีตปฺคคฺลสส ทิ วสสสตํ ชีวิตโต อารทวิริยสส ขณมตตมปิ ชีวิตํ เสยโย -อิติ วตวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตวา ธมฺมํ เทเสนโต
อิมํ คาถมาห

“โย จ วสสสตํ ชีเว

กฺุสีโต หินวิริโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสยโย

วิริยํ อารภโต ทฬหํ -อิติ.

[แก้อรธ]

ตตถ กฺุสีโต -อิติ กามวิตกฺกาทีหิ ตีหิ วิตกฺเกหิ วิตินามกปฺคคฺโล.

หिनวิริโย -อิติ นิพฺพิริโย.

วิริยํ อารภโต ทฬหํ -อิติ ทฺุวิธํ ฆานํ นิพฺพตตณสมตถํ ธิรํ วิริยํ อารภนตสส.

เสสํ ปุริมสทิสเมว.

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตตีผลาทีนินิ ปาปุณฺนิสุ -อิติ.

สปปทาสตเถรวตถุ.

---

๑๒. ปุจฉาราวตถุ.

“โย จ วสสสตี ชีเว -อิตติ อิมม เตสนน สตถา เขตวเนน วิหรนโต ปุจฉารัง เถรี อารพภ กเถสิ.

[ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ]

สา กิร สวตถึย จตตาสีโสโกวิวิภวสเส สญญินโน ธิตา อโหสิ อภิรูปา.

ตัม โสฬสวสสุทเทสิกกกาลे สดตถุมิกปุปาสาทสส อูปริตเล รกขนตา วาเสสุ.

เอว สนเตปิ, สา เอเกน อตตโน จุฬุปฐาเกน สทธี วิปปฏิปชช.

อถสสา มาตาปิตโร สมชาติกกุลเอ เอกสส กุมารสส ปฐิสสุณิตวา วิวาหิตวสสุ รฐเปสุ.

ตสมิ อุกกฐฐ, สา ตัม จุฬุปฐากัม อาห “มัม กิร อสุกกุลสส นาม ทสสนติ,
มม ปติกุล คตกาเล มม ปณณาการ คเหตุวา อาคโตปิ ตตถ ปเวสนน ลภิสสสิ,
สเจ เต มยิ สีนโห อตถิ, อิทาเนว มัม คเหตุวา เยน วา เตน วา ปลายสสุ -อิตติ.

โส “สาธู ภทเท -อิตติ “เตนหิ อห สเว ปาโตว นครทวารสส อสุกฐฐาเน นาม รฐสสามิ,
ตวั เอเกน อูปาเยน นิขมิตวา ตตถ อาคจเฉยยาสิ -อิตติ วตวา ทุตติยทิวเส สงเกตฐฐาเน อฐฐาสิ.

[นางปุจฉาราหนีไปกับคนรับใช้]

สาปิ ปาโตว กิลิฐฐวตถุ นีวาเสตวา เกเส วิกกีริตวา กุณชเกน สริริ มกเขตวา กุณ อาทาย ทาสีหิ สทธี คจจนตี วิย
ชมรา นิขมิตวา ตัม รฐาน อคมาสิ.

โส ตัม อาทาย ทูริ คนตวา เอกสมิ คาเม นีवास กปเปตวา อรณญเ เขตต์ กสิตวา ทารุปณณาทินี อahrti.

อิตธา กุณน อุกกัม อahrti สหตถา โกณณปจนาทีนิ กโรนตี อตตโน ปาปสส ผล์ อนุโกลิ.

อถสสา กุจฉิย คพโภ สณฐาสิ.

สา ปริปुณณคพภา “อิธ เม โกจิ อุกการโก นตถิ, มาตาปิตโร นาม ปุตเตสุ มุทุททยา โหนติ,
เตส มัม สนตีก เนหิ, ตตถ เม คพภาฐฐานัน ภวิสสตี -อิตติ สามิกัม ยาจิ.

โส “กั ภทเท กเถสิ, มัม ทิสวา ตว มาตาปิตโร วิวิธานิ กम्मกรณานิ การเยยุม, น สกกา มยา ตตถ คนตุ -อิตติ ปฎิกขิปี.

สา ปุนปุน ยาจิตวาปิ ยาจัน อลภมานา ตสส อรณญ คตกาเล ปฐิวิสสเก อามนเตตวา

“สเจ โส อาคนตวา มัม อปสสนโต ‘กัม คตาทิ ปุจฉิสสตี มม อตตโน กุลฆร์ คตภาว อัจจิกเขยยาถ -อิตติ วตวา
เคทวาร ปทิตวา ปกคามิ.

โสปิ อาคนตวา ตัม อปสสนโต ปฐิวิสสเก ปุจฉิตวา ตัม ปวตตี สุตวา “นิวตเตสสามิ น -อิตติ อุนพนิตวา

ตัม ทิสวา นานปการ ยาจมาโนปิ นีวตเตตุ นาสกขิ.

สา ตํ ปุตตสสคถาย ภสสนนํ ทิสวา อุโฆ หตเถ อุกุขิปิตวา “สูสู -อิตติ ติกุขตตุํ มหาสททํ นิจฉาเรสิ.

เสโน ทูรภาเวน ตํ อสสุตวาว กุมารํ คเหตุวา เวหาสิ อุปุปิติตวา คโต.

โอริมตีเร ฐิตปุตโตปิ มาตริ นทิมชเม อุโฆ หตเถ อุกุขิปิตวา มหาสททํ นิจฉารยมานํ ทิสวา “มํ ปกโกสตี -อิตติ เวเคน อุทเก ปตี.

อิตติสสา พาลปุตตํ เสโน ทริ. เซภูฐปุตโต อุทเกน วุฬโห.

[นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก]

สา “เอโก เม ปุตโต เสนน คหิตโต, เอโก อุทเกน วุฬโห, ปนเถ ปตี มโต -อิตติ โรทนต์ ปรีเทวนตี คจฉมานา สาวตถิตโต อากจฉนตํ เอกํ บุริสํ ทิสวา ปุจฉิ “กตถ วาสโกสิ ตาต -อิตติ.

“สาวตถิตวาสโกสิ อมม -อิตติ.

“สาวตถิตนเคเร อสุกวีถียํ เอวรูปํ อสุกํ นาม กุลํ อตถิ, ซานาสี ตาต -อิตติ.

“ซานามิ อมม, ตํ ปน มา ปุจฉิ, สเจ อญญํ ซานาสี, ปุจฉ -อิตติ.

“อญญน เม กมมํ นตถิ, ตเทว ปุจฉามิ ตาต -อิตติ

“อมม อากิจิตตุํ น ยุตตํ -อิตติ.

“วเทหิ เม ตาต -อิตติ

“อชช เต สพพรตตี เทโว วสสนโต ทิฏฐโฐ -อิตติ. *

“ทิฏฐโฐ เม ตาต, มยหเมว โส สพพรตตี วุฏฐโฐ, น อญญสส, มยหํ วุฏฐการณํ ปน เต ปจฉา กเถสสามิ, เอตสมี ตาว เม เสฏฐิเคเห ปวตตี กเถหิ -อิตติ.

“อมม อชช รตตี ‘เสฏฐิณจ เสฏฐิภริยณจ เสฏฐิปุตตณจ -อิตติ ตโยปี ซเน อวตถรมานํ เคหํ ปตี, เต เอกจิตกาย ฌายนตี, เอส ฐโม ปญญาติ อมม -อิตติ.

สา ตสมี ชเน นีวตถวตถํ ปตมานํ น สยซานนตี อุมมตติกา ว ปตวา ยถาฐิตา ว โรทนต์ ปรีเทวนตี

“อุโฆ ปุตตา กาลกตา	ปนเถ มยหํ ปตี มโต
มาตา ปิตา จ ภาตา จ	เอกจิตกมहि พยหเร -อิตติ

วิลปนตี ปรีพภมิ.

มนุสสา ตํ ทิสวา “อุมมตติกา อุมมตติกา -อิตติ กจวรํ คเหตุวา ปสุํ คเหตุวา มตถเก โอกิรนต์า เลทชฺฐิ ปทรนต์ิ.

สตุถา เขตวณมหาวิหาเร จตุปริสมชเม นิสีทิตวา ฌมมํ เทเสนโต ตํ อากจฉมานํ อททส

กปสตสทสสํ ปูริตปารมี อภินิหารสมปนน.

[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน]

สา กิร ปทุมุตตรพุทธกาล ปทุมุตตรสตถารา เอกั วินยชเรตเถรี พาทาย คเหตุวา นนทวนเน วีย เอตทคเค ฐูปิยามัน ทิสวา
“อหิปี ตุมหาทิสสส พุทสส สนติเก วินยชเรตเถรีนั อคคภูฐานัน ลเภยยั -อิติ อธิการั กตวา ปตถนั ฐูปีสสิ.

ปทุมุตตรพุทธโธ อนาคตังสญาณั ปตถริตวา ปตถนาย สมิชฌนภาวั ญตวา
“อนาคต โคตมพุทธสส นาม สาสเน อัย ปรากฏารานาเมเน วินยชเรตเถรีนั อคคา ภวิสสตี -อิติ พยาภาสิ.

ตัม เอวั ปตถิตปตถนั อภินิหารสมปนัน สตถา ทูรโต ว อาคจณตตี ทิสวา
“อิมิสสา มั ฐูปेतวา อญญโธ อวสสโย ภวิตุ สมนตโย นาม นตถิ -อิติ จินเตตวา ตัม ยถา วิหาราภิมุขี^๑ อาคจณตี เอวมกาสิ.

ปริสา ตัม ทิสวา “อิมิสสาว อุมมตติกาย อีโต อาคนตุ มา ททิตถ -อิติ อาห.

สตถา “อเปถ, มา นั นิวารยิตถ -อิติ วตวา อวิทुरुฐานัน อาคตกาเล “สตี ปฏิลภ ภคินี -อิติ อาห.

สา ตังขณณญเวว พุทธานุกาเวเน สตี ปฏิลภิ.

ตสมิ กाले निवृत्तवत्तसस पतितावा स्लल्लกเขต्त्वा हिโรत्तपป์ ปจจุภูฐาเปตวา อุกกุฏิกัง นิสีทิ.

อถสสา เอโก ปุริโส อุตตรสาฎกั ขิปี.

สา ตัม นิวาเสตวา สตถารั อุปสงกมิตวา สุวณณวณณเสสุ ปาเทสุ ปยจปติภูฐิตเนน วุนทิตวา
“ภนเต อวสสโย เม โทถ, เอกั ทิ เม ปุตตัม เสนน คหิโต, เอโก อุกเกเน วุฬโห, ปนเถ ปติ มโต,
มาตาปิตโร เจว ภاتا จ เคเหเน อวตถุภา เอกจิตกาย ฌายนติ -อิติ.

สตถา ตสสา วจัน สุตวา “ปรากฏาเร มา จินตยิ, ตว ตาณั สรณั อวสสโย ภวิตุ สมนตสเสว สนตีกั อาคตาสิ,
ยถา ทิ ตว อิทานิ เอโก ปุตโต เสนเนน คหิโต, เอโก อุกเกเน วุฬโห, ปนเถ ปติ มโต, มาตาปิตโร เจว ภاتا จ เคเหเน อวตถุภา,
เอวมเว อิมสมิ สัสาเร ปุตตาทินั มตกาเลเวว ตว โรหนตียา ปคชริตอสสุ จตุนัน มหาสมุททานัน อุกกโต พุทธรั -อิติ วตวา
อิมิ คาถมาห

“จตุสสุ สมุทเทสุ ชลั ปริตตกั
ตโต พหุ อสสุชลั อนปปัก
ทุกเขเน มุฏฐุสส นรสส โสจโต
กัการณา อมม ตูวั ปมชชสิ -อิติ.

เอวั สตถริ อนมตคคปริยายั กเถเนเต, ตสสา สรีเร โสโก ตนุตตมคมาสิ.

อถ นั ตนุญุตโสภัง ญตวา ปุน สตถา อามนเตตวา
“ปรากฏาเร ปุตตาทโย นาม ปร์โลกั คจจณตสส ตาณั วา สรณั วา เลนั วา ภวิตุ น สกโกณตติ,
ตสมา วิชชมานาปี เต น สนติเยว, ปณตติเตน ปน สิลั วิโสเธตวา อตตโน นิพพานคามิมคคเมว โสเธตุ วุฏฐติ -อิติ วตวา
ธมมึ เทเสนโต อิมา คาธา อภาสิ

“น สนติ ปุตตา ตามาย	น ปีตา นปี พนธวา
อนตเกนาธิปนุนสส	นตถิ ญาตีสุ ตามตา
เอตมตถวสํ ญตวา	ปณฺฑิตโต สีสํวโต
นิพพานคมนํ มคคํ	ชิปปเมว วิโสธเย -อิตติ.

เทสนาวสาเน ปุจฉาจารย์ มหาปุริชาณ กิเลส ฌาเปตวา โสตาปตติผลแล ปติภูตฺตี.

อถญเยปิ พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณฺณิสฺส -อิตติ.

[นางปุจฉาจารย์ทูลขอบวช]

สา ปน โสตาปนนา หุตวา สตถารํ ปพพชฺชํ ยาจิ.

สตถา ตํ ภิกฺขุณีนํ สนตฺติกํ ปหิณฺตีวา ปพพชาเปสิ.

สา ลหฺรูปสมปทา ปฏิตาจารตตา^๑ “ปุจฉาจารย์เตว ปญฺญายิ.

สา เอกทิวสํ กุญฺเณ อุทกํ อาทาย ปาเท ไรวนฺตี อุทกํ อาสิญฺจ.

ตํ โลกํ คนฺตวา ปจฺฉิชิ.

หุตยวาระ อาสิตตํ ตโต หุตรํ อคมาสิ.

ตติยวาระ อาสิตตํ ตโตปิ หุตรํ -อิตติ.

สา ตเทว อารมมณํ คเหตวา ตโย วเย ปริจฺฉินฺตีวา

“มยา ปฐมํ อาสิตตํ อุทกํ วีย อิม สตตา ปฐมวเยปิ มรณฺติ,

ตโต หุตรํ คตํ หุตยวาระ อาสิตตํ อุทกํ วีย มชฺฉิมวเยปิ มรณฺติ,

ตโตปิ หุตรํ คตํ ตติยวาระ อาสิตตํ อุทกํ วีย ปจฺฉิมวเยปิ มรณฺติเยว -อิตติ จินฺเตสิ.

สตถา คนฺธกฺกุญฺญิ นิสินฺโน ว โธภาสํ ฌริตวา ตสฺสา สมมุเข ฐตฺวา กเถนโต วีย

“เอวเมตํ ปุจฉาจารย์, ปญฺจนนํ ทิ ขนฺธานํ อุทฺทพฺพํ อปฺสสนฺตสฺส วสฺสสํ ชีวิตโต

เตสํ อุทฺทพฺพํ ปฺสสนฺตสฺส เอกาหิปี เอกกฺขณิปี ชีวิตํ เสยฺโย -อิตติ วตวา อนฺุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ฌมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสฺสสํ ชีเว	อปฺสสํ อุทฺทพฺพํ
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย	ปฺสสโต อุทฺทพฺพํ -อิตติ.

[แก้ธรรม]

ตตถ อปฺสสํ อุทฺทพฺพํ -อิตติ ปญฺจนนํ ขนฺธานํ ปญฺจวิสฺติยา ลกฺขณฺเหติ อุทฺทญฺจ วยญฺจ อปฺสสนฺโต.

ปฺสสโต อุทฺทพฺพํ -อิตติ เตสํ อุทฺทญฺจ วยญฺจ ปฺสสนฺตสฺส อิตฺรสฺส ชีวิตโต เอกาหิปี ชีวิตํ เสยฺโย -อิตติ.

๑ ปฏิวริทิตาจารตตา -อิตติปี ปาฐุ. ญ. ว.

ขอ. บาลี ภา.๔ หน้า ๑๒๘ • ๑๒. ปุจฉาราวตถุ. • [แก้อรธ]

เทศนาวสาน ปุจฉารา สห ปุจฉาภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ -อิติ.

ปุจฉาราวตถุ.

---

๑๓. กิสาโคตมีวตถุ.

“โย จ วสสสत् ชีเว -อิติ อิมัมมเตสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต กิสาโคตมี อารพภ กเถสิ.

[ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน]

สาวตถิยัม กิเรกสส เสฏฐิสส เคเห จตตาสีสโกฏฐัน อังคารา เอว หุตวา อฏฐาสี.

เสฏฐี ตัม ทิสวา อุปปนโนโสโก อาหารัม ปฏิกขิปิตวา มลจเก นิปชช.

ตสเสโก สหายโก เคหัง คนตวา “สมม กสมมา โสจสิ -อิติ ปุจฉิตวา ตัม ปวตตี สุตวา

“สมม มา โสจสิ, อหัง เอกัง อุปายัม ชานามิ, ตัม โกรหิ -อิติ.

“กัม โกรหิมิ สมม -อิติ.

“สมม อตตโน อาปนเน กิลณชัม ปตถริตวา อังคาเร ราสี กตวา วิกกัณนโต วีย นิสีท,
อากตาคเตสุมนุสเสสสุ เอ เอวัม วทนตี ‘เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนตี, ตวัม ปน อังคาเร วิกกัณนโต นิสินโนสีตี
เต วเทยยาสิ ‘อตตโน สนตัง อวิกัณนโต กัม กริสสามิมิติ,

โย ปน ตัม เอวัม วเทตี ‘เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนตี, ตวัม ปน หิรณญสุวณณัม วิกกัณนโต นิสินโนสีตี

ตัม วเทยยาสิ ‘กัม หิรณญสุวณณณตี, ‘อิทนต์ จ วุตเต, ‘อาหระ ตาว นนตี หตเถหิ ปฏิจเจยยาสิ,

เอวัม ทินนัม ตว หตเถ หิรณญสุวณณณัม ภาวิสสตี,

สา ปน สเจ กุมาริกา โหตี, ตว เคเห ปุตตสส นัม อาหริตวา^๑ จตตาสีสโกฏฐัน ตสสา นียยาเทตวา ตาย ทินนัง วลลชชเยยยาสิ,

สเจ กุมาริโร โหตี ตว เคเห วยปุตตัม ชีตัม ตสส หตวา จตตาสีสโกฏฐัน ตสส นียยาเทตวา เตน ทินนัง วลลชชเยยยาสิ -อิติ.

โส ‘ภททโก อุปายโย -อิติ อตตโน อาปนเน อังคาเร ราสี กตวา วิกกัณนโต วีย นิสีท.

เย นัม เอวมาหังสุ “เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนตี, ตวัม อังคาเร วิกกัณนโต นิสินโนสีตี -อิติ

เตสั “อตตโน สนตัง อวิกัณนโต กัม กริสสามิมิติ ปฏิวจนัน อทาสี.

[ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม]

อเถกา โคตมี นาม กุมาริกา กิสสิริตตาย “กิสาโคตมี -อิติ ปญญาयमानา ปริชิตนกุลสส ชีตา

อตตโน เอเกน กิจเจเน อาปนทวารัม คตา ตัม เสฏฐี ทิสวา เอวมาห

“กัม ตาต เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนตี, ตวัม หิรณญสุวณณณัม วิกกัณนโต นิสินโนสีตี -อิติ.

“กัม อมม หิรณญสุวณณณณ -อิติ.

“นनु ตวัม ตเวว คเหตุวา นิสินโนสีตี -อิติ.

“อาหระ ตาว ตัม อมม -อิติ.

สา หตถปุริ คเหตวา ตสส หตเถ ฐเปสิ.

ตํ หิรณยสุวณฺณเมว อโหสิ.

อถ นํ เสฏฺฐี “กตฺรนเต อมฺม เคหํ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อสุกฺขนาม -อิตฺติ วุตฺเต, ตสฺสา อสฺสามิกภาวํ ญฺตฺวา
ชนํ ปฏฺฐิสฺสเมตฺวา ตํ อตฺตโน ปุตฺตสฺส อาเนตฺวา จตฺตาสีสโกฏฺฐินํ ปฏฺฐิจฺฉาเปสิ.

สพฺพํ หิรณยสุวณฺณเมว อโหสิ.

ตสฺสา อปฺเรน สมเยน คพฺโภ ปตฺติฏฺฐหิ.

สา ทสฺมาสจฺเจเยน ปุตฺตํ วิชายิ.

โส ปทฺสา คมนกาเล กาลมกาสิ.

สา อธิฏฺฐปุพฺพมรณตฺยา ตํ ฌาเปตฺุํ นีหฺรนเต นินฺวาเรตฺวา “ปุตฺตสฺส เม เกสฺชชํ ปุจฺฉิสฺสามิ -อิตฺติ มตฺกเลวํ อกฺเณนาทฺยา
“อปิ นุ เม ปุตฺตสฺส เกสฺชชํ ชานาถ -อิตฺติ ปุจฺฉนฺตี ฆรฺปฏฺฐิปาฏฺฐิยา วิจฺรติ.

อถ นํ มนุสฺสา “อมฺม อุมฺมตฺติกาสิ ชาตา, มตฺปุตฺตสฺส เกสฺชชํ ปุจฺฉนฺตี วิจฺรสิ -อิตฺติ วทฺนติ.

สา “อวสฺสํ มม ปุตฺตสฺส เกสฺชชชานนํ ฌมิสฺสามิ -อิตฺติ มณฺญมาณา วิจฺรติ.

อถ นํ เอโก ปณฺชิตฺปุริโส ทิสฺวา “อโย มม ธีตา ปฐฺมปุตฺตํ วิชิตฺวา ภาวิสฺสติ, อธิฏฺฐปุพฺพมรณา,
มยา อิมิสฺสา อวสฺสเยน ภาวิตฺุํ วมฺภูตฺติ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา อาห “อมฺม อหํ เกสฺชชํ น ชานามิ, เกสฺชชชานนํ ปน ชานามิ -อิตฺติ.

“โก ชานาติ ตาต -อิตฺติ.

“สตฺถา อมฺม ชานาติ, คจฺฉ ตํ ปุจฺฉ -อิตฺติ.

สา “คมิสฺสามิ ตาต, ปุจฺฉิสฺสามิ ตาต -อิตฺติ วตฺวา สตฺถารํ อฺปฺสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ ฐิตฺวา ปุจฺฉิ
“ตฺมเห กิร เม ปุตฺตสฺส เกสฺชชํ ชานาถ ภาเนตฺติ.

“อาม ชานามิ -อิตฺติ.

“กี ลทฺจํ วมฺภูตฺติ -อิตฺติ.

“อจฺฉรคฺคหณฺมตฺตํ สิทฺตถกํ ลทฺจํ วมฺภูตฺติ -อิตฺติ.

“ฌมิสฺสามิ ภาเนต, กสฺส ปน เคเห ลทฺจํ วมฺภูตฺติ -อิตฺติ.

“ยสฺส เคเห ปุตฺโต วา ธีตา วา น โกจิ มตฺปุพฺโพติ.

สา “สาจฺ ภาเนตฺติ สตฺถารํ วนฺทิตฺวา มตฺปุตฺตํ อกฺเณนาทฺยา อนฺโตคามํ ปวิสิตฺวา

ปฐฺมคฺเคหสฺส ทฺวาเร ฐตฺวา “อตฺถิ นุ โข อิมสฺมี เคเห สิทฺตถโก, ปุตฺตสฺส กิร เม เกสฺชชเมตฺนติ วตฺวา, “อตฺถิ -อิตฺติ วุตฺเต,

“เตนฺหิ เทถ -อิตฺติ, เตหิ อาทฺริตฺวา สิทฺตถเกสุ ทิยมาเนสุ, “อิมสฺมี เคเห ปุตฺโต วา ธีตา วา มตฺปุพฺโพ กจฺจि นตฺถิ อมฺม -อิตฺติ

ปุจฉิตวา, “กั วเทสิ อมม, ชีวมานา ทิ กติปยา, มตกา เอว พหกา -อิตี วุตเต,
“เตนทิ คณหถ โว สิทธตถเก, เนตัมม ปุตตสส เกสชชุนติ ปฏิวทาสี; อิมินา นียาเมเน อาทิต ปฏฐาย ปุจจนตี วิจริ.

สา เอกเคเหปี สิทธตถเก อคคเหตวา สายณหสมเย จินเตสิ “อโห ภาริยัม กम्म, อหัม ‘มเมว ปุตโต มโตติ สญญมาสี,
สกลคามे ปน ชีวนเตหิ มตกาเอว พหุตรา -อิตี.

ตสสา เอว จินตยमानาย, ปุตตสิเนเหน มุทกัม พหยัง ฤทธภาวํ อคมาสี,

---

สา ปุตตกัม อรณญเ ฉทเทตวา สตุ สุนติกัม คนตวา วนทิตวา เอกมณตัม อฏฐาสี.

อถ น สตุถา “ลทธา เต เอกจจรมตตา สิทธตถกา -อิตี อาห.

“น ลทธา ภนเต, สกลคามे ทิ ชีวนเตหิ มตกาเอว พหุตรา -อิตี.

อถ น สตุถา “ตว ‘มเมว ปุตโต มโตติ สลลเกสิ, ฐวธมโม เอส สตุตทานัม,
มจจุราชา ทิ สพเพ สตุเต อปริปัญณชฌาเส เอว มโหไซ วิย ปริกสสมาโนเยว^๑ อปายสมุทเท ปกขิปติ -อิตี วตวา
ธम्म เทเสนโต อิมิ คากมาห

“ตัม ปุตตปสุสมมตตัม	พยาสตุตมนสํ นริ
สตุตตัม คามัม มโหไซ	มจจุ อาทาย คจจติ -อิตี.

คาถาปริโยसानะ กิสาโคตมี โสตาปตติผลเล ปติฏฐหิ.

อถญะปี พหุ โสตาปตติผลลาทีนึ ปาปุณิสสุ -อิตี.

[นางบวชในพุทธศาสนา]

สา ปน สตุถารํ ปพพชชํ ยาจิ.

สตุถา ภิกขุณีนึ สุนติกัม เปเสตวา ปพพชาเปสิ.

สา ลทฐุสมปทา “กิสาโคตมี เถรี -อิตี ปญญาปี.

สา เอกทิวสํ อุโปสภาคาเร วารํ ปตวา ทิปิ ชาเลตวา นิสินนา ทิปิชาลา อุชชุนตโย จ ภิชชุนตโย จ ทิสวา
“เอวเมว อิมะ สตุตา ทิปิชาลา วิย อุปปชชุนติ เจว นริชชุนตโย จ, นิพพานํ ปตตา เอว น ปญญาณตี -อิตี อารมมณํ อคคเหสิ.

สตุถา คนธกุฎิยํ นิสินโน ว โธภาสํ ฝริตวา ตสสา สมมุเข นิสิติตวา กเถนโต วิย
“เอวเมว โคตมิ, อิมะ สตุตา ทิปิชาลา วิย อุปปชชุนติ เจว นริชชุนตโย จ, นิพพานํ ปตวา เอว น ปญญาณตี,
เอว นินพพานํ อปัสสนทานํ วสสสตี ชีวิตโต นินพพานํ ปัสสนตสส ขณมตตปี ชีวิตํ เสโย -อิตี วตวา
อนุสนธิ ชญุตวา ธम्म เทเสนโต อิมิ คากมาห

“โย จ วสุสสตี ชีเว

อปสฺสํ อมตํ ปทํ

เอกาหํ ชีวิตํ เสยโย

ปสฺสโต อมตํ ปทํ -อิตี.

[แก้บรรณ]

ตตถ อมตํ ปทํ -อิตี มรณรหิตโกฏฐาสี อมตมทานิพพานํ -อิตี อตฺถเ.

เสสํ ปุริมสทิสํ เอว.

เทสนาวसानเ กิสาโคตมี ยถานิสินนาว สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตเต ปติฏฐหิ -อิตี.

กิสาโคตมีเวตถุ.

---

๑๔. เรื่องพระพหูปัตติกาเถรี

๑๔. พหูปัตติกาเถรีวตถุ.

“โย จ วสสสดี -อติ อิมั ฌมมเทสนัน สุตถา เขตวเน วิหรนโต พหูปัตติกั เถรี อารพภ กเถสิ.

[นางมีลูกมาก]

สาวตถิยั กิเรกสมิ กุเล สุตต ปุตตา สุตต จ ชีตโร อเหตุ.

เต สพเพปิ วยปุตตา เคเห ปติภูตตีหิตวา อตตโน ฌมมตาย สุขปุตตา อเหตุ.

เตสั อปรน สมเยน ปิตา กาลมกาสิ.

มหาอุปาสิกา, สามิเก นนุญปิ, น ตาว ปุตตานั กุญมพั วิภชติ.

อถ นั ปุตตา อาหุสุ “อมหากั ปิตริ นนุญ, ตยหิ โก อตโต กุญมเพน, กิ มยั ตั อปฐฐาตุ น สกโกม -อติ.

สา เตสั กถั สุตวา ตุนหิ หุตวา ปุนปุนั เตหิ วุจจมานา “ปุตตา มั ปฐฐคคิสสนติ, กิ เม วิสุ กุญมเพน -อติ
สพพั สาทเตยยั มชเณ ภินทิตวา อทาสิ.

อถ นั กติปาหจเยน เซฐฐปุตตสส ภริยา

“อโห อมหากั อยยา ‘เซฐฐปุตโต เมติ เทว โกญฐาสเ ทตวา วิย อิมเมว เคหั อากจจติ -อติ อาห.

เสสปุตตานั ภริยาปิ เอวเมว วทีสุ.

เซฐฐฐีตริ อาที กตวา ตาสั เคหั คตกาเลปิ นั เอวเมว วทีสุ.

สา อวมานปุตตา หุตวา “กิ อิมสั สนติเก วุตถเน, ภิกขุณี หุตวา ชีวีสสามิ -อติ ภิกขุณุปสสยั คนตวา ปพพชชั ยาจิ.

ตา นั ปพพาเชสุ.

สา ลทรูปสมปทา พหูปัตติกาเถรี นาม ปญญาปิ.

สา “อหั มหลลกกาเล ปพพชิตา, อปมตตาย เม ภวิตพพั -อติ ภิกขุณินั วตตปฐฐิตตั กโรติ”

“สพพรตตี สมณธมมึ กริสสามิ -อติ เทฐฐาปาสาเท เอกั ฌมม หตถเน คเหตุวา ตั อวิชชมานา” สมณธมมึ กโรติ.

จงกมมานาปิ “อนธการฐฐาเน มม รุกเข วา กตถจิ วา สีสั ปฐฐิถญญเยย -อติ

รุกขั หตถเน คเหตุวา ตั อวิชชมานา” สมณธมมึ กโรติ,

“สตถารา เทสิตั ฌมมเมว กริสสามิ -อติ ฌมมึ อวชเชตวา ฌมมึ อนุสสรมานา ว สมณธมมึ กโรติ.

๑ ม. กโรนตี.

๒ โปรานโปตถเก ปน อวิชชมานา -อติ ทิสสติ. อวิชชมานา -อติปิ ทิสสติ. ม. อวิชชมานา ว.

๓ โปรานโปตถเก ปน อวิชชมานา -อติ ทิสสติ. อวิชชมานา -อติปิ ทิสสติ. ม. อวิชชมานา ว.

อถ สดถา คนธกุฎิยํ นิสินโนว โธภาสํ ฝริตวา สมมุเข นิสินโน วีย ตาย สหธิ กณนโต

“พหูปัตติเก มยา เทสิตธมฺมํ อนาวชชนตสฺส อปสฺสนตสฺส วสฺสสํ ชีวิทโต มยา เทสิตธมฺมํ ปสฺสนตสฺส มุหุตตมปิ ชีวิทํ เสยโย -
อิตี วตฺวา อนุสนธิ ฆณฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสฺสสํ ชีเว

อปสฺสํ ธมฺมมุตตมํ

เอกาหํ ชีวิทํ เสยโย

ปสฺสโต ธมฺมมุตตมํ -อิตี.

[แก้อรธ]

ตตถ ธมฺมมุตตมํ -อิตี นววิธํ โลกุตตรธมฺมํ. โส หิ อุตตมธมโม นาม.

โย หิ ตํ น ปสฺสตี, ตสฺส วสฺสสํ ชีวิทโต ตํ ธมฺมํ ปสฺสนตสฺส ปฏฺวิชฌนตสฺส เอกาหํปิ เอกกฺขณมปิ ชีวิทํ เสยโย -อิตี.

คาถาปริโยसानะ พหูปัตติกา เถรี สห ปฏฺวิสมภิทาหิ อรหตเต ปตฺติภูตฺติ -อิตี.

พหูปัตติกาเถรีวตฺถุ.

สทสฺสวคฺคควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

อฏฺฐโม วคฺโค.
